

БОЛОВСРОЛ,
ШИНЖЛЭХ УХААНЫ
ЯАМ

THE WORLD BANK
IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

ASIAN
DEVELOPMENT
BANK

БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
БОЛОВСРОЛЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТӨВ

СУУРЬ, БҮРЭН ДУНД БОЛОВСРОЛЫН ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

ГАЗАР ЗҮЙ

АНХДУГААР ХЭВЛЭЛ

УЛААНБААТАР 2021

БОЛОВСРОЛ,
ШИНЖЛЭХ УХААНЫ
ЯАМ

THE WORLD BANK
IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

ASIAN
DEVELOPMENT
BANK

БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
БОЛОВСРОЛЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТӨВ

СУУРЬ, БҮРЭН ДУНД БОЛОВСРОЛЫН ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

ГАЗАР ЗҮЙ

АНХДУГААР ХЭВЛЭЛ

УЛААНБААТАР 2021

ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Эрх зүйн баримт бичгүүд	7
Боловсролын үнэлгээний тухай	17

БҮРЭН ДУНД БОЛОВСРОЛЫН ТҮВШИН

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. VII АНГИ

1.1. VII ангийн үнэлгээний нэгж, суралцахуйн үр дүн	22
1.2. Үнэлгээний нэгж тус бүрийн суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур, гүйцэтгэлийн түвшин	23
1.2.1. Үнэлгээний нэгж 1. Дэлхийг дүрслэх нь	23
1.2.2. Үнэлгээний нэгж 2. Дэлхийн гадарга	25
1.2.3. Үнэлгээний нэгж 3. Дэлхийн уур амьсгал	27
1.2.4. Үнэлгээний нэгж 4. Дэлхийн ус	28
1.2.5. Үнэлгээний нэгж 5. Дэлхийн байгалийн бүс	31
1.2.6. Үнэлгээний нэгж 6. Газар газрын хүмүүс	31

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. VIII АНГИ

2.1. VIII ангийн үнэлгээний нэгж, суралцахуйн үр дүн	33
2.2. Үнэлгээний нэгж тус бүрийн суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур, гүйцэтгэлийн түвшин	34
2.2.1. Үнэлгээний нэгж 1. Монгол орны газар зүйн онцлог	34
2.2.2. Үнэлгээний нэгж 2. Монгол орны геологийн хөгжил, гадарга, ашигт малтмал	36
2.2.3. Үнэлгээний нэгж 3. Монгол орны уур амьсгал	39
2.2.4. Үнэлгээний нэгж 4. Монгол орны усны нөөц	40
2.2.5. Үнэлгээний нэгж 5. Монгол орны байгалийн бүс, байгаль хамгаалал	41

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. IX АНГИ

3.1. IX ангийн үнэлгээний нэгж, суралцахуйн үр дүн	42
3.2. Үнэлгээний нэгж тус бүрийн суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур, гүйцэтгэлийн түвшин	43
3.2.1. Үнэлгээний нэгж 1. Дэлхий ба гео орон зайн дүрслэл	43
3.2.2. Үнэлгээний нэгж 2. Монгол Улсын хүн ам ба суурьшил	44
3.2.3. Үнэлгээний нэгж 3. Монгол Улсын байгалийн нөхцөл нөөц, үйлдвэрлэлийн хэв шинж, газар ашиглалт	46
3.2.4. Үнэлгээний нэгж 4. Монгол Улсын хөдөө аж ахуй	47
3.2.5. Үнэлгээний нэгж 5. Монгол Улсын дэд бүтэц	49
3.2.6. Үнэлгээний нэгж 6. Монгол Улсын бүс нутаг	49

БҮРЭН ДУНД БОЛОВСРОЛЫН ТҮВШИН

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. X АНГИ

4.1. X ангийн үнэлгээний нэгж, суралцахуйн үр дүн.....	54
4.2. Үнэлгээний нэгж тус бүрийн суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур, гүйцэтгэлийн түвшин	56
4.2.1. Үнэлгээний нэгж 1. Дэлхий ба гео орон зайн дүрслэл	56
4.2.2. Үнэлгээний нэгж 2. Дэлхийн гадарга бүрэлдэх үйл явц.....	59
4.2.3. Үнэлгээний нэгж 3. Өөрчлөгдөж буй уур амьсгал.....	60
4.2.4. Үнэлгээний нэгж 4. Усны нөөц, хэрэглээ	62
4.2.5. Үнэлгээний нэгж 5. Дэлхийн амьдралын тархалт	65

ТАВДУГААР БҮЛЭГ. XI АНГИ

5.1. XI ангийн үнэлгээний нэгж, суралцахуйн үр дүн	66
5.2. Үнэлгээний нэгж тус бүрийн суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур, гүйцэтгэлийн түвшин	68
5.2.1. Үнэлгээний нэгж 1. Дэлхий ба гео орон зайн дүрслэл.....	68
5.2.2. Үнэлгээний нэгж 2. Дэлхийн хүн ам	70
5.2.3. Үнэлгээний нэгж 3. Дэлхийн хөдөө аж ахуй)	72
5.2.4. Үнэлгээний нэгж 4. Дэлхийн аж үйлдвэр	74
5.2.5. Үнэлгээний нэгж 5. Дэлхийн дэд бүтэц	76
5.2.6. Үнэлгээний нэгж 6. Байгаль нийгмийн хамаарал.....	77

МЭНДЧИЛГЭЭ

**Эрхэм баян-эрдэм мэдлэгийг түгээн
дэлгэрүүлэгч эрдэмтэн багш нар аа!**

Хурдацтай хувьсан өөрчлөгдөж буй өнөөгийн нийгэмд зохицон амьдрах хувь хүний эрэлтийг нийгмийн хэрэгцээтэй уялдуулан хөгжүүлэхэд дэлхийн улс орнууд ихээхэн анхаарч, боловсролын тогтолцоогоо улам бүр боловсронгуй болгож байна.

Сургалтын хөтөлбөрт суралцагчийн суралцах чадварын хөгжил, шинжлэх ухааны мэдлэг, ойлголтын эзэмшилт, аливаа зүйлийг судлах сонирхол, идэвх зүтгэлд гарч буй ахиц амжилтыг үнэлэхээр үнэлгээний зорилтыг тодорхойлсон бөгөөд суралцагчийн үнэлгээний журамд “үнэлгээ нь шалгуурт суурилсан” байхаар заасан.

Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын 2021 оны “Шалгуур үзүүлэлт батлах тухай” А/180 дугаар тушаалаар ерөнхий боловсролын сургуулийн хичээл, сургалтын үр дүнг үнэлэх шалгуурыг боловсролын түвшин, анги, хичээл бүрээр сургалтын хөтөлбөрийн хүрэх үр дүнд нийцүүлэн боловсруулж, баталлаа.

Энэхүү шалгуур үзүүлэлт батлагдсанаар суралцагчийн ахиц амжилтыг ижил шалгуураар үнэлэх /суралцагчдын ялгаатай байдлыг тодорхойлох/, хичээлийн бэлтгэлийг чанартай хангах /нэгж, ээлжит хичээлийн төлөвлөлт хийх/ зэрэг багш, суралцагч, эцэг эх, асран хамгаалагчийн хамтын ажиллагааг сайжруулах, эргэх холбоотой ажиллах боломж бүрдэх юм.

Оюунлаг, чадварлаг, бүтээлч шинэ эриний “Монгол хүн” бүтээх гол цөм, тулах цэг нь болсон багш, боловсролын ажилтан та бүхэнд эрүүл энх, амжилт бүтээлийн дээдийг хүсэн ерөөе.

Энэхүү гарын авлагыг боловсруулахад оролцсон эрдэмтэн багш, судлаач нар болон техникийн дэмжлэг үзүүлсэн Азийн Хөгжлийн банкны “Эдийн засгийн үед боловсролын чанар, хүртээмжийг сайжруулах төсөл”, Дэлхийн банкны “Бага боловсролын шинэчлэл” төслийн хамт олонд талархал илэрхийлье.

БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ

Лувсанцэрэнгийн ЭНХ-АМГАЛАН
Боловсрол, шинжлэх ухааны сайд

МЭНДЧИЛГЭЭ

Боловсролын үнэлгээний тогтолцоог боловсронгуй болгох үйлсэд оюун ухаан, хүч хөдөлмөрөө зориулан ажиллаж байгаа эрдэмтэн багш, боловсролын ажилтан, судлаачид та бүхнийхээ энэ өдрийн амар амгаланг айлтгая.

Суралцагчдад хаана, ямар орчинд суралцаж байгаагаас үл хамааран ижил шалгуур, ижил арга, аргачлалаар сурлагын амжилт, ахицаа бодитой тодорхойлуулах хэрэгцээ ямагт байдаг. Суралцагчийн эзэмшсэн мэдлэг, чадвар, хандлага төлөвшлийг бодитой, шинжлэх ухаанчаар үнэлж дүгнэн үнэлгээний үр дүнг сургалтын үйл ажиллагаанд үр нөлөөтэйгээр хэрэглэх нь манай орны төдийгүй дэлхийн улс орнуудын багш нарт ч сорилт хэвээр байна.

2018 онд БСШУС-ын (хуучнаар) сайдын А/425 дугаар тушаалаар баталсан “Ерөнхий боловсролын сургуулийн суралцагчийн болон сургалтын чанарын үнэлгээний журам”-д суралцагчийн үнэлгээг шалгуурт суурилсан бөгөөд суралцагчийн сурах хүсэл эрмэлзэл, сурлагын ахиц, амжилтыг дэмжиж, тэднийг хөгжүүлэхэд чиглэсэн байхаар тодорхойлсон нь дээрх хэрэгцээ, шаардлагыг хангах нөхцөлийг бүрдүүлсэн.

Үнэлгээний шалгуур нь хичээл, сургалтын үр дүнд суралцагчийн юу мэддэг, юу чаддаг, яаж хийж хэрэглэх ёстойг тодорхойлж өгсөн суралцахуй, багшлахуйн ач холбогдолтой “үнэлгээний гол хэрэгсэл” юм. Багш та үнэлгээний шалгуурыг сургалтын үйл ажиллагаанд бүтээлчээр хэрэглэснээр суралцагчийн гүйцэтгэлд тулгуурлан сурлагын амжилт, ахиц, өөрчлөлтийн талаар бодитой, үр нөлөөтэй үнэлэлт, дүгнэлт хийж тэдэнд ямар дэмжлэг, хэрхэн үзүүлэхээ тодорхойлох бүрэн боломж бүрдэнэ.

Боловсролын үнэлгээний төв нь хичээл тус бүрээр эрдэмтэн, багш, судлаачдын баг бүрдүүлэн хичээл, сургалтын үр дүнг үнэлэх шалгуурыг боловсролын түвшин, судлагдахуун бүрээр үнэлгээний нэгжийн түвшинд анх удаагаа боловсруулж та бүхний гар дээр хүргэж байна.

Үнэлгээний шалгуурыг олон улсын түвшинд боловсролын үнэлгээ, тэр дундаа суралцагчийн үнэлгээ, үнэлгээний шалгуур чиглэлээр баримталж буй онол, үзэл баримтлалд тулгуурлан өөрийн орны сургалтын хөтөлбөр, багшлахуй, суралцахуйн онцлогийг харгалзан боловсруулсан.

Боловсролын үнэлгээний тогтолцоог сайжруулахад үнэтэй хувь нэмэр оруулах эрхэм багш та бүхний үйлс нь улам өөдөө байж, боловсролын хөгжлийн төлөө сэтгэл, зүтгэл нэгдэн урагшилна гэдэгт итгэл дүүрэн байгаагаа илэрхийлье.

БОЛОВСРОЛЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТӨВ

Лхагвасүрэнгийн ГАНБАТ
Захирал

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААН,
СПОРТЫН САЙДЫН А/425 ТООТ ТУШААЛ

Захиргааны хэм хэмжээний
актын улсын нэгдсэн санд
~~2018~~ оны ~~02~~ сарын ~~23~~-ны
өдрийн ~~1267~~ дугаарт бүртгэв.

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ,
СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААН, СПОРТЫН
САЙДЫН ТУШААЛ

2018 оны 06 сарын 29 өдөр

Дугаар А/425

Улаанбаатар хот

Журам шинэчлэн батлах тухай

Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.2 дахь хэсэг, Бага, дунд боловсролын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1, 9.2, 9.3 дахь хэсэг, Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 3 дугаар бүлгийн 3.2.9 дэх заалтыг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

1. “Ерөнхий боловсролын сургуулийн суралцагчийн болон сургалтын чанарын үнэлгээний журам”-ыг хавсралтаар баталсугай.
2. “Ерөнхий боловсролын сургуулийн суралцагчийн болон сургалтын чанарын үнэлгээний журам”-ыг 2018-2019 оны хичээлийн жилээс эхлэн өмчийн бүх хэлбэрийн бага, суурь, бүрэн дунд боловсрол эзэмшүүлэх сургалтын байгууллагад мөрдсүгэй.
3. Энэхүү журмыг албан бус сургалтын дүйцсэн хөтөлбөрөөр суралцаж буй суралцагчдыг үнэлэхэд баримталсугай.
4. Энэхүү тушаалаар батлагдсан журмын хэрэгжилтийг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангаж ажиллахыг Ерөнхий боловсролын бодлогын газар /Т.Ням-Очир/, Боловсролын үнэлгээний төв /Ж.Ган-Эрдэнэ/, нийслэлийн Боловсролын газар, аймгуудын Боловсрол, соёл, урлагийн газарт тус тус даалгасугай.
5. Журмыг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг жил бүр улсын төсөвт тусгаж ажиллахыг Санхүү, хөрөнгө оруулалтын газар /Х.Галсанхүү/, Боловсролын үнэлгээний төв /Ж.Ган-Эрдэнэ/-д тус тус үүрэг болгосугай.
6. Журам шинэчлэн батлагдсантай холбогдуулан Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайдын 2013 оны “Журам, загвар шинэчлэн батлах тухай” А/309 дүгээр тушаалаар батлагдсан “Ерөнхий боловсролын сургуулийн суралцагчийн болон чанарын үнэлгээний журам”-ыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

САЙД

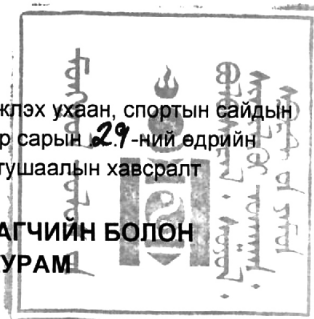

Ц.ЦОГЗОЛМАА

001553

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААН,
СПОРТЫН САЙДЫН А/425 ТООТ ЖУРМЫН ХАВСРАЛТ

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын
2018 оны 06 дугаар сарын 29-ний өдрийн
А/425 дугаар тушаалын хавсралт

ЕРӨНХИЙ БОЛОВСРОЛЫН СУРГУУЛИЙН СУРАЛЦАГЧИЙН БОЛОН
СУРГАЛТЫН ЧАНАРЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Өмчийн бүх хэлбэрийн ерөнхий боловсролын сургуулийн суралцагчийн мэдлэг, чадварын ахиц амжилт, үр дүн, төлөвшлийг үнэлж, дүгнэх, хөндлөнгийн хяналт, чанарын үнэлгээ хийхэд энэхүү журмыг баримтална.

1.2. Суралцагчийн үнэлгээ нь сурлагын ахиц, амжилтыг үнэлж, сургалтын арга хэлбэр, зохион байгуулалтад тохируулга хийх; анги дэвших болон сургууль төгсөх шалгалт /цаашид "улсын шалгалт" гэх/ нь сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үр дүнг үнэлж, сургуулийн үйл ажиллагаа, багшийн арга зүй, ур чадварыг сайжруулах; чанарын үнэлгээ нь боловсролын чанар, үр дүнг тодорхойлж, бодлого, төлөвлөлтийг боловсронгуй болгоход тус тус чиглэнэ.

Хоёр. Үнэлгээнд баримтлах зарчим

2.1. Үнэлгээ нь шударга, бодитой, хөндлөнгийн нөлөөллөөс ангид, шалгуурт суурилсан, суралцагчийн сурах хүсэл эрмэлзэл, сонирхол, ур чадвар, ахиц, амжилтыг дэмжсэн, урамшуулах, хөгжүүлэхэд чиглэсэн байх;

2.2. Үнэлж дүгнэх үйл ажиллагаа нь зорилготой, сургалтын хөтөлбөрт нийцсэн, суралцагчийн нас, сэтгэхүй, хөгжлийн ялгаатай байдал, онцлог хэрэгцээг харгалзсан, агуулга, хэлбэр нь уян хатан, багш, суралцагч, эцэг эх, асран хамгаалагчид ойлгомжтой, нээлттэй, ил тод байх;

2.3. Анги дэвших болон улсын шалгалтын сэдэв, даалгавар нь танин мэдэхүйн түвшинд нийцсэн, тохирц, найдварыг шалгасан, нууцлалыг хадгалсан, шалгуулагчдыг хүндэтгэсэн, найдвартай байх.

Гурав. Суралцагчийн мэдлэг, чадвар, төлөвшлийн үнэлгээ

3.1. Суралцагчийн үнэлгээ нь тэдний эзэмшсэн мэдлэг, чадварын ахиц, төлөвшил, хандлагын өөрчлөлтийг тооцох, сургууль, багшийн үйл ажиллагааг үнэлж, дүгнэх, сургалтын чанар, үр дүнг сайжруулахад чиглэнэ.

3.2. Суралцагчийн үнэлгээ нь оношлох, явцын, үр дүнгийн гэсэн төрөлтэй байх бөгөөд үнэлгээ нь шалгуурт суурилсан байна.

3.3. "Шалгуурт суурилсан үнэлгээ" нь суралцагчийн амжилтын түвшинг хүрэх үр дүнтэй харьцуулан үнэлэхэд чиглэнэ.

3.4. Хичээл, сургалтын үр дүнг үнэлэх шалгуурыг боловсролын түвшин, анги, хичээл бүрээр боловсролын эрдэм шинжилгээ, арга зүйн байгууллага, боловсролын үнэлгээний байгууллага хамтран боловсруулж, батална.

3.5. Оношлох үнэлгээ нь хичээлийн жилийн эхэнд эсвэл нэгж хичээл, бүлэг сэдэв эхлэхийн өмнө суралцагчийн мэдлэг, чадварын түвшинг тандах зорилгоор хийх үнэлгээ байна. Оношлох үнэлгээг ажиглалт, ярилцлага, хэлэлцүүлэг, асуулт, сорил, судалгаа гэх мэт хэлбэрээр хийнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААН, СПОРТЫН САЙДЫН А/425 ТООТ ЖУРМЫН ХАВСРАЛТ

3.6. Явцын үнэлгээ нь суралцахуйг дэмжих, сайжруулах зорилгоор хичээл, сургалтын явцад тогтмол хийх үнэлгээ байна.

3.7. Явцын үнэлгээг хичээлийн явцад суралцагчийн суралцах үйлийг дэмжихэд чиглэсэн ажиглалт, асуулт, ярилцлага, хэлэлцүүлэг, бие даах ажил, рубрик, суралцагчийн өөрийн болон бусад суралцагчийн үнэлгээ гэх мэт арга, хэлбэрээр багш хийнэ. Явцын үнэлгээг сургалтын баримт бичиг /багшийн журнал/-т стандарт бус тэмдэглэгээгээр тэмдэглэж болно.

3.8. Үр дүнгийн үнэлгээг сурлагын амжилтын үр дүнг хэмжих зорилгоор бүлэг сэдвийн төгсгөл болон хагас жил /II улирлын төгсгөл/, хичээлийн жилийн эцэс /IV улирлын төгсгөл/-т хийнэ. Анги дэвших, улсын шалгалт нь үр дүнгийн үнэлгээ байна.

3.9. Үр дүнгийн үнэлгээг аман болон бичгийн шалгалт, сорил, туршилт, судалгааны ажил, тайлан, төсөлт ажил, илтгэл, эссэ, бүтээл, биечлэн хийж гүйцэтгэх зэрэг хэлбэрээр хийнэ.

3.10. Суралцагчийн мэдлэг, чадвар, төлөвшлийн ахиц амжилт, өөрчлөлтийг үнэлэхэд I, II ангид оношлох болон явцын үнэлгээ, III-XII ангид оношлох, явцын, үр дүнгийн үнэлгээний төрлийг ашиглана.

3.11. Үр дүнгийн үнэлгээ нь тухайн хичээл, судлагдахууны агуулгын хүрээнд дараах 8 түвшинтэй байна.

Түвшин	Үнэлгээ, хувиар	Үнэлгээний түвшний шалгуур
VIII	90-100	- Шинжлэх ухааны юмс үзэгдэл, нэр томьёо, ухагдахуун, хууль зарчим, зүй тогтлыг бүрэн ойлгож, шинжлэх ухааны үг хэллэг ашиглан аливаа асуудлыг тайлбарлах, тодорхойлох, үнэлэлт дүгнэлт өгөх, санал гаргах түвшинд эзэмшсэн - Эзэмшсэн мэдлэг ойлголтоо асуудал шийдвэрлэх, мэдээлэл боловсруулах ямар ч нөхцөлд хэрэглэдэг - Таамаглал /асуудал, асуулт/ дэвшүүлэн шинжлэн судлах үйлээ төлөвлөдөг - Асуудал шийдвэрлэх, мэдээлэл боловсруулах оновчтой аргыг сонгон хэрэглэдэг - Асуудал, мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийж, эргэцүүлэн бодож дүгнэлт гаргадаг, түүнийгээ шинжлэх ухааны үүднээс оновчтой илэрхийлдэг
VII	80-89	- Шинжлэх ухааны юмс үзэгдэл, нэр томьёо, ухагдахуун, зарчим, хууль, зүй тогтол, хоорондын хамаарлыг ойлгож эзэмшсэн - Эзэмшсэн мэдлэг ойлголтоо танил бус нарийн төвөгтэй нөхцөлд хэрэглэдэг - Таамаглал /асуудал, асуулт/ дэвшүүлэн шинжлэн судлах үйлээ төлөвлөдөг - Асуудал шийдвэрлэх, мэдээлэл боловсруулах оновчтой аргыг сонгодог - Асуудал, мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийж, эргэцүүлэн бодож дүгнэлт гаргадаг, түүнийгээ оновчтой илэрхийлдэг
VI	70-79	- Шинжлэх ухааны юмс үзэгдэл, нэр томьёо, ухагдахуун, зарчим, хууль зүй тогтлыг ойлгосон - Эзэмшсэн мэдлэг ойлголтоо танил төвөгтэй нөхцөлд хэрэглэдэг - Таамаглал /асуудал, асуулт/ дэвшүүлж, шинжлэн судлах үйлийг зааврын дагуу төлөвлөдөг - Асуудлыг шийдвэрлэх, мэдээллийг боловсруулах тохирох аргыг сонгон хэрэглэдэг - Асуудал, мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийж, эргэцүүлэн бодож дүгнэлт гаргадаг
V	60-69	- Шинжлэх ухааны нэр томьёо, ухагдахуун, зарчим, хуулийг ойлгосон - Эзэмшсэн мэдлэг ойлголтоо шинэ нөхцөлд зааврын дагуу хэрэглэдэг - Таамаглал /асуудал, асуулт/ дэвшүүлж, шинжлэн судлах, төлөвлөхөд оролцдог - Асуудал шийдвэрлэх, мэдээлэл боловсруулах тохирох аргыг сонгодог - Асуудал, мэдээллийг эргэцүүлэн бодож, гол санааг илэрхийлдэг
IV	50-59	- Шинжлэх ухааны нэр томьёо, ухагдахуун, зарчмыг бүрэн ойлгосон. - Эзэмшсэн мэдлэг ойлголтоо танил нөхцөлд хэрэглэдэг - Асуулт асуух, асуудал таамаглал дэвшүүлж, шинжлэн судлах үйлд оролцдог. - Асуудал шийдвэрлэх, мэдээлэл боловсруулах аргыг сонгон хэрэглэхийг хичээдэг. - Асуудал, мэдээллийг эргэцүүлэн бодож, санал бодлоо энгийн байдлаар илэрхийлдэг

**МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААН,
СПОРТЫН САЙДЫН А/425 ТООТ ЖУРМЫН ХАВСРАЛТ**

III	40-49	• Шинжлэх ухааны нэр томьёо, ухагдахуун, зарчмыг ойлгох, тайлбарлах түвшинд эзэмшсэн • Эзэмшсэн мэдлэг ойлголтоо танил, хялбар нөхцөлд хэрэглэдэг • Бусдын дэмжлэгтэй, зааврын дагуу хялбар асуудлыг шийдвэрлэдэг • Асуулт асууж, таамаглал дэвшүүлдэг
II	30-39	• Шинжлэх ухааны нэр томьёо, ухагдахууныг таних, нэрлэх, цээжлэх түвшинд эзэмшсэн • Эзэмшсэн мэдлэг ойлголтоо заавар, аргачлалын дагуу ашигладаг
I	0-29	• Шинжлэх ухааны нэр томьёо, ухагдахууныг таних, нэрлэх түвшинд эзэмшсэн

3.12. I-II ангид суралцагчийн тухайн хичээлийн жилд хүрсэн үр дүнг явцын үнэлгээнд үндэслэн анги удирдсан багш дүгнэн хувийн хэрэгт бичиж, эцэг эх, асран хамгаалагчид танилцуулна.

3.13. III-XII ангийн суралцагчийг бүлэг сэдвийн төгсгөлд, хичээлийн жилийн II, IV улирлын эцэст тус тус багш үнэлнэ. Энэхүү үнэлгээний үр дүн /хувь/-г ангийн журналд тэмдэглэнэ. IV улирлын эцэст хийсэн үнэлгээ /хувь/ нь жилийн эцсийн дүн байна.

3.14. III-XII ангийн жилийн эцсийн дүн болон анги дэвших, улсын шалгалтын дүнг ангийн журнал, суралцагчийн хувийн хэрэгт анги удирдсан багш тус тус тэмдэглэнэ.

3.15. Тусгай хэрэгцээт боловсролын сургалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөрөөр суралцаж буй суралцагчийг тухайн төлөвлөгөө, хөтөлбөрт нийцсэн шалгуураар үнэлнэ. Шалгуурыг боловсролын эрдэм шинжилгээ, арга зүйн байгууллага, боловсролын үнэлгээний байгууллага хамтран боловсруулна.

3.16. Хөгжлийн бэрхшээлийн онцлог, суралцах чадамжид суурилсан ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөрөөр суралцаж буй суралцагчийн хөгжлийн ахиц, өөрчлөлтийг явцын үнэлгээгээр үнэлнэ. Суралцагчийн анги дэвших, сургууль төгсөх асуудлыг явцын үнэлгээнд үндэслэн, энэхүү журмын 4.6-д заасан шалгалтын комисс шийдвэрлэнэ.

3.17. Ерөнхий боловсролын сургууль, боловсролын асуудал эрхэлсэн орон нутгийн байгууллага багшид зөвлөн туслах зорилгоор суралцагчийн мэдлэг, чадварын түвшинд хөндлөнгийн үнэлгээ, хяналт-шинжилгээ хийж болно. Энэхүү үнэлгээ, хяналт-шинжилгээ нь тухайн байгууллагын жилийн ажлын төлөвлөгөөнд тусгагдсан байна.

3.18. Суралцагчийн төлөвшилийг хичээл, хичээлээс гадуурх сургалтын ажилд оролцсон байдал, идэвх санаачилгын талаарх хичээл заадаг болон анги удирдсан багшийн тэмдэглэл, баримт нотолгоонд үндэслэн дараах чиглэлээр дүгнэж, суралцагчийн хувийн хэрэгт бичнэ.

- санал бодлоо илэрхийлэх, бусдыг хүндэтгэн харилцах, зөрчил, маргааныг эв зүйгээр шийдвэрлэх байдал;
- бие даан сурах арга барил, бусадтай хамтран ажиллах;
- шинжлэн судлах хүсэл эрмэлзэл, сонирхол, оролцоо;
- соёл, уламжлалаа дээдлэх, асуудал шийдвэрлэх чадвар, бүтээлч, ажил хэрэгч байдал;
- хувийн болон орчны эрүүл ахуй, аюулгүй амьдрах, байгальтай харьцах, хамгаалах, нийгмийн харилцаанд оролцох хандлагад гарч буй өөрчлөлт;
- шинэ орчин, харилцаанд дасан зохицох чадварт гарч буй өөрчлөлт.

3.19. Анги удирдсан багш суралцагчийн мэдлэг, чадвар, төлөвшлийн үнэлгээний талаарх дүгнэлт, саналыг хичээлийн жилийн II, IV улирлын эцэст эцэг эх, асран хамгаалагчид танилцуулна.

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААН, СПОРТЫН САЙДЫН А/425 ТООТ ЖУРМЫН ХАВСРАЛТ

3.20. Суралцагчийн мэдлэг, чадвар, төлөвшлийн үнэлгээний мэдээлэл нууцлалтай байх бөгөөд энэхүү мэдээлэлтэй багш, суралцагч, эцэг эх, асран хамгаалагч цахим болон бусад хэлбэрээр танилцах боломжийг сургууль бүрдүүлнэ.

Дөрөв. Анги дэвших шалгалт, түүний зохион байгуулалт

4.1. Анги дэвших шалгалт нь суралцагчийн мэдлэг, чадвар эзэмшилтийн түвшинг тогтооход чиглэнэ.

4.2. Сургууль нь энэхүү журмын 3.4-т заасан байгууллагаас баталсан шалгуурын дагуу дараах чиглэлээр журмын 3.9-д заасан хэлбэрээс сонгож анги дэвших шалгалтыг зохион байгуулна.

Боловсролын түвшин	Анги	Шалгалтын тоо	Шалгалтын чиглэл
Бага боловсрол	III	1	Нэгдмэл агуулга /III ангийн хөтөлбөрийн агуулгаар/
	IV	2	- Сургууль сонгох 1 хичээл - Нэгдмэл агуулга /шалгалттай хичээлээс бусад/
Суурь боловсрол	VI	2	- Монгол хэл, бичиг, уран зохиол /нэгдмэл агуулга/ - Математик - Сургууль сонгох 1 хичээл
	VII	3	- Монгол хэл, бичиг, уран зохиол /нэгдмэл агуулга/ - Математик - Сургууль сонгох 1 хичээл /шалгалтгүй хичээлээс/
	VIII	3	- Монгол хэл, бичиг, уран зохиол /нэгдмэл агуулга/ - Математик - Суралцагч сонгох 1 хичээл /шалгалтгүй хичээлээс/
Бүрэн дунд боловсрол	X	3	- Монгол хэл, бичиг, уран зохиол /нэгдмэл агуулга/ - Математик - Суралцагч сонгох 1 хичээл /хими, биологи, физик, газарзүй, нийгмийн ухаан, түүх, англи хэл, орос хэл хичээлээс/
	XI	3	- Монгол хэл, бичиг, уран зохиол /нэгдмэл агуулга/ - Математик - Сонгох хичээл /хими, биологи, физик, газарзүй, нийгэм судлал, түүх, англи хэл, орос хэл хичээлээс/

4.4. Журмын 3.4-т заасан байгууллагаас баталсан шалгуур болон “Анги дэвших шалгалтын бюпринт” /цаашид бюпринт гэх/, шалгалт зохион байгуулах нэгдсэн удирдамж, шалгалтын үр дүнд шинжилгээ хийх маягт, зөвлөмжийг боловсролын асуудал эрхэлсэн орон нутгийн байгууллага жил бүрийн 5 дугаар сарын 01-ний өдрийн дотор ерөнхий боловсролын сургуульд хүргүүлнэ.

4.5. Боловсролын асуудал эрхэлсэн орон нутгийн байгууллага нь ерөнхий боловсролын сургуулийн анги бүрийн сургалтын хөтөлбөрт нийцсэн “Даалгаврын нээлттэй сан” бүрдүүлж, өмчийн бүх хэлбэрийн сургуульд хүргэх, түүнийг хэрэглэх арга зүйгээр хангах ажлыг хичээлийн жилийн турш зохион байгуулна.

4.6. Анги дэвших болон улсын шалгалт зохион байгуулах ажлыг сургуулийн захирлын тушаалаар томилогдсон “Шалгалтын комисс” зохион байгуулна. Комиссын дарга нь сургуулийн захирал байх бөгөөд сургалтын менежер, багш, суралцагчийн эцэг эх, асран хамгаалагчийн төлөөллийг оролцуулна. Комиссын гишүүн эцэг эх, асран хамгаалагчийн төлөөлөл шалгалтын сэдэв, даалгавар боловсруулахад оролцохгүй.

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААН, СПОРТЫН САЙДЫН А/425 ТООТ ЖУРМЫН ХАВСРАЛТ

4.7. Энэхүү журмын 4.6-д заасан шалгалтын комисс дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

4.7.1. анги дэвших шалгалт зохион байгуулах удирдамж, дэг боловсруулж, хэрэгжүүлэх;

4.7.2. анги дэвших шалгалттай холбогдон гарсан аливаа гомдол, маргааныг эцэслэн шийдвэрлэх;

4.7.3. шалгалтын үнэлгээ, дүн мэдээг боловсролын асуудал эрхэлсэн орон нутгийн байгууллагаас өгсөн зөвлөмж, маягтын дагуу нэгтгэн, шалгалт зохион байгуулж дууссанаас хойш 10 хоногийн дотор боловсролын салбарын мэдээллийн системд оруулах ажлыг удирдамжаар хангах, хяналт тавих.

4.8. Боловсролын асуудал эрхэлсэн орон нутгийн байгууллага нь анги дэвших шалгалтын үр дүнд шинжилгээ хийж, сургууль бүрд зөвлөмж боловсруулж, жил бүрийн 8 дугаар сарын 25-ны өдрийн дотор хүргүүлнэ.

4.9. Боловсролын асуудал эрхэлсэн орон нутгийн байгууллага нь анги дэвших шалгалтын дүнд үндэслэн зөвлөн туслах ажлын төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

4.10. Сургууль энэхүү журмын 4.8-д заасан зөвлөмжид үндэслэн сургалтын үйл ажиллагааг төлөвлөн явуулна.

Тав. Улсын шалгалт, түүний зохион байгуулалт

5.1. Улсын шалгалт нь бага, суурь, бүрэн дунд боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт, сурлагын амжилтад хөндлөнгийн үнэлгээ, хяналт-шинжилгээ хийхэд чиглэнэ.

5.2. Улсын шалгалтын үр дүн нь бага, дунд боловсролын сургалтын үр ашиг тооцох, сурлагын амжилтыг сайжруулах суурь мэдээлэл болно.

5.3. Бага, суурь бүрэн дунд боловсролын түвшний төгсөх ангийн суралцагч дараах хичээлээр улсын шалгалт өгнө.

Боловсролын түвшин	Анги	Шалгалтын тоо	Шалгалтын агуулга
Бага боловсрол	V	3	1. Монгол хэл 2. Математик 3. Хүн ба байгаль
Суурь Боловсрол	IX	4	1. Монгол хэл, бичиг, уран зохиол /нэгдмэл агуулга/ 2. Математик 3. Сонгох шалгалт: /суралцагч аль нэгийг сонгоно./ • Байгалийн ухааны нэгдмэл агуулга • Нийгмийн ухаан, түүх /нэгдмэл агуулга/ 4. Гадаадхэл /англи хэл, орос хэл-аль нэгийг суралцагч сонгоно/
Бүрэн дунд боловсрол	XII	4	1. Монголхэл, бичиг, уран зохиол /нэгдмэл агуулга/ 2. Математик 3. Сонгох шалгалт /хими, биологи, физик, газарзүй, нийгмийн ухаан, түүх аль нэгийг сонгоно/ 4. Гадаад хэл /англи, орос хэл-аль нэгийг суралцагч сонгоно/

5.4. Улсын шалгалтын товыг боловсролын үнэлгээний байгууллагаас жил бүр тогтоох бөгөөд шалгалтыг улсын хэмжээнд зэрэг эхлүүлж, дуусгана.

5.5. Улсын шалгалтын үнэлгээг энэхүү журмын 3.11-д заасан үнэлгээгээр үнэлнэ.

**МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААН,
СПОРТЫН САЙДЫН А/425 ТООТ ЖУРМЫН ХАВСРАЛТ**

5.7.Боловсролын үнэлгээний байгууллага нь "Улсын шалгалтын бюлпринт" /цаашид бюлпринт" гэх/, шалгалтын сэдэв боловсруулах, дүгнэх зөвлөмжийг жил бүрийн 5 дугаар сарын 15- ны өдрийн дотор баталгаажуулж, боловсролын асуудал эрхэлсэн орон нутгийн байгууллагад хүргүүлнэ.

5.8.Боловсролын үнэлгээний байгууллага нь бага, суурь, бүрэн дунд боловсролын анги бүрийн сургалтын хөтөлбөрт нийцсэн "Даалгаврын нээлттэй сан" /цаашид "даалгаврын сан" гэх/ бүрдүүлэх, шинэчлэх, баяжуулалт хийх ажлыг хариуцна.

5.9.Боловсролын асуудал эрхэлсэн орон нутгийн байгууллага нь "Улсын шалгалтын комисс"- ыг жил бүрийн 5 дугаар сарын 01 -ний өдрийн дотор байгуулна. Энэхүү комисс нь тухайн орон нутагт улсын шалгалт зохион байгуулах ажлыг удирдлага, арга зүйгээр хангаж, хяналт тавьж ажиллана.

5.10. Сургууль дээр улсын шалгалт зохион байгуулахтай холбогдуулан энэхүү журмын 4.6-д заасан шалгалтын комисс дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

5.10.1.улсын шалгалтын удирдамж, дэгийг боловсруулж, шалгалтыг зохион байгуулах;

5.10.2.шалгалт эхлэхээс 1 өдрийн өмнө энэхүү журмын 5.7-д заасан бюлпринт, зөвлөмжийн дагуу улсын шалгалтын сэдэв боловсруулж, нууцлалыг хариуцах;

5.10.3.шалгалтын дүн мэдээг боловсролын салбарын мэдээллийн системд оруулах ажлыг удирдан зохион байгуулж, хяналт тавих;

5.10.4.хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагч шалгалт өгөх тохиолдолд тэдний хөгжлийн онцлог, хэрэгцээнд тохирсон шалгалтын орчин бүрдүүлэх;

5.10.5.улсын шалгалттай холбогдон гарсан аливаа маргааныг эцэслэн шийдвэрлэх;

5.10.6.шалгалтын материал, тайланг сургуулийн архивт хүлээлгэн өгөх.

5.11.Шалгалт зохион байгуулах хугацаанд улсын болон олон улсын уралдаан, тэмцээнд оролцсон суралцагчийн улсын шалгалтын үнэлгээг нотлох баримтад үндэслэн жилийн эцсийн үнэлгээгээр тооцно.

5.12.Суралцагч өвчлөх, ар гэрийн гачигдал тохиолдох болон давагдашгүй хүчин зүйлийн улмаас шалгалт өгөөгүй эсвэл дутуу өгсөн тохиолдолд улсын шалгалтын үнэлгээг жилийн эцсийн үнэлгээгээр тооцож болно.

5.13.Боловсролын үнэлгээний байгууллага нь боловсролын салбарын мэдээллийн системд оруулсан улсын шалгалтын дүнд шинжилгээ хийж, жил бүрийн 10 дугаар сард багтаан, боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага болон боловсролын эрдэм шинжилгээ, арга зүйн байгууллагад тус тус хүргүүлнэ.

5.14.Журмын 5.9-д заасан "Улсын шалгалтын комисс" нь улсын шалгалт зохион байгуулсан тайланг нэгтгэн, шалгалт дууссанаас хойш 10 хоногийн дотор боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ.

Зургаа. Чанарын үнэлгээ, түүний зохион байгуулалт

6.1.Бага, дунд боловсролын чанарын үнэлгээ нь суралцагчийн мэдлэг, чадварын түвшинг үндэсний түвшинд тогтоох, сурлагын амжилтад нөлөөлж буй хүчин зүйлийг судлах, боловсролын бодлогын хэрэгжилтийг үнэлэхэд чиглэнэ.

6.2.Чанарын үнэлгээг боловсролын үнэлгээний байгууллага зохион байгуулна.

6.3.Чанарын үнэлгээнд өмчийн бүх хэлбэрийн ерөнхий боловсролын сургуулийн нийт суралцагчийн 10-аас доошгүй хувийг хамруулна.

6.4.Боловсролын үнэлгээний байгууллага нь чанарын үнэлгээ зохион байгуулах товыг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын саналыг үндэслэн тогтооно.

6.5.Чанарын үнэлгээг зохион байгуулах агуулгын хүрээ, шалгуурыг боловсролын үнэлгээний байгууллага, боловсролын эрдэм шинжилгээ, арга зүйн байгууллага хамтран жил бүрийн 01 дүгээр сард багтаан тогтооно.

6.6.Боловсролын үнэлгээний байгууллага нь чанарын үнэлгээг зохион байгуулах удирдамж, аргачлалыг жил бүрийн 2 дугаар сарын 15-ны өдрийн дотор боловсруулж, боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагаар баталгаажуулна.

**МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААН,
СПОРТЫН САЙДЫН А/425 ТООТ ЖУРМЫН ХАВСРАЛТ**

6.7.Боловсролын үнэлгээний байгууллага нь чанарын үнэлгээний өгөгдлийн сан үүсгэх, дүн шинжилгээ хийж, тайлан, санал, дүгнэлтийг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, боловсролын эрдэм шинжилгээ, арга зүйн байгууллага, багшийн мэргэжил дээшлүүлэх сургалт, арга зүйн байгууллага, боловсролын асуудал эрхэлсэн орон нутгийн байгууллагад тус тус хүргүүлнэ.

6.8.Чанарын үнэлгээний үр дүнд үндэслэн энэхүү журмын 6.7-д заасан байгууллага бодлого боловсруулах, зөвлөн туслах ажлыг зохион байгуулна.

6.9.Боловсролын асуудал эрхэлсэн орон нутгийн байгууллага, ерөнхий боловсролын сургуулийн удирдлага чанарын үнэлгээний тайланд үндэслэн сурлагын амжилтыг сайжруулах төлөвлөгөө гаргаж ажиллана.

6.10.Боловсролын асуудал эрхэлсэн орон нутгийн байгууллага нь чанарын үнэлгээг зохион байгуулахад бүх талын дэмжлэг үзүүлж ажиллана.

Долоо. Бусад

7.1.Аливаа төрийн бус байгууллага, иргэний нийгмийн байгууллага боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын зөвшөөрөлгүйгээр суралцагчийн мэдлэг, чадвар, төлөвшилийг үнэлэх, шалгалт зохион байгуулахыг хориглоно.

---oOo---

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ,
ШИНЖЛЭХ УХААНЫ САЙДЫН А/180 ТООТ ТУШААЛ

МОНГОЛ УЛСЫН
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ
САЙДЫН ТУШААЛ

2021 оны 05 сарын 14 өдөр

Дугаар А/180

Улаанбаатар хот

Шалгуур үзүүлэлт батлах тухай

Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг, Боловсролын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.1.2, 28.1.8 дахь заалт, Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2018 оны "Журам шинэчлэн батлах тухай" А/425 дугаар тушаалаар батлагдсан "Ерөнхий боловсролын сургуулийн суралцагчийн болон сургалтын чанарын үнэлгээний журам"-ын 3.4 дэх заалтыг тус тус үндэслэн ТУШААХ НЬ:

1. Ерөнхий боловсролын сургуулийн суралцагчийн хичээл, сургалтын үр дүнг үнэлэх шалгуурыг хавсралтаар баталсугай.
2. Суралцагчийн хичээл, сургалтын үр дүнг энэхүү тушаалаар баталсан "Ерөнхий боловсролын сургуулийн суралцагчийн хичээл, сургалтын үр дүнг үнэлэх шалгуур"-ыг баримтлан 2021-2022 оны хичээлийн жилээс эхлэн үнэлсүгэй.
3. Шалгуурын дагуу үнэлгээ хийх арга зүйн зөвлөмжийг боловсруулж, ерөнхий боловсролын сургуулийн багш, удирдах ажилтныг арга зүйн удирдлагаар хангаж ажиллахыг Бага, дунд боловсролын газар /Т.Ням-Очир/, Боловсролын үнэлгээний төв /Л.Ганбат/, аймаг, нийслэлийн Боловсрол, соёл, урлагийн газрын дарга нарт үүрэг болгосугай.
4. Энэхүү тушаалын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Төрийн нарийн бичгийн дарга Д.Батбаатарт даалгасугай.

САЙД

Л.ЭНХ-АМГАЛАН

142110643

СУРАЛЦАГЧИЙН ҮНЭЛГЭЭ

(Student assessment)

Сурлагын амжилтын түвшнийг тогтоох, мэдлэг, чадвар, хандлага төлөвшлийн ахиц, өөрчлөлтийг бодитой үнэлэх, тэдэнд тулгарч буй бэрхшээлийг илрүүлж дэмжлэг үзүүлэх, урамшуулах үйл явц;

ШАЛГУУР

Зорилт, стандартын биелэлтийг тодорхойлоход ашигладаг жишиг үзүүлэлт эсвэл түвшин;
(UNESCO-CEPES, 2007)

ҮНЭЛГЭЭНИЙ ШАЛГУУР

(Assessment criteria)

Суралцахуйн үр дүнд хүрэхэд шаардлагатай тодорхой мэдлэг, чадвар, хандлагыг тодорхойлдог.

ОНОШЛОХ ҮНЭЛГЭЭ

(Diagnostic assessment)

Хичээл, сургалтын эхэнд суралцагчдын өмнөх мэдлэг, чадвар, хандлага төлөвшлийг тандах зорилгоор хийгдэх үнэлгээ;

ЯВЦЫН ҮНЭЛГЭЭ

(Formative assessment)

Багш, суралцагчийн зүгээс суралцагчийн “суралцахуй”-г танин мэдэх, хариу үйлдэл үзүүлэх зорилгоор сургалтын явц /ээлжит хичээл/-д хийгдэх үнэлгээ;

ҮР ДҮНГИЙН ҮНЭЛГЭЭ

(Summative assessment)

Хичээл, сургалт /нэгж, хагас жил, жилийн эцэст г.м тодорхой хугацааны/-ын дараа үнэлгээний шалгуурт хүрсэн байдлыг тогтоож, цаашид суралцахуй болон багшлахуйд анхаарах зүйлийг тодорхойлох зорилгоор хийгдэх үнэлгээ;

СУРАЛЦАГЧИЙН ҮНЭЛГЭЭ

Боловсролын үнэлгээний нэг чухал хэсэг нь суралцагчийн үнэлгээ юм. Энэ нь суралцагчийн суралцах үйл ажиллагаа /суралцахуй/-ны талаарх мэдээлэл цуглуулах, сайжруулах, шаардлагатай тохиолдолд шийдвэр гаргах зорилгоор системтэй мэдээлэл цуглуулах, дүн шинжилгээ хийх, үнэлэлт дүгнэлт хийх үйл явц юм. Багш нар хичээл сургалтын явцад суралцагчийг үнэлж журналд дүн тавих, нэгж, бүлэг сэдвийн дараа шалгалт /сорилго¹/ авах, засаж оноожуулах /хэмжилт хийх²/, үнэлж дүгнэх³ зэрэг байнга хийдэг ажил нь үнэлгээний үйл явцад хамаарна.

Бид үнэлгээний шалгалт авах, дүн тавих үйл явцыг хийдэг боловч шалгалтаар дамжуулан суралцахуйн талаар ямар ач холбогдолтой мэдээлэл цуглуулж буй, үр дүнд шинжилгээ хийх, шинжилгээний үр дүнг сургалтын үйл ажиллагаанд бүтээлчээр хэрэглэх байдлыг орхигдуулж ирсэн. Суралцагчийн үнэлгээг зөвхөн дүн тавихын тулд хийж ирсэн тогтсон ойлголт, хандлагыг өөрчлөх хэрэгцээ байна.

Суралцагчийн үнэлгээ гэдэгт “суралцагчийн сурлагын амжилтын түвшнийг тогтоох, мэдлэг, чадвар, хандлага төлөвшлийн ахиц, өөрчлөлтийг бодитой үнэлэх, түүнд тулгарч буй бэрхшээлийг илрүүлж дэмжлэг үзүүлэх, урамшуулах үйл явц”-ыг ойлгоно.

Хичээл, сургалтын өдөр тутмын болон тодорхой хугацааны /бүлэг сэдэв, хагас жил, жилийн эцэс/ дараа хийдэг бүх төрлийн үнэлгээ “шалгуур”-т суурилсан байна.

ШАЛГУУРТ СУУРИЛСАН ҮНЭЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ ШАЛГУУР

Багш нарын хувьд “үнэлгээ”-г шалгуурт суурилсан байдлаар үр дүнтэй хийхийн тулд үнэлгээний шалгуур болон шалгуурт суурилсан үнэлгээний талаарх мэдлэг ойлголтоо өргөжүүлэн гүнзгийрүүлэх шаардлагатай.

Суралцахуйн үр дүнд эзэмшвэл зохих мэдлэг, чадвар, хандлага төлөвшилд баримжаалж боловсруулсан тодорхой шалгуур (хүрэх үр дүн)-тай харьцуулж суралцагчийн сурлагын амжилтыг үнэлэх үйл явцыг шалгуурт суурилсан үнэлгээ /criterion referenced assessment/ гэдэг. Өөрөөр хэлбэл суралцагчийн гүйцэтгэлийг бусад суралцагчтай бус зөвхөн үнэлгээний шалгууртай харьцуулж үнэлж, дүгнэх үйл явц гэсэн үг.

Үнэлгээний шалгуур нь:

- Суралцахуйн үр дүнд нийцсэн сурагчийн гүйцэтгэлийг хэрхэн тодорхойлохыг зааж өгдөг.
- Сурагч суралцахуйн үр дүнг амжилттай эзэмшсэнийг харуулахын тулд юуг хийж чадаж байгаагийн товч илэрхийлэл
- Суралцахуйн үр дүн бүрийг эзэмшсэн байх тодорхой, хоёрдмол утгагүй нотолгоог бий болгох зорилготой.

¹ Сорилго нь бүх суралцагчдыг тодорхой хугацааны дараа зохион байгуулдаг, асуултын багцаас тогтсон үнэлгээний тодорхой төрөл юм. Сорилго нь тоон болон ямар нэг ангиллын хэмжээсийг ашиглан суралцагчийн нэг ба хэд хэдэн шинж чанарыг хэмжих, илэрхийлэх гэсэн системтэй арга хэрэгсэл юм.

² Хэмжилт нь сорилго, эсвэл үнэлгээний төрлийн үр дүнг тусгай дүрэм (жишээлбэл, зөв хариултыг тоолох, оноо өгөх г.м)-ийн дагуу тоогоор илэрхийлдэг. Ихэнхдээ оноо өгөх /scoring/ гэж тодорхойлдог.

³ Үнэлгээний мэдээллийг хэрэглэн, тогтсон шалгуур үзүүлэлтэд харгалзах чансааг тодорхойлох үйл явц

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

Өөрөөр хэлбэл, үнэлгээний шалгуур гэдэг нь сургалтын явцад суралцагч бүрийн эзэмшвэл зохих мэдлэг, чадвар, хандлага төлөвшил буюу хүрэх үр дүн юм.

Үнэлгээний шалгуур нь дараах ач холбогдолтой. Үүнд:

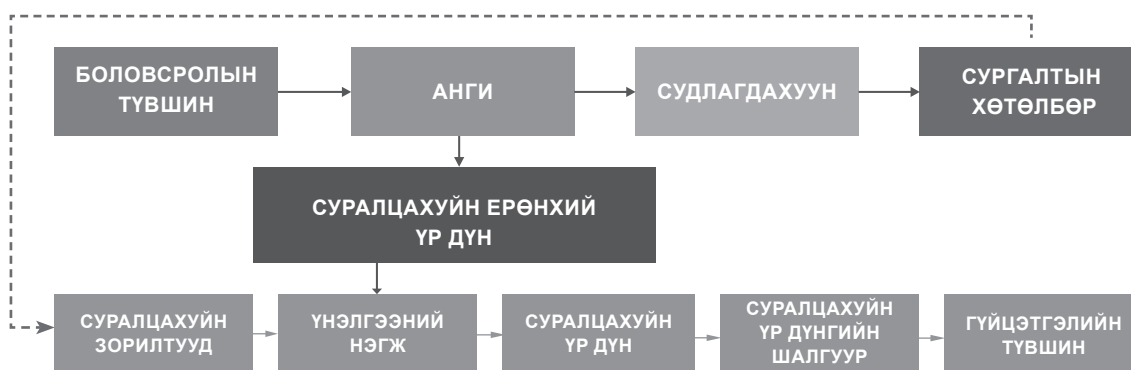
- Суралцагчийн сурлагын амжилтыг үнэлж, дүгнэх ижил хэмжүүрийг тодорхой, ил тод болгох.
- Үнэлгээг зөв, бодитой хийх боломж бүрдэх.
- Даалгавар боловсруулахад баримжаа болох.
- Тухайн суралцагчийн суралцахуйн давуу, сул тал, тулгамдаж буй бэрхшээлийн талаарх мэдээллийг цуглуулах.
- Суралцахуйн арга зүйг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх замаар багшлахуйг сайжруулах боломжийг бүрдүүлэх.
- Суралцагчийг ижил шалгуураар үнэлж, тэдний ахиц амжилт, өөрчлөлтийг хянах боломж олгох.

Үнэлгээний шалгуур нь дараах шаардлагад⁴ нийцсэн байна. Үүнд:

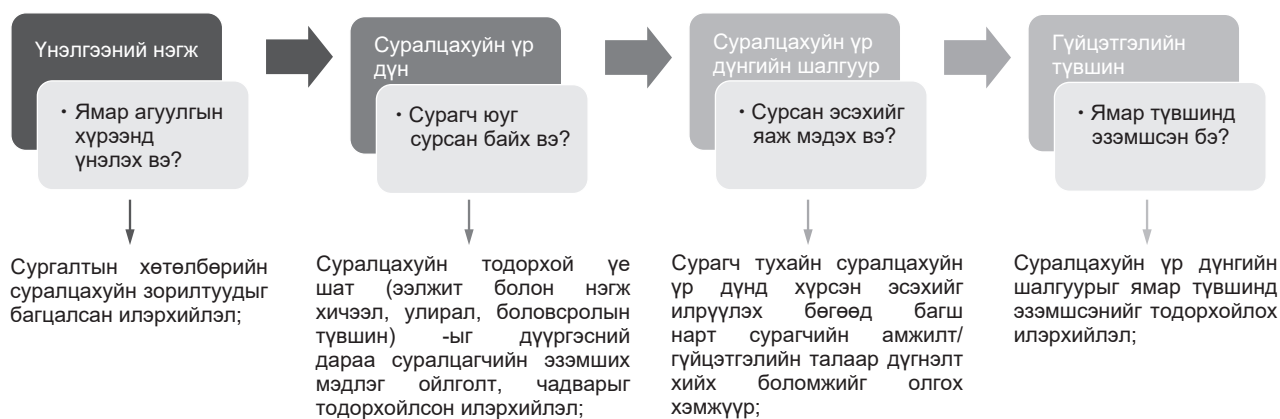
- Боловсролын түвшин, анги, судлагдахуун бүрээр залгамж холбоотой, эрэмбэ ахисан байх
- ЕБС-ийн багш нар шууд авч ашиглах боломжтой байхаар боловсруулсан байх
- Оролцогч бүх тал /суралцагч, багш, эцэг эх, асран хамгаалагч гэх мэт/-д ойлгогдохоор товч тодорхой, оновчтой энгийн үг хэллэгээр бичсэн байх
- Давхцалгүй, нэг нэгнээсээ ялгаатай байх
- Суралцагчдад юу хийхийг тодорхой ойлгуулахуйц үйл /түлхүүр үг/ үгсийг ашигласан байх. Жишээ нь: эмхэтгэх, бий болгох, бүтээх, төлөвлөх, дахин боловсруулах, шинжлэх, дизайн хийх, сонгох, ашиглах, хэрэглэх, үзүүлэх, бэлтгэх, ашиглах, тооцоолох, тайлбарлах, урьдчилан таамаглах, харьцуулах, шүүмжлэх гэх мэт
- Сурагчийн гүйцэтгэл нь ажиглагдахуйц, хэмжигдэхүйц байхаар үг сонгох

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУРЫН БҮТЭЦ

Ерөнхий боловсролын сургуулийн түвшинд хичээл, сургалтын үр дүнг үнэлэх шалгуурыг сургалтын хөтөлбөрийн хүрэх үр дүнд тулгуурлан дараах бүтэцтэйгээр боловсруулсан.

⁴ Эх сурвалж: Боловсролын салбарын хөгжил-Боловсролын чанарт нөлөөлж буй сургуулийн хүчин зүйлс” судалгааны эцсийн тайлан, 1.14 дэх бүлэг. Азийн хөгжлийн банкны техник туслалцааны төсөл, 2017 он.

СУУРЬ БОЛОВСРОЛЫН ТҮВШИН

ГАЗАР ЗҮЙ

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

Нэгдүгээр бүлэг -VII анги
Хоёрдугаар бүлэг -VIII анги
Гуравдугаар бүлэг -IX анги

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. VII АНГИ

1.1. VII АНГИЙН ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ, СУРАЛЦАХУЙН ҮР ДҮН

№	Суралцахуйн зорилтын код, өгүүлбэр	Үнэлгээний нэгж	Суралцахуйн үр дүн
1	Г37.1а. Глобус ба газар зүйн зургийн ялгааг дүрслэлийн бусад төрлүүдтэй харьцуулан тодорхойлох Г37.1б. Газар зүйн төрөл бүрийн зураг унших замаар таних тэмдэг ба масштабын ялгааг тодорхойлох Г37.1в. Газар зүйн солбицол ашиглан тухайн газар (цэг)-ын байрлалыг тодорхойлох Г37.1г. Хотын план ба сансрын зураг дээр зүг чиг олж, байрлал тодорхойлох Г37.1д. Таних тэмдэг ба масштаб ашиглан тодорхой талбайн тойм зураглал үйлдэх Г37.2а. Нарны аймгийн бүдүүвч дээр гарагуудын байрлал ба хэмжээг харьцуулах Г37.2б. Цагийн ялгаа хэрхэн үүсэхийг туршилтаар тайлбарлах	1. Дэлхийг дүрслэх нь	Сурагч ... үйлдэж чаддаг болсон байна: 7.1.1. Глобус, Газар зүйн зургийг харьцуулах замаар байрлал, зүг чиг, зайг тодорхойлж, тойм зураг Сурагч ... тооцоолж чаддаг болсон байна: 7.1.2. Нарны аймгийн бүдүүвч ашиглан гарагуудын байрлал, хэмжээг харьцуулдаг, цагийн ялгааг
2	Г37.4а. Физик газар зүйн зураг ашиглан дэлхийн гадаргын ялгаатай байдал ба хэлбэрийг харьцуулах Г37.4б. Гадаргын хэлбэр бүрэлдэн тогтоход нөлөөлөх хүчин зүйлсийн ялгааг туршилтаар үзүүлж шалтгааныг тайлбарлах	2. Дэлхийн гадарга	Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна: 7.2.1. Гадаргын хэлбэрийн ялгаатай байдлыг харьцуулан, бүрэлдэн тогтоход нөлөөлөх хүчин зүйлсийг хялбар туршилтаар үзүүлж шалтгааныг
3	Г37.4в. Цаг агаарын ажиглалт, хэмжилт хийж урьдчилсан мэдээ цуглуулан харьцуулах Г37.4г. Уур амьсгалын зураг, диаграмм, бусад мэдээлэл ашиглан газар нутгуудын уур амьсгалын ялгааг харьцуулах Г37.4д. Газар зүйн зураг ашиглан тухайн газар орны уур амьсгалын ерөнхий төрх байдлыг тодорхойлох Г37.4е. Уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөг бууруулахад хувь нэмэр оруулах жишээ гаргах	3. Дэлхийн уур амьсгал	Сурагч ... тодорхойлж чаддаг болсон байна: 7.3.1. Тодорхой газар орны цаг агаарын төлөв байдлын мэдээллийг харьцуулан өөрчлөлтийг нь Сурагч ... харьцуулж чаддаг болсон байна: 7.3.2. Газар зүйн зураг болон бусад мэдээлэлд тулгуурлан газар орнуудын уур амьсгалын ерөнхий төрх байдлыг тодорхойлж, ялгааг нь

4	Г37.4ж. Усны эргэлтийн бүрэлдэхүүн хэсгүүд тэдгээрийн зохистой харьцааг жишээгээр тайлбарлах Г37.4з. Дэлхийн далай, түүний хэсгүүдийг ялгах Г37.4и. Далайн ус ба цэнгэг усны шинж чанарыг харьцуулан дүгнэлт хийх /устгах/ Г37.4к. Далайн урсгал ба шинж чанар байгаль, нийгэмд хэрхэн нөлөөлдгийг тайлбарлах Г37.4л. Гол мөрөн, нуур, мөстлөг зэрэг усны бусад төрлүүдийн тархалт ба хүмүүсийн амьдралд нөлөөлж буйг жишээгээр тайлбарлах	4. Дэлхийн ус	Сурагч ... тодорхойлж чаддаг болсон байна: 7.4.1. Усны эргэлтэд оролцох бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг ялган Сурагч ... ялгаж чаддаг болсон байна: 7.4.2. Дэлхийн далайн хэсгүүдийг Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна: 7.4.3. Хуурай газрын усны төрлүүдийг ялгаж, мэдээлэлд (тоон болон зурган) тулгуурлан онцлогийг 7.4.4. Далай тэнгис, нуур, гол нь эргийн дагуух хүмүүсийн амьдрал ахуй, байгаль, нийгмийн орчинд нөлөөлж буйг жишээгээр
5	Г37.5а. Хөрс, ургамал, амьтан бүсээр ялгаран тархахад нөлөөлөх хүчин зүйлийг тодорхойлох Г37.5б. Байгалийн бүс, бүслүүрийг ялган тодорхойлох	5. Дэлхийн байгалийн бүс	Сурагч ... тодорхойлж чаддаг болсон байна: 7.5.1. Байгалийн бүс дэх хөрс, ургамал, амьтны ялгааг харьцуулан
6	Г37.3а. Таних тэмдэг ашиглан газар зүйн зураг дээр дэлхийн томоохон хотуудын байрлалын онцлогийг тодорхойлох Г37.3б. Дэлхийн янз бүрийн орны хүмүүсийн төрх байдал, эрхлэх аж ахуйн ялгаатай байдалд нөлөөлөх хүчин зүйлийг тодорхойлох Г37.3в. Тив тивийн хүмүүсийн ялгаа ба амьдралын төрх байдлыг төрөл бүрийн эх сурвалж ашиглан харьцуулах	6. Газар газрын хүмүүс	Сурагч ... тодорхойлж чаддаг болсон байна: 7.6.1. Хүн ам байршлын онцлогийг газар зүйн зурагт тулгуурлан Сурагч ... харьцуулж чаддаг болсон байна: 7.6.2. Баримтад тулгуурлан (хэл, соёл, эрхлэх аж ахуй) тив тивийн хүмүүсийн амьдралын онцлогийг

1.2. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ ТУС БҮРИЙН СУРАЛЦАХУЙН ҮР ДҮНГИЙН ШАЛГУУР, ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТҮВШИН

1.2.1. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 1. ДЭЛХИЙГ ДҮРСЛЭХ НЬ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... үйлдэж чаддаг болсон байна: 7.1.1. глобус, Газар зүйн зургийг харьцуулах замаар байрлал, зүг чиг, зайг тодорхойлж, тойм зураг	1. Глобус ба газар зүйн зургийн ялгаатай ба адил талыг нь харьцуулдаг
		2. Глобус болон газар зүйн зурагт зүг чиг, зайг тодорхойлдог
		3. Газар зүйн солбицол ашиглан газар орны (цэгийн) байршил тодорхойлдог
		4. Таних тэмдэг, масштаб ашиглан тодорхой талбайн тойм зураг үйлддэг /бүтээлээр үнэлэх/
2	Сурагч ... тооцоолж чаддаг болсон байна: 7.1.2. нарны аймгийн бүдүүвч ашиглан гарагуудын байрлал, хэмжээг харьцуулдаг, цагийн ялгааг	1. Нарны аймгийн бүдүүвч ашиглан дэлхий болон бусад гарагуудын байрлал, хэмжээг харьцуулдаг
		2. Газар орны цагийн ялгааг тооцоолдог

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

Суралцахуйн үр дүн:

7.1.1. Сурагч глобус, Газар зүйн зургийг харьцуулах замаар байрлал, зүг чиг, зайг тодорхойлж, тойм зураг үйлдэж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Глобус ба газар зүйн зургийн ялгаатай ба адил талыг нь харьцуулдаг	- Глобус ба газар зүйн зургийн ижил талууд: өнгө, таних тэмдэг, нэрлэдэг - Глобус ба газар зүйн зургийн ялгаатай талууд: (хэлбэр) нэрлэдэг	- Глобус ба газар зүйн зургийн ижил талууд: өнгө, таних тэмдэг, үндсэн зэргэдүүд (эвкатор, матар ба мэлхийн зам) нэрлэдэг - Глобус ба газар зүйн зургийн ялгаатай талууд: хэмжээ (хэлбэр) нэрлэдэг	- Глобус ба газар зүйн зургийн ижил талууд: өнгө, таних тэмдэг, үндсэн зэргэдүүд (эвкатор, матар ба мэлхийн зам, туйлын цагираг, туйл) нэрлэдэг - Глобус ба газар зүйн зургийн ялгаатай талууд: хэмжээ (масштаб, хэлбэр) нэрлэдэг	- Глобус ба газар зүйн зургийн ижил талууд: өнгө, таних тэмдэг, үндсэн зэргэдүүд (эвкатор, матар ба мэлхийн зам, туйлын цагираг, туйл) нэрлэдэг - Глобус ба газар зүйн зургийн ялгаатай талууд: хэмжээ (масштаб, хэлбэр) (тусгагийн ялгаа) ялгадаг (веннийн диаграмм, Т хүснэгт зэрэг ашиглаж)
2. Глобус болон газар зүйн зурагт зүг чиг, зайг тодорхойлдог	- Газар зүйн зураг дээр зүг чигийг 4 зүгээр илэрхийлдэг - Газар зүйн зураг дээр хоёр цэгийн хоорондох зайг (масштабаар) хэмждэг	- Глобус болон газар зүйн зураг дээр зүг чигийг 4 зүгээр илэрхийлдэг - Газар зүйн зураг дээр хоёр цэгийн хоорондох зайг (масштабаар) хэмждэг	- Глобус болон газар зүйн зураг дээр зүг чигийг 4 зүг, найман зовхисоор илэрхийлдэг - Глобус болон газар зүйн зураг дээр хоёр цэгийн хоорондох зайг (масштабаар) хэмждэг	- Глобус болон газар зүйн зураг дээр зүг чигийг 4 зүг, найман зовхисоор илэрхийлдэг - Глобус болон газар зүйн зураг дээр хоёр цэгийн хоорондох зайг (масштабаар) хэмждэг - Глобус болон газар зүйн зураг дээр хоёр цэгийн хоорондох зайг тайлбарладаг
3. Газар зүйн солбицол ашиглан газар орны (цэгийн) байршил тодорхойлдог	Газар орны байршлыг дэлхийн бөмбөрцгийн аль хэсэгт оршин байгааг тодорхойлдог (хойд хагасад, өмнөд хагас)	- Өргөрөг, уртрагийг газар зүйн зурагт ялгадаг - Газар орны байршлыг дэлхийн бөмбөрцгийн аль хэсэгт оршин байгааг тодорхойлдог (хойд хагасад, өмнөд хагас)	- Өргөрөг, уртрагийг газар зүйн зурагт ялгадаг - Газар орны байршлыг дэлхийн бөмбөрцгийн аль хэсэгт оршин байгааг тодорхойлдог (хойд хагасад, зүүн талд, өмнөд өргөрөг, баруун уртраг г.м.)	- Өргөрөг, уртрагийг газар зүйн зурагт ялгадаг - Газар зүйн солбицол нь (огтлолцол х.ө. 60, з.у. 30) ашиглан газар орныг ялган нэрлэдэг - Нэрлэсэн газар орон нь дэлхийн бөмбөрцгийн аль хэсэгт оршин байгааг тодорхойлдог (хойд хагасад, зүүн талд, өмнөд өргөрөг, баруун уртраг г.м.)
Таних тэмдэг, масштаб ашиглан тодорхой талбайн тойм зураг үйлддэг /бүтээлээр үнэлэх/	- Тойм зургийн агуулгыг нэрлэдэг - Байр зүйн зургийн таних тэмдгээс хамааралтайг нь сонгож хэрэглэдэг	- Тойм зургийн агуулгыг нэрлэдэг - Байр зүйн зургийн таних тэмдгээс хамааралтайг нь сонгож хэрэглэдэг - Масштаб ашиглан зайг тодорхойлдог	- Тойм зургийн агуулгыг нэрлэдэг - Байр зүйн зургийн таних тэмдгээс хамааралтайг нь сонгож хэрэглэдэг - Масштаб ашиглан зайг тодорхойлдог 4 зүг, 8 зовхисоор зүг чигийг нэрлэдэг	- Тойм зургийн агуулгыг тодорхойлдог - Байр зүйн зургийн таних тэмдгээс хамааралтайг нь сонгож хэрэглэдэг - Масштаб ашиглан зайг тодорхойлж, масштабын гурван хэлбэрээр нэрлэж тэмдэглэдэг 4 зүг, 8 зовхисоор зүг чигийг нэрлэдэг

Суралцахуйн үр дүн:

7.1.2. Сурагч нарны аймгийн бүдүүвч ашиглан гарагуудын байрлал, хэмжээг харьцуулдаг, цагийн ялгааг тооцоолж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Нарны аймгийн бүдүүвч ашиглан дэлхий болон бусад гарагуудын байрлал, хэмжээг харьцуулдаг	- Нарны аймгийн бүдүүвч ашиглан гарагуудын байрлалыг нарнаас алслагдсан дарааллаар нь эрэмбэлдэг - Нарны аймгийн гарагуудын хэмжээг хүснэгтэн мэдээнд тулгуурлан нэрлэдэг	- Нарны аймгийн бүдүүвч ашиглан гарагуудын байрлалыг нарнаас алслагдсан дарааллаар нь эрэмбэлдэг - Нарны аймгийн гарагуудын хэмжээг хүснэгтэн мэдээнд тулгуурлан дүрсэлдэг	- Нарны аймгийн бүдүүвч ашиглан гарагуудын байрлалыг нарнаас алслагдсан дарааллаар нь эрэмбэлдэг - Нарны аймгийн гарагуудын хэмжээг хүснэгтэн мэдээнд тулгуурлан их/багаар нь харьцуулдаг	- Нарны аймгийн бүдүүвч ашиглан гарагуудын байрлалыг нарнаас алслагдсан дарааллаар нь эрэмбэлдэг - Нарны аймгийн гарагуудын хэмжээг хүснэгтэн мэдээнд тулгуурлан их/багаар нь харьцуулдаг (хамгийн хол, хамгийн ойр, хамгийн том, хамгийн жижиг, хамгийн их дагуултай, хамгийн цөөн дагуултай)
2. Газар орны цагийн ялгааг тооцоолдог	Эх сурвалжид тулгуурлаж зарим улс орнуудын цагийн бүсийг тооцоолдог	- Өдөр эхлэх шугам ба цагийн бүсийн эхлэл шугамын үүргийг тодорхойлдог - Эх сурвалжид тулгуурлаж зарим улс орнуудын цагийн бүсийг тооцоолдог	- Өдөр эхлэх шугам ба цагийн бүсийн эхлэл шугамын үүргийг тодорхойлж, дэлхийн тэнхлэгээ эргэх хөдөлгөөнтэй холбон дүрсэлдэг - Эх сурвалжид тулгуурлаж зарим улс орнуудын цагийн бүсийг тооцоолдог	- Өдөр эхлэх шугам ба цагийн бүсийн эхлэл шугамын үүргийг тодорхойлж, дэлхийн тэнхлэгээ эргэх хөдөлгөөнтэй холбон тайлбарладаг - Улс орнуудын цагийн бүсийг уртрагийн зөрүүд тулгуурлан тооцоолдог

1.2.2. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 2. ДЭЛХИЙН ГАДАРГА

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна:	1. Газрын гадаргын хотгор гүдгэр хэлбэрийг зурган мэдээлэл ашиглан харьцуулдаг
	7.2.1. гадаргын хэлбэрийн ялгаатай байдлыг харьцуулан, бүрэлдэн тогтоход нөлөөлөх хүчин зүйлсийг хялбар туршилтаар үзүүлж шалтгааныг	2. Гадаргын хэлбэр бүрэлдэн тогтоход нөлөөлдөг гадаад ба дотоод хүчин зүйлсийг ялган ангилдаг
		3. Гадаргын хотгор гүдгэр хэлбэр бүрэлдэхэд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг хялбар туршилтаар үзүүлж, шалтгааныг тайлбарладаг

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

Суралцахуйн үр дүн:

7.2.1. Сурагч гадаргын хэлбэрийн ялгаатай байдлыг харьцуулан, бүрэлдэн тогтоход нөлөөлөх хүчин зүйлсийг хялбар туршилтаар үзүүлж шалтгааныг тайлбарлаж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Газрын гадаргын хотгор гүдгэр хэлбэрийг зурган мэдээлэл ашиглан харьцуулдаг	- Газар зүйн зургийг уншдаг - Газрын гадаргын хотгор гүдгэр хэлбэрийг нэрлэдэг	- Газар зүйн зургийг уншдаг - Газрын гадаргын хотгор гүдгэр хэлбэрийг ялгадаг - Тухайн газар орны газар зүйн зургаас гадаргын хэв шинжийг тодорхойлдог	- Зурган мэдээлэл болон газар зүйн зургийг ялган уншдаг - Газрын гадаргын хотгор гүдгэр хэлбэрийг ялгадаг - Тухайн газар орны газар зүйн зургаас гадаргын хэв шинжийг тодорхойлдог	- Зурган мэдээлэл болон газар зүйн зургийг ялган уншдаг - Газрын гадаргын хотгор гүдгэр хэлбэрийг ялгадаг - Хоёр ба түүнээс дээш өгөгдсөн газар орныг газар зүйн зургаас олж гадаргын хэв шинжийг харьцуулдаг
2. Гадаргын хэлбэр бүрэлдэн тогтоход нөлөөлдөг гадаад ба дотоод хүчин зүйлсийг ялган ангилдаг	Дэлхийн дотоод хүчин зүйлсийг ялган нэрлэдэг (тектоникийн хавтангийн хөдөлгөөн г.м.)	- Дэлхийн дотоод хүчин зүйлсийг ялган нэрлэдэг /тектоникийн хавтангийн хөдөлгөөн/ - Дэлхийн гадаад хүчнийг ялган нэрлэдэг /нар, хур тунадас, салхи, хүн, амьтны нөлөө/	- Дэлхийн дотоод хүчин зүйлсийг ялган нэрлэдэг /тектоникийн хавтангийн хөдөлгөөн/ - Дотоод хүчин зүйлсээс хамааралтай гадаад илэрлүүдийг ялган нэрлэдэг /газар хөдлөлт, галт уулс/ - Дэлхийн гадаад хүчнийг ялган нэрлэдэг /нар, хур тунадас, салхи, хүн, амьтны нөлөө/	- Дэлхийн дотоод хүчин зүйлсийг ялган нэрлэдэг /тектоникийн хавтангийн хөдөлгөөн/ - Дотоод хүчин зүйлсээс хамааралтай гадаад илэрлүүдийг ялган нэрлэдэг /газар хөдлөлт, галт уулс/ - Дэлхийн гадаад хүчнийг ялган нэрлэдэг /нар, хур тунадас, салхи, хүн, амьтны нөлөө/ - Гадаад хүчний нөлөөний үр дагаврыг ялгадаг /чулуулгийн элэгдэл, өгөршил, усаар зөөгдөх/
3. Гадаргын хотгор гүдгэр хэлбэр бүрэлдэхэд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг хялбар туршилтаар үзүүлж, шалтгааныг тайлбарладаг	Гадаргын гүдгэр хэлбэр бүрэлдэхэд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг газар хөдлөлттэй холбон нэрлэдэг	Гадаргын гүдгэр хэлбэр бүрэлдэхэд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг газар хөдлөлт, галт уулшил, нар, салхи, усны үйл ажиллагаатай холбон нэрлэдэг	Гадаргын гүдгэр хэлбэр бүрэлдэхэд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг газар хөдлөлт, галт уулшил, нар, салхи, усны үйл ажиллагаатай холбон уулыг төрөл, хэлбэрээр нь ялган дүрсэлдэг	Гадаргын гүдгэр хэлбэр бүрэлдэхэд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг газар хөдлөлт, галт уулшил, нар, салхи, усны үйл ажиллагаатай холбон уулыг төрөл, хэлбэрээр нь ялган тайлбарладаг

1.2.3. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 3. ДЭЛХИЙН УУР АМЬСГАЛ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... тодорхойлж чаддаг болсон байна: 7.3.1. тодорхой газар орны цаг агаарын төлөв байдлын мэдээллийг харьцуулан өөрчлөлтийг нь	1. Цаг агаар ба уур амьсгалын ялгаа, бүрдүүлэгч элементүүдийг ялган, газар орны цаг агаарын төлвийг 7 хүртэлх хоногийн цаг агаарын мэдээнд тулгуурлан өөрчлөлтийг нь тодорхойлдог
2	Сурагч ... харьцуулж чаддаг болсон байна: 7.3.2. газар зүйн зураг болон бусад мэдээлэлд тулгуурлан газар орнуудын уур амьсгалын ерөнхий төрх байдлыг тодорхойлж, ялгааг нь	1. Хүснэгтэн мэдээг ашиглан уур амьсгалын (температур, хур тунадас) график байгуулдаг 2. Газар зүйн зураг болон уур амьсгалын график ашиглан газар орнуудын уур амьсгалын ерөнхий төрх байдлыг тодорхойлж, ялгааг нь харьцуулдаг.

Суралцахуйн үр дүн:

7.3.1. Сурагч тодорхой газар орны цаг агаарын төлөв байдлын мэдээллийг харьцуулан өөрчлөлтийг нь тодорхойлж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Цаг агаар ба уур амьсгалын ялгаа, бүрдүүлэгч элементүүдийг ялган, газар орны цаг агаарын төлвийг 7 хүртэлх хоногийн цаг агаарын мэдээнд тулгуурлан өөрчлөлтийг нь тодорхойлдог	- Температурын зөрүү, хоногийн их, бага температур, хур тунадас, гийгүүлэх хугацаа, салхины чиглэл, агаарын даралт аль нэгийг нэрлэдэг боловч цаг агаар, уур амьсгалын ялгааг гаргахгүй байх - Мэдээллийн хэрэгслээс газар орны цаг агаарын 7 хүртэлх хоногийн мэдээг өдөр ба шөнийн температур, салхины үзүүлэлтүүдээр нь ялган тэмдэглэдэг	- Уур амьсгал гэдэгт: Олон жилийн дундаж үзүүлэлт учраас температур, хур тунадас, салхины зонхилох чиглэл, агаарын даралт, нар гийгүүлэх хугацаа зэргийг хамруулах. - Цаг агаар гэдэгт: хоногийн температурын зөрүү, хоногийн их, бага температур, хур тунадас, гийгүүлэх хугацаа, салхины чиглэл, агаарын даралт аль нэгийг нэрлэдэг - Мэдээллийн хэрэгслээс газар орны цаг агаарын 7 хүртэлх хоногийн мэдээг өдөр ба шөнийн температур, салхи, нар гийгүүлэх хугацаа, хур тунадасны үзүүлэлтүүдээр нь ялган тэмдэглэдэг	- Цаг агаар эсвэл уур амьсгал гэдгийг тодорхойлдог боловч (Уур амьсгал гэдэгт: Олон жилийн дундаж үзүүлэлт учраас температур, хур тунадас, салхины зонхилох чиглэл, агаарын даралт, нар гийгүүлэх хугацаа зэргийг хамруулах. - Цаг агаар гэдэгт: хоногийн температурын зөрүү, хоногийн их, бага температур, хур тунадас, гийгүүлэх хугацаа, салхины чиглэл, агаарын даралт) аль нэгийг нэрлэдэг - Мэдээллийн хэрэгслээс газар орны цаг агаарын 7 хүртэлх хоногийн мэдээг өдөр ба шөнийн температур, салхи, нар гийгүүлэх хугацаа, хур тунадасны үзүүлэлтүүдээр нь ялган тэмдэглэдэг - Ялган тэмдэглэсэн мэдээллээ хэрхэн өөрчлөгдөж байгааг нь харьцуулдаг /өмнөх өдрөөсөө, дараагийн өдөр нь температур хэрхэн өөрчлөгдсөн болох г.м./	- Цаг агаар ба уур амьсгалын ялгааг тодорхойлдог. (Уур амьсгал гэдэгт: Олон жилийн дундаж үзүүлэлт учраас температур, хур тунадас, салхины зонхилох чиглэл, агаарын даралт, нар гийгүүлэх хугацаа зэргийг хамруулах. Цаг агаар гэдэгт: хоногийн температурын зөрүү, хоногийн их, бага температур, хур тунадас, гийгүүлэх хугацаа, салхины чиглэл, агаарын даралт, чийг) - Мэдээллийн хэрэгслээс газар орны цаг агаарын 7 хүртэлх хоногийн мэдээг өдөр ба шөнийн температур, салхи, нар гийгүүлэх хугацаа, хур тунадасны үзүүлэлтүүдээр нь ялган тэмдэглэдэг - Ялган тэмдэглэсэн мэдээллээ хэрхэн өөрчлөгдөж байгааг нь харьцуулдаг /өмнөх өдрөөсөө, дараагийн өдөр нь температур хэрхэн өөрчлөгдсөн болох г.м./ - Өдөр шөнө, эсвэл хамгийн их, бага өөрчлөлт байгаа үеийг тодорхойлдог

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

Суралцахуйн үр дүн:

7.3.2. Сурагч газар зүйн зураг болон бусад мэдээлэлд тулгуурлан газар орнуудын уур амьсгалын ерөнхий төрх байдлыг тодорхойлж, ялгааг нь харьцуулж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Хүснэгтэн мэдээг ашиглан уур амьсгалын (температур, хур тунадас) график байгуулдаг	Өгөгдсөн газар орны уур амьсгалын үзүүлэлт бүхий хүснэгтэн мэдээллийг ашиглан температурын график байгуулдаг (Хүснэгтэд өгөгдсөн тоон утгуудыг шууд Х:У тэнхлэгт бичиж (5, 6, 8, 11, 15 г.м.), график байгуулсан)	Өгөгдсөн газар орны уур амьсгалын үзүүлэлт бүхий хүснэгтэн эсвэл зурган мэдээллийг ашиглан температурын график байгуулдаг (Х:У тэнхлэгт хамаарах тоон утгыг (5, 10, 15, 20 г.м.), саруудыг (I, II, III г.м.) оновчтой байршуулсан)	Өгөгдсөн газар орны уур амьсгалын үзүүлэлт бүхий хүснэгтэн болон зурган мэдээллийг ашиглан температур, хур тундасны 2 ялгаатай үзүүлэлтээр хоёр тусдаа график байгуулдаг (Х:У тэнхлэгт хамаарах тоон утгыг (5, 10, 15, 20 г.м.), саруудыг (I, II, III г.м.) оновчтой байршуулсан)	Өгөгдсөн газар орны уур амьсгалын үзүүлэлт бүхий хүснэгтэн болон зурган мэдээллийг ашиглан температур, хур тунадасны 2 ялгаатай үзүүлэлтээр нэг график байгуулдаг (Х:У тэнхлэгт хамаарах тоон утгыг (5, 10, 15, 20 г.м.), саруудыг (I, II, III г.м.) оновчтой байршуулсан)
2. Газар зүйн зураг болон уур амьсгалын график ашиглан газар орнуудын уур амьсгалын ерөнхий төрх байдлыг тодорхойлж, ялгааг нь харьцуулдаг	Өгөгдсөн газар орны уур амьсгалын графикаас уур амьсгалын ерөнхий төрх байдлыг нэрлэдэг (хүйтэн, сэрүүн халуун)	Өгөгдсөн газар орны уур амьсгалын графикаас уур амьсгалын ерөнхий төрх байдлыг дүрсэлдэг (хүйтэн, сэрүүн халуун)	- Өгөгдсөн газар орны уур амьсгалын графикаас уур амьсгалын ерөнхий төрх байдлыг тодорхойлдог (хүйтэн, сэрүүн, халуун) - Хоёр ба түүнээс олон газар орны уур амьсгалыг мэдээллийг харьцуулж, ялгааг нь нэрлэдэг	- Өгөгдсөн газар орны уур амьсгалын графикаас уур амьсгалын ерөнхий төрх байдлыг тодорхойлдог (хүйтэн, сэрүүн, дулаан, халуун, халуун чийглэг, халуун хуурай г.м.) - Хоёр ба түүнээс олон газар орны уур амьсгалын мэдээллийг харьцуулж, ялгааг нь тодорхойлдог

1.2.4. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 4. ДЭЛХИЙН УС

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... тодорхойлж чаддаг болсон байна: 7.4.1. усны эргэлтэд оролцох бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг ялган	1. Усны эргэлтэд оролцох бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг усны төлөвд үндэслэн ялган тодорхойлдог
2	Сурагч ... ялгаж чаддаг болсон байна: 7.4.2. дэлхийн далайн хэсгүүдийг	1. Дэлхийн далайн хэсгүүдийг ялган, хүйтэн ба дулаан урсгалыг газар зүйн зураг ашиглан нэрлэдэг
3	Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна: 7.4.3. хуурай газрын усны төрлүүдийг ялгаж, мэдээлэлд (тоон болон зурган) тулгуурлан онцлогийг	1. Хуурай газрын усны төрлүүдийг ялган, дэлхийн томоохон гол, нууруудын тоон болон зурган мэдээлэл тулгуурлан онцлогийг нь тайлбарладаг.
4	Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна: 7.4.4. Далай тэнгис, нуур, гол нь эргийн дагуух хүмүүсийн амьдрал ахуй, байгаль, нийгмийн орчинд нөлөөлж буйг жишээгээр тайлбарлах	1. Эргийн дагуух хүмүүсийн амьдрал ахуй, байгаль, нийгмийн орчинд нөлөөлөх эерэг болон сөрөг талуудыг жишээгээр тайлбарладаг.

Суралцахуйн үр дүн:

7.4.1. Сурагч усны эргэлтэд оролцох бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг ялган тодорхойлж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Усны эргэлтэд оролцох бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг усны төлөвд үндэслэн ялган тодорхойлдог	Усны эргэлтэд оролцох бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг (ууршилт, конденсац, хур тунадас, нарны гэрэл) ялган нэрлэдэг	Усны эргэлтэд оролцох бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг (ууршилт, конденсац, хур тунадас, мөнх цас, мөсөн гол, нарны гэрэл) ялган нэрлэдэг	Усны эргэлтэд оролцох бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг (ууршилт, конденсац, хур тунадас, мөнх цас, мөсөн гол, нарны гэрэл) ялган тодорхойлдог	Усны эргэлтэд оролцох бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг усны төлөвд үндэслэн (ууршилт, конденсац, хур тунадас, гүний ус, гадаргуугийн урсац, мөнх цас, мөсөн гол, нарны гэрэл) ялган ангилж тодорхойлдог

Суралцахуйн үр дүн:

7.4.2. Сурагч дэлхийн далайн хэсгүүдийг ялгаж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Дэлхийн далайн хэсгүүдийг ялган, хүйтэн ба дулаан урсгалыг газар зүйн зураг ашиглан нэрлэдэг	Дэлхийн далайн хэсгүүдийг (Энэтхэгийн далай, Атлантын далай, Номхон Далай) таних тэмдэг ашиглан уншиж, нэрлэдэг	Дэлхийн далайн хэсгүүдийг ялган, хүйтэн (Перу, Бенгал, Канар) эсвэл дулаан (Гольфстрийм, Номхон далай,) урсгал, томоохон буланг (Бенгалын, Мексикийн) газар зүйн зураг ашиглан нэрлэдэг	Дэлхийн далайн хэсгүүдийг ялган (Энэтхэгийн далай, Атлантын далай, Номхон Далай, томоохон тэнгис: Газар Дундын, Балтийн, булан: Бенгалын, Мексикийн, хойг: Скандинавын, арлуудыг: Гренландын, Мадагаскарын), хүйтэн (Перу, Бенгал, Баруун зүгийн салхины, Канар) ба дулаан (Гольфстрим) урсгал зэргийн байршлыг нь дасгалын зурагт тэмдэглэж, нэрлэдэг	Дэлхийн далайн хэсгүүдийг ялган (Энэтхэгийн далай, Атлантын далай, Номхон Далай, томоохон тэнгис: Газар Дундын, Мраморын, Балтийн, Норвегийн, Өмнөд Хятадын, булан: Бенгалын, Гудзоны, Мексикийн, хойг: Скандинавын, Балканы, арлуудыг: Гренландын, Мадагаскарын), хүйтэн (Перу, Бенгал, Баруун зүгийн салхины, Канар) ба дулаан (Гольфстрим, Өмнөд Пассат, Номхон далай, Хойд пассат) урсгал зэргийн байршлыг нь дасгалын зурагт тэмдэглэж, нэрлэдэг

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

Суралцахуйн үр дүн:

7.4.3. Сурагч хуурай газрын усны төрлүүдийг ялгаж, мэдээлэлд (тоон болон зурган) тулгуурлан онцлогийг тайлбарлаж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Хуурай газрын усны төрлүүдийг ялган, дэлхийн томоохон гол, нууруудын тоон болон зурган мэдээлэл тулгуурлан онцлогийг нь тайлбарладаг.	- Хуурай газрын усны төрлүүдийг (гол, нуур, газар доорх ус, мөсөн гол) ялгадаг - Тоон болон зурган мэдээлэлд тулгуурлан гол мөрөн (Нил, Амазон), нуурын (Байгаль, Каспий) байршлыг нэрлэдэг	- Хуурай газрын усны төрлүүдийг (гол, нуур, газар доорх ус, мөсөн гол) ялгадаг - Тоон болон зурган мэдээлэлд тулгуурлан гол мөрөн (Нил, Амазон), нуурын (Байгаль, Каспий) онцлогийг дүрсэлдэг	- Хуурай газрын усны төрлүүдийг (гол, нуур, газар доорх ус, мөсөн гол) ялгадаг - Тоон болон зурган мэдээлэлд тулгуурлан гол мөрөн (Нил, Амазон, Ижил мөрөн, Хөх Мөрөн, Конго, Амар мөрөн зэрэг) (хамгийн урт, хамгийн их устай, олон улс орны хилийн зааг болдог, олон зүйл загас, ургамалтай г.м.), нуурын (Байгаль, Титикака, Каспий, Чад, Танганьика) онцлогийг (хамгийн өндөр оршдог, хамгийн шорвог, том талбайтай, цэнгэг устай, улирлаас хамаарч хэмжээ нь маш их өөрчлөгддөг, давстай, олон улс орны хилийн зааг болдог) нь дүрсэлдэг	- Хуурай газрын усны төрлүүдийг (гол, нуур, газар доорх ус, мөсөн гол) ялгадаг - Тоон болон зурган мэдээлэлд тулгуурлан гол мөрөн (Нил, Амазон, Ижил мөрөн, Хөх Мөрөн, Конго, Амар мөрөн зэрэг) (хамгийн урт, хамгийн их устай, олон улс орны хилийн зааг болдог, олон зүйл загас, ургамалтай г.м.), нуурын (Байгаль, Титикака, Каспий, Чад, Танганьика) онцлогийг (хамгийн өндөр оршдог, хамгийн шорвог, том талбайтай, цэнгэг устай, улирлаас хамаарч хэмжээ нь маш их өөрчлөгддөг, давстай, олон улс орны хилийн зааг болдог) нь тайлбарладаг

Суралцахуйн үр дүн:

7.4.4. Сурагч далай тэнгис, нуур, гол нь эргийн дагуух хүмүүсийн амьдрал ахуй, байгаль, нийгмийн орчинд нөлөөлж буйг жишээгээр тайлбарлах тайлбарлаж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Эргийн дагуух хүмүүсийн амьдрал ахуй, байгаль, нийгмийн орчинд нөлөөлөх эерэг болон сөрөг талуудыг жишээгээр тайлбарладаг	Газар зүйн зураг ба баримтад тулгуурлан далайн эргийн дагуух хүмүүсийн ахуй амьдрал, эрхлэх аж ахуй, байгалийн гамшигт үзэгдэлд өртөж буй байдал зэргийг жишээгээр (Япон, Энэтхэг) тоочдог / нэрлэдэг	Газар зүйн зураг ба баримтад тулгуурлан далайн эргийн дагуух хүмүүсийн ахуй амьдрал, эрхлэх аж ахуй, байгалийн гамшигт үзэгдэлд өртөж буй байдал зэргийг жишээгээр (Япон, Энэтхэг) дүрсэлдэг	Газар зүйн зураг ба баримтад тулгуурлан далай, тэнгис, гол, нуурын эрэг дагуух хүмүүсийн амьдрал ахуй, байгаль (усан хангамж, гамшиг үзэгдэл, уур амьсгал), нийгмийн (усан тээвэр, усан хангамж, түүхэн хотууд) орчинд хэрхэн нөлөөлж буйг жишээгээр (Энэтхэг, Хятад, Бразил, Египет, Малайз, Шинэ Зеланд) дүрсэлдэг	Газар зүйн зураг ба баримтад тулгуурлан далай, тэнгис, гол, нуурын эрэг дагуух хүмүүсийн амьдрал ахуй, байгаль (усан хангамж, гамшиг үзэгдэл, уур амьсгал), нийгмийн (усан тээвэр, усан хангамж, түүхэн хотууд) орчинд хэрхэн нөлөөлж буйг жишээгээр (Энэтхэг, Хятад, Бразил, Египет, Малайз, Шинэ Зеланд) тайлбарладаг

1.2.5. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 5. ДЭЛХИЙН БАЙГАЛИЙН БҮС

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... тодорхойлж чаддаг болсон байна: 7.5.1. байгалийн бүс дэх хөрс, ургамал, амьтны ялгааг харьцуулан	1. Хөрс, ургамал амьтан нь уур амьсгалын бүсээр ялгаатай болохыг тодорхойлодог

Суралцахуйн үр дүн:

7.5.1. Сурагч байгалийн бүс дэх хөрс, ургамал, амьтны ялгааг харьцуулан тодорхойлж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Хөрс, ургамал амьтан нь уур амьсгалын бүсээр ялгаатай болохыг тодорхойлдог	Байгалийн бүс дэх хөрс, ургамал, амьтны ялгааг халуун ба сэрүүн, туйлын бүсээр ялгардгийг (амьтан, ургамлыг) нэрлэдэг.	Байгалийн бүс дэх хөрс, ургамал, амьтны ялгааг халуун ба сэрүүн, туйлын бүсээр ялгардгийг (амьтан, ургамлыг) дүрсэлдэг.	Байгалийн бүс дэх хөрс, ургамал, амьтны ялгааг халуун ба сэрүүн, туйлын бүсээр ялган харьцуулан (төрөл зүйлс, тоо хэмжээ зэргийг хүснэгтэн мэдээнд тулгуурлан) дүрсэлдэг.	Байгалийн бүс дэх хөрс, ургамал, амьтны ялгааг халуун ба сэрүүн, туйлын бүсээр ялган харьцуулж, онцлогийг нь (төрөл зүйлс, тоо хэмжээ зэргийг хүснэгтэн мэдээнд тулгуурлан) тодорхойлдог.

1.2.6. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 6. ГАЗАР ГАЗРЫН ХҮМҮҮС

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... тодорхойлж чаддаг болсон байна: 7.6.1. Хүн ам байршлын онцлогийг газар зүйн зурагт тулгуурлан	1. Газар зүйн зураг ашиглан хүн амын байршлын онцлогийг (далай, томоохон гол, нуурын эрэг дагуу их байгааг, цөл, арктик зэрэг бага байгааг) тодорхойлдог.
2	Сурагч ... харьцуулж чаддаг болсон байна: 7.6.2. Баримтад тулгуурлан (хэл, соёл, эрхлэх аж ахуй) тив тивийн хүмүүсийн амьдралын онцлогийг	1. Тив тивийн хүмүүсийн хэл болон соёлын онцлогийг баримтад тулгуурлан харьцуулдаг. 2. Тив тивийн хүмүүсийн эрхлэх аж ахуйн онцлог нь уур амьсгалын бүсээр ялгардаг болохыг баримтад тулгуурлан харьцуулдаг.

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

Суралцахуйн үр дүн:

7.6.1. Сурагч хүн ам байршлын онцлогийг газар зүйн зурагт тулгуурлан тодорхойлж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Газар зүйн зураг ашиглан хүн амын байршлын онцлогийг (далай, томоохон гол, нуурын эрэг дагуу их байгааг, цөл, арктик зэрэг бага байгааг) тодорхойлдог	Хүн амын байршлын онцлог нь далайн эрэг, нуур, том голын дагуу их байгааг, Дэлхийн томоохон хотуудын (Бээжин, Токио, Нью-Йорк, Лондон, Парис, Бразилиа, Чикаго, Москва, Дубай) байршлыг нэрлэдэг	- Хүн амын байршлын онцлог нь далайн эрэг, нуур, том голын дагуу их байгааг, Дэлхийн томоохон хотуудын (Бээжин, Токио, Нью-Йорк, Лондон, Парис, Бразилиа, Чикаго, Москва, Дубай) байршлыг нэрлэдэг - Үүнд байгалийн нөхцөл нөлөөлж байгааг, (далай, томоохон гол, нуурын эрэг дагуу их байгааг, цөл, арктик зэрэг бага байгааг) холбон нэрлэдэг	- Хүн амын байршлын онцлог нь далайн эрэг, нуур, том голын дагуу их байгааг, Дэлхийн томоохон хотуудын (Бээжин, Токио, Нью-Йорк, Лондон, Парис, Бразилиа, Чикаго, Москва, Дубай) байршилтай холбон дүрсэлдэг - Үүнд байгалийн нөхцөл хэрхэн нөлөөлж байгааг холбон (далай, томоохон гол, нуурын эрэг дагуу их байгааг, цөл, арктик зэрэг бага байгааг) дүрсэлдэг	- Хүн амын байршлын онцлог нь далайн эрэг, нуур, том голын дагуу их байгааг, Дэлхийн томоохон хотуудын (Бээжин, Токио, Нью-Йорк, Лондон, Парис, Бразилиа, Чикаго, Москва, Дубай) байршилтай холбон дүрсэлдэг - Үүнд байгалийн нөхцөл хэрхэн нөлөөлж байгааг холбон (далай, томоохон гол, нуурын эрэг дагуу их байгааг, цөл, арктик зэрэг бага байгааг) тодорхойлдог

Суралцахуйн үр дүн:

7.6.2. Сурагч баримтад тулгуурлан (хэл, соёл, эрхлэх аж ахуй) тив тивийн хүмүүсийн амьдралын онцлогийг харьцуулж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Тив тивийн хүмүүсийн хэл болон соёлын онцлогийг баримтад тулгуурлан харьцуулдаг	Тив тивийн хүмүүсийн соёлын онцлогийг (шашин, ахуй) баримтад тулгуурлан нэрлэдэг	Тив тивийн хүмүүсийн хэл болон соёлын онцлогийг (хэл, шашин, эд, ахуй) баримтад тулгуурлан нэрлэдэг	Тив тивийн хүмүүсийн хэл болон соёлын онцлогийг (хэл, шашин, эд, ахуй) баримтад тулгуурлан дүрсэлдэг	Тив тивийн хүмүүсийн хэл болон соёлын онцлогийг (хэл, шашин, эд, ахуй) баримтад тулгуурлан ялгаж, харьцуулдаг
2. Тив тивийн хүмүүсийн эрхлэх аж ахуйн онцлог нь уур амьсгалын бүсээр ялгардаг болохыг баримтад тулгуурлан харьцуулдаг	Тив тивийн хүмүүсийн эрхлэх аж ахуйн онцлог (хөдөө аж ахуй: газар тариалан) нь уур амьсгалын бүсээр ялгардаг болохыг баримтад тулгуурлан нэрлэдэг	Тив тивийн хүмүүсийн эрхлэх аж ахуйн онцлог (хөдөө аж ахуй: газар тариалан, мал аж ахуй) нь уур амьсгалын бүсээр ялгардаг болохыг баримтад тулгуурлан нэрлэдэг	Тив тивийн хүмүүсийн эрхлэх аж ахуйн онцлог (хөдөө аж ахуй: газар тариалан, мал аж ахуй) нь уур амьсгалын бүсээр ялгардаг болохыг баримтад тулгуурлан дүрсэлдэг	Тив тивийн хүмүүсийн эрхлэх аж ахуйн онцлог (хөдөө аж ахуй: газар тариалан, мал аж ахуй) нь уур амьсгалын бүсээр ялгардаг болохыг баримтад тулгуурлан харьцуулдаг

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. VIII АНГИ

2.1. VIII АНГИЙН ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ, СУРАЛЦАХУЙН ҮР ДҮН

№	Суралцахуйн зорилт	Үнэлгээний нэгж	Суралцахуйн үр дүн
1	ГЗ8.1а. Монгол орны газар зүйн зургийн тусгагийн онцлогийг тайлбарлах ГЗ8.1б. Газар зүйн зургийг масштабаар нь ялган, онцлогийг тодорхойлох ГЗ8.1в. Газар орны үнэмлэхүй ба харьцангуй байрлалыг тодорхойлон харьцуулах ГЗ8.2а. Нарны тусгалын өнцөг, өдрийн үргэлжлэх хугацааны өргөргийн хамаарлыг тооцох ГЗ8.2б. Янз бүрийн газар орны цагийн ялгааг тодорхойлж, шалтгаан ба үр дагаврыг тайлбарлах ГЗ8.3а. Хүн амын тоон өөрчлөлтийг төрөл бүрийн аргаар дүрсэлж, шалтгааныг тайлбарлах ГЗ8.3б. Угсаатны онцлог ба газар зүйн тархалтыг ялган тодорхойлох	8.1. Монгол орны газар зүйн онцлог	Сурагч ... тодорхойлж сурсан байна: 8.1.1. Монгол орны Газар зүйн байрлалын онцлог (масштаб, харьцангуй ба үнэмлэхүй байрлал, давуу болон сул тал)-ийг янз бүрийн масштабтай Газар зүйн зураг ашиглаж
			Сурагч ... тооцоолдог болсон байна: 8.1.2. дэлхийн тэнхлэгээ эргэх ба нарыг тойрох хөдөлгөөн Монгол оронд хэрхэн нөлөөлдөг (нарны тусгалын өнцөг ба өргөргийн хамаарал, өдрийн үргэлжлэх хугацаа, цагийн бүсийн ялгаа)-ийг
			Сурагч ... зурагладаг болно: 8.1.3. Монгол орны хүн амын тоон өөрчлөлт ба угсаатны тархалтын онцлогийг газар зүйн зураг болон эх сурвалжид тулгуурлан
2	ГЗ8.4а. Монгол орны гадаргын хэв шинжийн ялгааг тодорхойлох ГЗ8.4б. Газар зүйн зураг ашиглан хотгор гүдгэрийн зүсэлт байгуулах ГЗ8.4в. Монгол орны ашигт малтмалын тархалтыг геологийн хөгжлийн түүхтэй холбон тайлбарлах ГЗ8.4г. Орон нутагтаа байгаа ашигт малтмал, газрын нөөцийн ашиглалтын талаар дүгнэх	8.2. Монгол орны геологийн хөгжил, гадарга, ашигт малтмал	Сурагч ... зүсэлт байгуулан тодорхойлж сурсан байна: 8.2.1. Монгол орны газрын гадаргын хэв шинж (уулсын тогтолцоо ба өндрийн ялгаа)-г газар зүйн зурагт
			Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна: 8.2.2. Монгол орны ашигт малтмалын тархалтыг геологийн хөгжлийн түүхтэй холбон
			Сурагч ... тодорхойлдог болсон байна: 8.2.3. орон нутгийнхаа мэдээлэлд тулгуурлан ашигт малтмал, газрын нөөцийн ашиглалтыг
3	ГЗ8.4д. Цаг агаарын зургийн таних тэмдэг ашиглан, төлөв байдлыг илэрхийлэх ГЗ8.4е. Уур амьсгалын элементүүдийн газар зүйн хуваарилалтыг улирлын ялгаагаар тайлбарлах	8.3. Монгол орны уур амьсгал	Сурагч ... тоймлон зурагладаг болно: 8.3.1. цаг агаарын төлөв байдлыг таних тэмдэг ашиглан
			Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна: 8.3.2. Монгол орны уур амьсгал, цаг агаарын үзэгдэл, өөрчлөлтийн газар зүйн хуваарилалтыг мэдээлэлд тулгуурлан

4	ГЗ8.4ж. Монгол орны усны нөөцөд нөлөөлсөн хүчин зүйлийг томоохон гол мөрөн нуурын жишээн дээр тодорхойлох	8.4. Монгол орны усны нөөц	Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна: 8.4.1. Монгол орны усны нөөцийн Газар зүйн тархалтыг газар зүйн зураг ашиглан
	ГЗ8.4з. Монгол орны мөстлөг, цэвдэг ба газар доорх усны тархалт, өөрчлөлтийг тодорхойлон шалтгааныг тайлбарлах		Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна: 8.4.2. Монгол орны усны нөөцийн өөрчлөлтийн шалтгааныг жишээ баримтаар
5	ГЗ8.4и. Монгол орны хөрсний тархалтын зураг ашиглан голлох хэв шинжийн тархалт ба бүтцийг ялгах	8.5. Монгол орны байгалийн бүс, байгаль хамгаалал	Сурагч ... сэдэвчилсэн Газар зүйн зургаас хөрвүүлдэг болсон байна: 8.5.1. Монгол орны байгалийн бүс бүслүүрийн ялгаа үүсэхэд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг илрүүлж
	ГЗ8.5а. Монгол орны голлох ургамал, амьтдын тархалтыг байгалийн бүс, бүслүүрээр ялгах ГЗ8.5б. Орон нутагтаа тулгараад байгаа байгаль орчны тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх арга замыг дэвшүүлэх		Сурагч ... санал дэвшүүлж чаддаг болсон байна: 8.5.2. Байгаль орчны тулгамдсан асуудлыг ялган таньж, шийдвэрлэх арга замыг тодорхой жишээн дээр

2.2. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ ТУС БҮРИЙН СУРАЛЦАХУЙН ҮР ДҮНГИЙН ШАЛГУУР, ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТҮВШИН

2.2.1. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 1. МОНГОЛ ОРНЫ ГАЗАР ЗҮЙН ОНЦЛОГ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... тодорхойлж сурсан байна: 8.1.1. Монгол орны газар зүйн байрлалын онцлог (масштаб, харьцангуй ба үнэмлэхүй байрлал, давуу болон сул тал)-ийг янз бүрийн масштабтай Газар зүйн зураг ашиглаж	1. Монгол орны газар зүйн үнэмлэхүй ба харьцангуй байрлалыг ялган тодорхойлдог
		2. Монгол орны газар зүйн зургийн зурагдах онцлогийг шинжилдэг
2	Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна: СҮД 8.1.2. Дэлхийн тэнхлэгээ эргэх ба нарыг тойрох хөдөлгөөн Монгол оронд хэрхэн нөлөөлдөг (нарны тусгалын өнцөг ба өргөргийн хамаарал, өдрийн үргэлжлэх хугацаа, цагийн бүсийн ялгаа)-ийг тооцоолдог болсон байна.	1. Улирал болон орших өргөргөөс хамаарч нарны тусгалын өнцөг, өдрийн үргэлжлэх хугацаа ялгаатай байдгийн шалтгааныг тайлбарладаг
3	Сурагч ... зурагладаг болно: 8.1.3. Монгол орны хүн амын тоон өөрчлөлт ба угсаатны тархалтын онцлогийг газар зүйн зураг болон эх сурвалжид тулгуурлан	1. Хүн амын тоон өөрчлөлт ба тархалтад нөлөөлөх хүчин зүйлсийг дүрслэлийн арга ашиглан тайлбарладаг

Суралцахуйн үр дүн:

8.1.1. Сурагч нь Монгол орны Газар зүйн байрлалын онцлогийг янз бүрийн масштабтай Газар зүйн зураг ашиглан тодорхойлдог болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Монгол орны газар зүйн үнэмлэхүй ба харьцангуй байрлалыг ялган тодорхойлдог	- Газар зүйн зураг ашиглахдаа шинжлэх ухааны бус энгийн үг хэллэг ашигладаг; - Дэлхийн газар зүйн зураг дээрээс Монгол орныг нэрлэдэг	- Газар зүйн зураг ашиглахдаа газар зүйн зарим нэр томъёо хэрэглэдэг; - Монгол орны харьцангуй байрлалыг хөрш улс орнуудтай харьцуулан тодорхойлдог	- Газар зүйн байрлалд хамааралтай нэр томъёо хэрэглэдэг; - Монгол орны 4 захын цэгийн солбицолд үндэслэн үнэмлэхүй байрлал ба өргөргийн дагуу сунаж тогтсон болохыг тодорхойлдог.	- Газар зүйн байрлалыг илэрхийлсэн шинжлэх ухааны оновчтой нэр томъёо хэрэглэдэг; - Монгол орны газар зүйн байрлалын онцлог (солбицол, өндөрлөг, далайгаас алслагдсан байдал, хиллэх Газар зүйн объект)-ийг тодорхойлдог
2. Монгол орны газар зүйн зургийн зурагдах онцлогийг шинжилдэг	- Монгол орны газар зүйн зургаас голдож зэргэдийн зурагдсан байдлыг ажиглан тодорхойлдог. - Тусгагийн үндсэн гурван төрлийг нэрлэдэг	Өргөргийн дагуу сунаж тогтсон дундад өргөргийн орон учраас огтолсон конус тусгагаар зурагддаг болохыг тайлбарладаг.	- Газар зүйн зургийн масштабаас хамааран зургийн агуулга, зориулалт өөрчлөгддөгийг тайлбарладаг - Тусгагийн үндсэн гурван төрлийг ялгадаг - Газар зүйн зураг дээр гажилттай, гажилтгүй зургийн хэсгийг тусгагаар ялгадаг	- Монгол орны Газар зүйн зурагт хэмжилтээс зэргэдийн нумын уртыг (45 ба 49 дүгээр зэргэд) тооцоолон харьцуулдаг. - Газар зүйн зураг дээр гажилтгүй шулууныг ялгадаг - Газар зүйн зурагт бодит зайн хэмжээнээс зөрүүтэй (их, бага) зурагддагийн шалтгааныг тайлбарладаг

Суралцахуйн үр дүн:

8.1.2. Сурагч нь юмс үзэгдэл (нарны тусгалын өнцөг ба өргөргийн хамаарал, өдрийн үргэлжлэх хугацаа, цагийн бүсийн ялгаа, хүн амын тоон өөрчлөлт, угсаатны тархалт)-ийн Газар зүйн тархалт, өөрчлөлтийн онцлогийг зурган болон хүснэгтэн мэдээлэлд тулгуурлан тайлбарлаж чаддаг болсон байна:

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Улирал болон орших өргөргөөс хамаарч нарны тусгалын өнцөг, өдрийн үргэлжлэх хугацаа ялгаатай байдгийн шалтгааныг тайлбарладаг	Нар мандах, жаргах цагт үндэслэн өдрийн уртыг тооцоолдог.	- Өдрийн урт нь өргөрөг ба улирлаас хамааран ялгаатай байгааг Монгол орны хойд ба өмнөд хэсгийн жишээгээр баталдаг. - Уртрагийн зөрүүнд үндэслэн монгол орны цагийн зөрүүг тооцоолдог.	Жилийн хугацаанд нарны өндөр ба өдрийн үргэлжлэх хугацааны хамаарлыг шугаман график ба баганан диаграмм ашиглан дүгнэдэг.	- Үд дундын нарны тусгалын өнцгийг тооцоолж амьдрал ахуйдаа ашигладаг. - Цагийн бүсийн ялгарах шалтгаан ба үр дагаврыг жишээгээр тайлбарладаг

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

Суралцахуйн үр дүн:

8.1.3. Монгол орны хүн амын тоон өөрчлөлт ба угсаатны тархалтын онцлогийг газар зүйн зураг болон эх сурвалжид тулгуурлан зурагладаг болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Хүн амын тоон өөрчлөлт ба тархалтад нөлөөлөх хүчин зүйлсийг дүрслэлийн арга ашиглан тайлбарладаг	- Хүн амын нягтшилыг тооцоолдог - Хүн амын тоон өөрчлөлтийг шугаман графикаар дүрсэлдэг - Угсаатны зарим бүлгүүдийг нэрлэдэг	- Хамгийн их, бага нягтшилтай хүн амтай аймгийг нэрлэдэг - Шугаман графикаас хүн амын тоон өсөлтийн хандлагыг дүрсэлдэг - Зарим угсаатны бүлгүүдийг нэрлэж тархалтыг тодорхойлдог	- Хүн амын нягтшилыг тооцоолдог - Картограммын аргаар зурагдсан Монгол орны хүн амын нягтшилын зургаас мэдээлэл хөрвүүлдэг - Угсаатны бүлгүүдийн газар зүйн тархалтыг тодорхойлдог	- Хүн амын тоон өөрчлөлтийг харуулсан график /диаграмм/-ыг дүрсэлдэг - Хүн амын нягтшилыг тооцоолон, нягтшил их, бага байгаагийн шалтгааныг байгалийн орчинтой холбон тайлбарладаг - Угсаатны бүлгүүдийн онцлог ба газар зүйн тархалтын ялгааг тайлбарладаг

2.2.2. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 2. МОНГОЛ ОРНЫ ГЕОЛОГИЙН ХӨГЖИЛ, ГАДАРГА, АШИГТ МАЛТМАЛ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... зүсэлт байгуулан тодорхойлж сурсан байна: 8.2.1. Монгол орны газрын гадаргын хэв шинж (уулсын тогтолцоо ба өндрийн ялгаа)-г газар зүйн зурагт	1. Монгол орны гадаргын хэв шинжийг газар зүйн зураг ашиглан тодорхойлдог
		2. Хотгор гүдгэрийн зүсэлт байгуулдаг
2	Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна: 8.2.2. Монгол орны ашигт малтмалын тархалтыг геологийн хөгжлийн түүхтэй холбон	1. Монгол орны геологийн хөгжлийн түүхийг гадаргын онцлогтой холбон тайлбарладаг
3	Сурагч ... тодорхойлдог болсон байна: 8.2.3. орон нутгийнхаа мэдээлэлд тулгуурлан ашигт малтмал, газрын нөөцийн ашиглалтыг	1. Ашигт малтмалын тархалтыг газар зүйн зураг ашиглан дүрсэлдэг

Суралцахуйн үр дүн:

8.2.1. Сурагч нь Монгол орны газрын гадаргын хэв шинж (уулсын тогтолцоо ба өндрийн ялгаа)-г газар зүйн зурагт гадаргын зүсэлт байгуулан тодорхойлж сурсан байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Монгол орны гадаргын хэв шинжийг газар зүйн зураг ашиглан харьцуулан тодорхойлдог	- Уул болон тал газрыг ялган нэрлэдэг - Уулсын тогтолцооны заримыг нь ялган нэрлэдэг (Монгол Алтай, Говийн Алтай, Хөвсгөл, Хэнтий, Хангай, Хянган)	- Гадаргыг өндрийн түвшингөөр (өндөрлөг болон нам газраар) нь ялгаж тодорхойлдог - Монгол орны уулсын тогтолцоог (Монгол Алтай, Говийн Алтай, Хөвсгөл, Хэнтий, Хангай, Хянган) байршлаар нь ялган нэрлэдэг	- Гадаргыг өндрийн түвшингөөр нь (өндөр, дундаж өндөр, нам уулс, цав толгод, ухаа гүвээт ба тэгш тал) ангилдаг - Томоохон хэв шинжүүдийг (өндөр уулс, тэгш тал эсвэл хотгор газар) дэлхийн томоохон уул, тал, хотгор газрын хэмжээтэй (өндөртэй нь) харьцуулдаг - Уулсын тогтолцоо ба салбар уулсыг байршлаар нь харьцуулан тодорхойлдог	- Гадаргыг өндрийн түвшингөөр (өндөр, дундаж өндөр, нам уулс, цав толгод, ухаа гүвээт ба тэгш тал) нь ангилдаг - Томоохон хэв шинжүүдийг (өндөр уул, тэгш тал, хотгор газар) дэлхийн томоохон уул, тал, хотгор газрын хэмжээтэй (өндөртэй нь) харьцуулдаг - Уулсын тогтолцоо ба салбар уулсыг хэв шинж, хэлбэр, байршлаар нь харьцуулан тодорхойлдог
2. Хотгор гүдгэрийн зүсэлт байгуулдаг	Газар зүйн зургийн таних тэмдгүүдээс хаяалбар шугам, өнгөний шатлалыг ялган таньдаг.	Сонгосон зургийн хаяалбарын огтлолын өндрийн утгыг тодорхойлдог.	- Хотгор гүдгэрийн зүсэлтийг зааварчилгааны дагуу зөв дүрсэлдэг. - Фото, сансрын болон Газар зүйн зургуудыг ашиглан гадаргын хэлбэрийг тодорхойлон бичдэг.	- Байгуулсан зүсэлтдээ тулгуурлан гадаргын хэв шинжийг тодорхойлдог - Хаяалбар зураг ашиглан гадаргын хэлбэрийн загвар бүтээдэг.

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

Суралцахуйн үр дүн:

8.2.2. Сурагч нь Монгол орны геологийн хөгжлийн түүхийг гадаргын хэв шинжтэй холбон тайлбарладаг болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Монгол орны геологийн хөгжлийн түүхийг гадаргын онцлогтой холбон тайлбарладаг	Геологийн он тооллын эрин эсвэл галавыг ялган нэрлэдэг	- Геологийн он тооллын эрин, галавыг ялган нэрлэдэг - Монгол орны гадаргын өөрчлөлтийг геологийн цаг хугацаан дахь зарим үзэгдэл (уул тогтох хөдөлгөөн, нүүрсний орд, динозаврын мөхөл гм)-ээр холбон дүрсэлдэг	- Геологийн он тооллыг цаг хугацааны эрэмбэ дарааллаар ялгадаг - Монгол орны томоохон уул нуруудын (Хөвсгөлийн уулс, Хангай, Хэнтий, Алтайн нуруу) үүслийг геологийн цаг хугацаагаар нь ангилдаг	- Геологийн он тооллыг цаг хугацааны эрэмбэ дарааллаар ялгадаг - Монгол орны газрын гадаргын өөрчлөлт (уул, тал үүсэх)-ийг цаг хугацаа, уул үүслийн хөдөлгөөнтэй холбон тайлбарладаг

Суралцахуйн үр дүн:

8.2.3. Сурагч нь Монгол орны ба нутаг орныхоо ашигт малтмалын тархалтыг тодорхойлдог болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Ашигт малтмалын тархалтыг газар зүйн зураг ашиглан дүрсэлдэг	Ашигт малтмалын орд газруудын тархалтыг газар зүйн зураг ашиглан байршлыг нь нэрлэдэг	- Монгол орны ашигт малтмалыг томоохон ордоор (Заамар, Оюу толгой, Эрдэнэт, Төмөртэй, Бор Өндөр, Бүрэн хаан, Таван толгой, Багануур, Тамсаг булаг г.м.) нь нэрлэдэг - Ашигт малтмалын орд газруудын тархалтыг газар зүйн зураг ашиглан байршлыг нь дүрсэлдэг	- Монгол орны ашигт малтмалыг төрөл эсвэл ордоор нь ангилдаг - Ашигт малтмалын орд газруудын тархалтыг газар зүйн зураг ашиглан дүрсэлдэг	- Монгол орны ашигт малтмалыг төрөл, ордоор (стратегийн ач холбогдолтой: алт Заамар, зэс Оюу толгой, Эрдэнэт, төмөр- Төмөртэй, металл бус: жонш- Бор Өндөр, фосфор- Бүрэн хаан, давс- Шүдэн уул, шатах ашигт малтмал: нүүрс- Таван толгой, Багануур, газрын тос-Тамсаг булаг, Зүүнбаян, шатах занар- Цагаан овоо г.м.) нь ялган ангилдаг - Ашигт малтмалын орд газруудын тархалтыг газар зүйн зураг ашиглан дүрсэлдэг

2.2.3. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 3. МОНГОЛ ОРНЫ УУР АМЬСГАЛ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... тоймлон зурагладаг болно: 8.3.1. цаг агаарын төлөв байдлыг таних тэмдэг ашиглан	1. Цаг агаарын зургаас цаг агаарын төлөв байдлыг тодорхойлдог
2	Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна: 8.3.2. Монгол орны уур амьсгал, цаг агаарын үзэгдэл өөрчлөлтийн газар зүйн хуваарилалтыг мэдээлэлд тулгуурлан	1. Монгол орны уур амьсгалын газар зүйн хуваарилалтыг сэдэвчилсэн газар зүйн зураг уншин дүгнэдэг

Суралцахуйн үр дүн:

8.3.1. Сурагч нь цаг агаарын төлөв байдлыг таних тэмдэг ашиглан зурагладаг болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Цаг агаарын зургаас цаг агаарын төлөв байдлыг тодорхойлдог.	• Цаг агаар, уур амьсгалын ялгааг нэрлэдэг.	• Цаг агаарын зургийг таних тэмдгийн тусламжтай уншдаг.	• Цаг агаарын зураг ба мэдээллийг уншиж цаг агаарын төлөв байдлыг тодорхойлдог.	• Цаг агаарын мэдээний тоон үзүүлэлтийг ашиглан цаг агаарын зураг зохиодог.

Суралцахуйн үр дүн:

8.3.2. Сурагч нь Монгол орны уур амьсгалын Газар зүйн хуваарилалтыг мэдээлэлд тулгуурлан тайлбарладаг болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Монгол орны уур амьсгалын Газар зүйн хуваарилалтыг сэдэвчилсэн газар зүйн зураг уншин дүгнэдэг.	• Уур амьсгалын элементүүдийг (температур, агаарын даралт, хур тунадасны хуваарилалт, салхи) нэрлэдэг	• Монгол орны уур амьсгалын онцлогийг 4 улирлаар (температур, агаарын даралт, хур тунадасны хуваарилалт, салхи) тодорхойлон бичдэг.	• Агаарын температур, жилийн нийлбэр цацраг, даралт, хур тунадасны сэдэвчилсэн газар зүйн зургаас тодорхой газар орны уур амьсгалын дүгнэн бичдэг.	• Монгол орны уур амьсгалын онцлогт нөлөөлсөн хүчин зүйлсийг (гадаргын өндөршилт, нарны цацрагийн хуваарилалт, байгалийн бүс, далай тэнгисээс алслагдсан байдал г.м.) дүгнэдэг.

2.2.4. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 4. МОНГОЛ ОРНЫ УСНЫ НӨӨЦ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна: 8.4.1. Монгол орны усны нөөцийн Газар зүйн тархалтыг газар зүйн зураг ашиглан	1. Монгол орны гадаргын болон гүний усны төрлүүдийн тархалтын зургийг уншиж дүгнэдэг
2	Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна: 8.4.2. Монгол орны усны нөөцийн өөрчлөлтийн шалтгааныг жишээ баримтаар	1. Монгол орны усны нөөцийн өөрчлөлтийн шалтгааныг баримтад тулгуурлан тайлбарладаг

Суралцахуйн үр дүн:

8.4.1. Сурагч нь Монгол орны усны нөөцийн төрлүүдийн тархалтыг тодорхойлдог болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Монгол орны гадаргын болон гүний усны төрлүүдийн тархалтын зургийг уншиж дүгнэдэг.	- Усны нөөцийн төрлүүдийг нэрлэдэг - Ус зүйн газар зүйн зураг ашиглан ай сав эсвэл зарим томоохон гол, нуурыг (Орхон, Туул, Сэлэнгэ, Хэрлэн, Завхан; Увс, Хөвсгөл, Хар, Хар Ус, Буйр, Хяргас г.м.) нэрлэдэг	- Усны нөөцийн төрлүүдийг нэрлэдэг - Ус зүйн газар зүйн зураг ашиглан томоохон (Орхон, Туул, Сэлэнгэ, Хэрлэн, Онон Завхан, Ховд; Увс, Хөвсгөл, Хар, Хар Ус, Буйр, Хяргас г.м.) гол, нуурын тархалтыг уншиж тайлбарладаг	- Усны нөөцийн төрлүүдийг ялгадаг - Ус зүйн газар зүйн зураг ашиглан томоохон (Орхон, Туул, Сэлэнгэ, Хэрлэн, Онон Завхан, Ховд; Увс, Хөвсгөл, Хар, Хар Ус, Буйр, Хяргас г.м.) гол, нуурын тархалтыг дүрсэлж тайлбарладаг	- Усны нөөцийн төрлүүдийг ялган ангилдаг - Ус зүйн газар зүйн зураг ашиглан Номхон далай, Хойд мөсөн далай, Төв Азийн гадагш урсгалгүй ай савын томоохон гол, нууруудын (Орхон, Туул, Сэлэнгэ, Хэрлэн, Онон Завхан, Ховд; Увс, Хөвсгөл, Хар, Хар Ус, Буйр, Хяргас г.м.) тархалтыг ялган учир шалтгааныг жишээ баримтаар дүгнэдэг

Суралцахуйн үр дүн:

8.4.2. Сурагч нь Монгол орны усны нөөцийг өөрчлөлтийн шалтгааныг жишээ, баримтаар тайлбарладаг болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Монгол орны усны нөөцийн өөрчлөлтийн шалтгааныг баримтад тулгуурлан тайлбарладаг.	Мэдээлэлд тулгуурлан усны нөөцийн өөрчлөлтийн шалтгааныг нэрлэдэг	Мэдээлэлд тулгуурлан усны нөөцийн өөрчлөлтийн шалтгааныг байгаль эсвэл хүний (нийгэм, эдийн засаг) үйл ажиллагаатай холбон дүрсэлдэг	Мэдээлэлд тулгуурлан усны нөөцийн өөрчлөлтийн шалтгааныг байгаль эсвэл хүний (нийгэм, эдийн засаг) үйл ажиллагаатай холбон тайлбарладаг	Мэдээлэлд тулгуурлан усны нөөцийн өөрчлөлтийн шалтгааныг байгаль болон хүний (нийгэм, эдийн засаг) үйл ажиллагаатай холбон бодит жишээгээр тайлбарладаг

2.2.5. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 5. МОНГОЛ ОРНЫ БАЙГАЛИЙН БҮС, БАЙГАЛЬ ХАМГААЛАЛ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... сэдэвчилсэн Газар зүйн зургаас хөрвүүлдэг болсон байна: 8.5.1. Монгол орны байгалийн бүс бүслүүрийн ялгаа үүсэхэд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг илрүүлж	1. Сэдэвчилсэн газар зүйн зургуудыг ашиглан байгалийн бүс, бүслүүрийн ялгааг Газар зүйн байрлал, гадаргын хэв шинж, уур амьсгалын нөхцөлтэй холбон тайлбарладаг
2	Сурагч ... санал дэвшүүлж чаддаг болсон байна: 8.5.2. Байгаль орчны тулгамдсан асуудлыг ялган таньж, шийдвэрлэх арга замыг тодорхой жишээн дээр	1. Бодит жишээнд тулгуурлан орон нутгийн ба Монгол орны хэмжээнд байгаль орчны тулгамдаж буй асуудлыг илрүүлж, шийдвэрлэх арга замыг санал болгодог.

Суралцахуйн үр дүн:

8.5.1. Сурагч нь Монгол орны байгалийн бүс бүслүүрийн ялгааг сэдэвчилсэн газар зүйн зургаас хөрвүүлдэг болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Сэдэвчилсэн газар зүйн зургуудыг ашиглан байгалийн бүс, бүслүүрийн ялгааг газар зүйн байрлал, гадаргын хэв шинж, уур амьсгалын нөхцөлтэй холбон тайлбарладаг	- Байгалийн бүс, бүслүүрийг нэрлэдэг - Хөрс, ургамал, амьтны тархалтыг нэрлэдэг	Монгол орны үндэсний атлас, фото зураг ашиглан ургамлын төрөл зүйл, нягтшилыг байгалийн бүс бүслүүрээр харьцуулдаг.	- Байгалийн нөхцөл ба тариалан эрхлэлтийн хамаарлыг тодорхойлдог - Байгалийн бүс, бүслүүр үүсэх шалтгааныг газар зүйн байрлал, газрын гадарга, уур амьсгал, ус зүйтэй холбон тайлбарладаг	- Байгалийн бүс, бүслүүр үүсэх шалтгааныг газрын гадарга, уур амьсгал, ус зүйтэй холбон тайлбарладаг - Байгалийн бүс, бүслүүрийн ялгаатай байдлыг хөрс, ургамал, амьтны тархалттай холбон тайлбарладаг

Суралцахуйн үр дүн:

8.5.2. Сурагч нь байгаль орчны тулгамдсан асуудлыг ялган таньж, шийдвэрлэх арга замыг тодорхой жишээн дээр санал дэвшүүлж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Бодит жишээнд тулгуурлан орон нутгийн ба Монгол орны хэмжээнд байгаль орчны тулгамдаж буй асуудлыг илрүүлж, шийдвэрлэх арга замыг санал болгодог	Байгаль орчны тулгамдаж буй асуудлуудыг орон нутгийн хэмжээнд нэрлэдэг	- Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн ангиллыг ялгадаг. - Байгаль орчны мэдээллийн сангаас орон нутгийн хэмжээнд тулгамдсан асуудлуудыг тодорхойлдог.	Орон нутгийн тулгамдсан асуудлын шалтгаан, үр дагаврыг оюуны дүрслэлийн аргаар тодорхойлдог	- Байгаль орчны тулгамдаж буй асуудалтай холбоотой бодит жишээ, нотолгоог сонгодог - Санал болгож буй арга замын шалтгаан, үр дагаврыг жишээгээр тайлбарладаг

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. IX АНГИ

3.1. IX АНГИЙН ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ, СУРАЛЦАХУЙН ҮР ДҮН

№	Суралцахуйн зорилт	Үнэлгээний нэгж	Суралцахуйн үр дүн
1	ГЗ9.1а. Юмс үзэгдлийн шинж чанарыг илэрхийлэх, дүрслэх, хэмжих, тооцох, дүгнэхдээ сэдэвчилсэн Газар зүйн зураг ашиглах ГЗ9.1б. Сэдэвчилсэн зургуудыг сонгон давхцуулах замаар байгаль нийгмийн юмс үзэгдлийн холбоо хамаарал, төлөв байдалд үнэлгээ өгөх ГЗ9.2а. Нар, сар, дэлхийн харилцан байрлалын үр дагаврыг туршилтаар нотолж, аргын ба билгийн тооллын учрыг тайлбарлах ГЗ9.2б. Нарны тусгал, өдрийн үргэлжлэх хугацаа нь нийгмийн амьдралд хэрхэн нөлөөлж байгааг жишээгээр тайлбарлах	9.1. Дэлхий ба гео орон зайн дүрслэл	Сурагч ... үнэлж сурсан байна: 9.1.1. Сэдэвчилсэн зургуудыг сонгон харьцуулж байгаль, нийгмийн юмс үзэгдлийн шинж чанар, төлөв байдлыг Сурагч ... тайлбарлаж сурсан байна: 9.1.2. Нар, сар, дэлхийн хөдөлгөөний үр дагаврыг нийгмийн амьдралын жишээгээр
2	ГЗ9.3а. Монгол орны хүн амын шилжих хөдөлгөөн, өөрчлөлтийн шалтгааныг байгалийн болон нийгмийн хүчин зүйлтэй холбон тайлбарлах ГЗ9.3б. Аймаг сумын хүн амын статистик ашиглан хүн амын нас хүйсийн суварга байгуулах, уншиж ашиглах дүгнэлт гаргах ГЗ9.3в. Монгол орны хот хөдөөгийн хүн амын бүтцийг диаграммаар дүрслэх ГЗ9.3г. Хотын ангилал, хотжилтыг ялган таних	9.2. Монгол Улсын хүн ам ба суурьшил	Сурагч ... тайлбарлаж сурсан байна: 9.2.1. Баримтад тулгуурлан хүн амын тоон өөрчлөлтийн орон зайн ялгаатай байдлыг байгаль, нийгмийн хүчин зүйлстэй холбон Сурагч ... ялган таниж сурсан байна: 9.2.2. Хот хөдөөгийн хүн амын бүтцийг харуулсан диаграммаас суурьшлын ангилалыг
3	ГЗ9.4а. Байгалийн нөхцөл, нөөц Монгол орны эдийн засагт хэрхэн нөлөөлж байгааг тайлбарлах ГЗ9.4б. Монгол орны газрын нэгдмэл сан, газар ашиглалтын төрлүүдийг графикаар дүрслэх ГЗ9.4в. Монгол орны үйлдвэрийн хэв шинжийг ангилж, ялгаатай байгаагийн учрыг тайлбарлах	9.3. Монгол Улсын байгалийн нөхцөл нөөц, үйлдвэрлэлийн хэв шинж, газар ашиглалт	Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна: 9.3.1. Үйлдвэрлэлийн ялгаатай хэв шинжийг байгалийн нөхцөл нөөцтэй холбон
4	ГЗ9.4г. Мэдээллийн эх сурвалж ашиглан ХАА-н үйлдвэрлэлийн бүтэц, байршилд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг тодорхойлох	9.4. Монгол Улсын хөдөө аж ахуй	Сурагч ... тодорхойлж чаддаг болсон байна: 9.4.1. Баримтад тулгуурлан Монгол орны хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийг байгалийн нөхцөл, нөөц, газар зүйн байрлал, газар ашиглалтын онцлогтой холбон

5	ГЗ9.4д. Статистик мэдээлэлд үндэслэн Монгол орны дэд бүтцийн онцлогийг дүрслэлийн аргаар илэрхийлж, дүгнэлт гаргах	9.5. Монгол Улсын дэд бүтэц	Сурагч ... дүгнэж чаддаг болсон байна: 9.5.1. Монгол орны дэд бүтцийн салбаруудын ангилал, байршил, гүйцэтгэх үүргийг мэдээлэлд тулгуурлан
6	ГЗ9.5а. Монгол орны эдийн засгийн бүсүүдийг байгалийн ба нийгэм эдийн засгийн онцлогоор нь харьцуулах ГЗ9.5б. Эдийн засгийн тодорхой бүс нутгийг сонгон, газар зүйн байрлал, хүн ам, аж үйлдвэр, онцлогийг тодорхойлох ГЗ9.5в. Тогтвортой хөгжлийн тулгуур ухагдахууныг судалж, нийгэмд тулгамдсан асуудлыг тодорхойлох	9.6. Монгол Улсын бүс нутаг	Сурагч ... тодорхойлж чаддаг болсон байна: 9.6.1. Монгол орны эдийн засгийн бүсүүдийн байрлал, хүн ам, аж үйлдвэрийн онцлогийг харьцуулан Сурагч ... тодорхойлж чаддаг болсон байна: 9.6.2. Тогтвортой хөгжлийн үүднээс нийгэмд тулгамдсан асуудлыг жишээгээр

3.2. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ ТУС БҮРИЙН СУРАЛЦАХУЙН ҮР ДҮНГИЙН ШАЛГУУР, ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТҮВШИН

3.2.1. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 1. ДЭЛХИЙ БА ГЕО ОРОН ЗАЙН ДҮРСЛЭЛ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... үнэлж сурсан байна: 9.1.1. Сэдэвчилсэн зургуудыг сонгон харьцуулж байгаль, нийгмийн юмс үзэгдлийн шинж чанар, төлөв байдлыг	1. Сэдэвчилсэн зураг (Байр зүйн болон агаар сансрын зураг)-ийн таних тэмдэг, дүрслэлийн аргуудыг ялган тодорхойлох замаар байгаль, нийгмийн юмс үзэгдлийн шинж чанарыг үнэлдэг
2	Сурагч ... тайлбарлаж сурсан байна: 9.1.2. Нар, сар, дэлхийн хөдөлгөөний үр дагаварыг нийгмийн амьдралын жишээгээр	1. Нар сар дэлхийн хөдөлгөөн хүмүүсийн амьдрал аж ахуйд хэрхэн нөлөөлж буй хамаарлыг жишээгээр тайлбарладаг

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

Суралцахуйн үр дүн:

9.1.1. Сурагч сэдэвчилсэн зургуудыг сонгон харьцуулж байгаль, нийгмийн юмс үзэгдлийн шинж чанар, төлөв байдлыг үнэлж сурсан байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Сэдэвчилсэн зураг (Байр зүйн болон агаар сансрын зураг)-ийн таних тэмдэг, дүрслэлийн аргуудыг ялган тодорхойлох замаар байгаль, нийгмийн юмс үзэгдлийн шинж чанарыг үнэлдэг	• Сэдэвчилсэн зураг (Байр зүйн болон агаар сансрын зураг)-ийн таних тэмдэг уншдаг.	• Сэдэвчилсэн зураг (Байр зүйн болон агаар сансрын зураг)-ийн таних тэмдэг, дүрслэлийн аргуудыг ялган тодорхойлдог	• Сэдэвчилсэн зураг (Байр зүйн болон агаар сансрын зураг)-ийн таних тэмдэг, дүрслэлийн аргуудыг ялган тодорхойлох замаар байгаль, эсвэл нийгмийн юмс үзэгдлийн шинж чанарыг үнэлдэг	• Сэдэвчилсэн зураг (Байр зүйн болон агаар сансрын зураг)-ийн таних тэмдэг, дүрслэлийн аргуудыг ялган тодорхойлох замаар байгаль, нийгмийн юмс үзэгдлийн шинж чанарыг үнэлдэг

Суралцахуйн үр дүн:

9.1.2. Сурагч нар, сар, дэлхийн хөдөлгөөний үр дагаврыг нийгмийн амьдралын жишээгээр тайлбарлаж сурсан байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Нар сар дэлхийн хөдөлгөөн хүмүүсийн амьдрал аж ахуйд хэрхэн нөлөөлж буй хамаарлыг жишээгээр тайлбарладаг	• Нар, сар, дэлхийн хөдөлгөөний ялгааг тодорхойлдог.	• Нар сар дэлхийн хөдөлгөөний үр дагаврыг арга билгийн тоололтой холбон харьцуулдаг.	• Нар сарны хөдөлгөөний дэлхийд үзүүлэх илрэлийг жишээгээр нотолдог.	• Нар сар дэлхийн хөдөлгөөний илрэл ба түүний үр дагаврыг оюуны зураглал хийж тайлбарладаг.

3.2.2. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 2. МОНГОЛ УЛСЫН ХҮН АМ БА СУУРЬШИЛ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... тайлбарлаж сурсан байна: 9.2.1. Баримтад тулгуурлан хүн амын тоон өөрчлөлтийн орон зайн ялгаатай байдлыг байгаль, нийгмийн хүчин зүйлстэй холбон	1. Хүн амын статистик тоон мэдээлэл ашиглан хүн амын зарим үзүүлэлт (нягтшил, нас хүйсийн бүтэц, хот хөдөөгийн хүн амын тоо, бүтэц, г.м)-ийг график диаграммаар илэрхийлж, тайлбарладаг
		2. Хөдөлмөр эрхлэлтийн хуваарилагдсан байдлыг байгалийн нөхцөл нөөц, тухайн салбарын хөгжилтэй холбон тайлбарладаг
2	Сурагч ... ялган таниж сурсан байна: 9.2.2. Хот хөдөөгийн хүн амын бүтцийг харуулсан диаграммаас суурьшлын ангилалыг	1. Засаг захиргааны ялгаатай нэгж дэх хүн амын нутагшилтыг график, диаграммаар илэрхийлж хотын зэрэглэл ангиллыг ялгадаг

Суралцахуйн үр дүн:

9.2.1. Сурагч баримтад тулгуурлан хүн амын тоон өөрчлөлтийн орон зайн ялгаатай байдлыг байгаль, нийгмийн хүчин зүйлстэй холбон тайлбарлаж сурсан байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Хүн амын статистик тоон мэдээлэл ашиглан хүн амын зарим үзүүлэлт (нягтшил, нас хүйсийн бүтэц, хот хөдөөгийн хүн амын тоо, бүтэц, г.м)-ийг график диаграммаар илэрхийлж, тайлбарладаг	Хүн амын статистик тоон мэдээлэл цуглуулах арга замыг мэддэг	Хүн амын үзүүлэлтийг илэрхийлсэн график диаграммыг уншдаг	Хүн амын статистик тоон мэдээлэл ашиглан хүн амын үзүүлэлтийг график диаграммаар илэрхийлдэг	Хүн амын үзүүлэлтийг илэрхийлсэн график диаграммыг ашиглан дүгнэлт бичдэг.
2. Монгол орны хүн амын шилжих хөдөлгөөний төрөл, шалтгаан, хөдөлмөр эрхлэлтийг байгаль нийгмийн хүчин зүйлтэй холбон тайлбарладаг	- Хүн амын шилжих хөдөлгөөний жишээ гаргадаг. - Хөдөлмөр эрхлэлтийн үзүүлэлтүүдийг нэрлэдэг.	- Гаргасан жишээн дээр үндэслэн хүн амын шилжих хөдөлгөөний төрөл (Дотоод, гадаад, сайн дурын, албадан, байнгын, улирлын) шалтгааныг схемчлэн зурагладаг - Хөдөлмөр эрхлэлтийн үзүүлэлтүүд (хөдөлмөрийн насны хүн ам, ажиллах хүч, хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин, ажилгүйдэл) –ийг тайлбарладаг.	- Монгол орны эсвэл орон нутгийн жишээн дээр хүн амын шилжих хөдөлгөөний статистик мэдээллээс татагч ба түлхэгч хүчин зүйлсийг илрүүлдэг. - Нутаг орныхоо хөдөлмөр эрхлэлтийн үзүүлэлтүүдийг тооцоолж, улсын дундажтай харьцуулан тайлбарладаг.	- Монгол орны эсвэл орон нутгийн жишээн дээр хүн амын шилжих хөдөлгөөний SWOT шинжилгээ хийдэг. - Хөдөлмөр эрхлэлтийн (хөдөлмөрийн насны хүн ам, ажиллах хүч, хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин, ажилгүйдэл) аж ахуйн салбараар хуваарилагдсан байдлыг салбарын хөгжилтэй холбон тайлбарладаг.

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

Суралцахуйн үр дүн:

9.2.2. Сурагч хот хөдөөгийн хүн амын бүтцийг харуулсан диаграммаас суурьшлын ангилалыг ялган таниж сурсан байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Засаг захиргааны ялгаатай нэгж дэх хүн амын нутагшилтыг график, диаграммаар илэрхийлж хотын зэрэглэл ангиллыг ялгадаг	• Хотын зэрэглэл ангиллыг ялгадаг эсвэл хүн амын нутагшилтыг график диаграммаас уншдаг	• Засаг захиргааны аль нэг нэгж (нийслэл, дүүрэг, хороо, аймаг, сум, баг) дэх хүн амын нутагшилтыг график, диаграммаар илэрхийлдэг	• Засаг захиргааны аль нэг нэгж (нийслэл, дүүрэг, хороо, аймаг, сум, баг) дэх хүн амын нутагшилтыг график, диаграммаар илэрхийлж хотын зарим зэрэглэл ангиллыг ялгадаг	• Засаг захиргааны ялгаатай нэгж (нийслэл, дүүрэг, хороо, аймаг, сум, баг) дэх хүн амын нутагшилтыг график, диаграммаар илэрхийлж хотын зэрэглэл ангиллыг ялгадаг

3.2.3. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 3. МОНГОЛ УЛСЫН БАЙГАЛИЙН НӨХЦӨЛ НӨӨЦ, ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ХЭВ ШИНЖ, ГАЗАР АШИГЛАЛТ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна: 9.3.1. Үйлдвэрлэлийн ялгаатай хэв шинжийг байгалийн нөхцөл, нөөцтэй холбон	1. Мэдээллийн эх сурвалж ашиглан аж үйлдвэрлэлийн салбарын бүтэц, байршилд нөлөөлөх хүчин зүйлийг харьцуулан тодорхойлдог
		2. Аж үйлдвэрийн салбарын түүхэн хөгжил, үүрэг, ач холбогдлыг байгалийн нөхцөл, нөөцтэй холбон тайлбарладаг

Суралцахуйн үр дүн:

9.3.1. Сурагч үйлдвэрлэлийн ялгаатай хэв шинжийг байгалийн нөхцөл, нөөцтэй холбон тайлбарлаж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Мэдээллийн эх сурвалж ашиглан аж үйлдвэрлэлийн салбарын бүтэц, байршилд нөлөөлөх хүчин зүйлийг харьцуулан тодорхойлдог	• Аж үйлдвэрлэлийн салбарын бүтцийг нэрлэдэг	• Аж үйлдвэрлэлийн салбарын бүтэц (уул уурхай, эрчим хүч, боловсруулах: хөнгөн, хүнсний г.м.), байршилд нөлөөлөх хүчин зүйлийг нэрлэдэг	• Аж үйлдвэрлэлийн салбарын бүтэц (уул уурхай, эрчим хүч, боловсруулах: хөнгөн, хүнсний г.м.), байршилд нөлөөлөх хүчин зүйлийг (байгалийн нөөц, нөхцөлтэй холбон) харьцуулдаг	• Аж үйлдвэрлэлийн салбарын бүтэц (уул уурхай, эрчим хүч, боловсруулах: хөнгөн, хүнсний г.м.), байршилд нөлөөлөх хүчин зүйлийг (байгалийн нөөц, нөхцөлтэй холбон) харьцуулан тодорхойлдог

2. Аж үйлдвэрийн салбарын түүхэн хөгжил, үүрэг, ач холбогдлыг байгалийн нөхцөл, нөөцтэй холбон тайлбарладаг	• Аж үйлдвэрийн салбарын ач холбогдлыг дүрсэлдэг / нэрлэдэг	• Аж үйлдвэрийн салбарын ач холбогдлыг (экспорт, импорт) байгалийн нөхцөл (рельеф, ус зүй, уур амьсгал), эсвэл нөөцтэй (ашигт малтмал, нөөцийн хэмжээ, стратегийн орд газар) холбон дүрсэлдэг	• Аж үйлдвэрийн салбарын үүрэг (хүн амын хүнсний бүтээгдэхүүнээр, хүнд болон хөнгөн үйлдвэрийг түүхий эд, нөөцөөр хангах), ач холбогдлыг (экспорт, импорт) байгалийн нөхцөл (рельеф, ус зүй, уур амьсгал), эсвэл нөөцтэй (ашигт малтмал, нөөцийн хэмжээ, стратегийн орд газар) холбон тайлбарладаг	• Аж үйлдвэрийн салбарын түүхэн хөгжил, үүрэг (хүн амын хүнсний бүтээгдэхүүнээр, хүнд болон хөнгөн үйлдвэрийг түүхий эд, нөөцөөр хангах), ач холбогдлыг (экспорт, импорт) байгалийн нөхцөл (рельеф, ус зүй, уур амьсгал), нөөцтэй (ашигт малтмал, нөөцийн хэмжээ, стратегийн орд газар) холбон тайлбарладаг
---	---	---	--	---

3.2.4. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 4. МОНГОЛ УЛСЫН ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... тодорхойлж чаддаг болсон байна: 9.4.1. Баримтад тулгуурлан Монгол орны хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийг байгалийн нөхцөл, нөөц, газар зүйн байрлал, газар ашиглалтын онцлогтой холбон	1. Монгол орны газрын нэгдмэл сангийн бүтэц, газар ашиглалтын онцлогийг баримтад тулгуурлан тодорхойлдог.
		2. МАА-н салбарын бүтэц, тоон өөрчлөлт, байршил, бүтээгдэхүүнийг байгалийн нөхцөл, бэлчээрийн даацтай холбон дүгнэдэг.
		3. Газар тариалангийн салбарын бүтэц, байршил, бүтээгдэхүүнийг байгалийн нөхцөлтэй холбон тодорхойлдог.

Суралцахуйн үр дүн:

9.4.1. Сурагч баримтад тулгуурлан Монгол орны хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийг байгалийн нөхцөл, нөөц, газар зүйн байрлал, газар ашиглалтын онцлогтой холбон тодорхойлж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Монгол орны газрын нэгдмэл сангийн бүтэц, газар ашиглалтын онцлогийг баримтад тулгуурлан тодорхойлдог.	• Монгол Улсын газрын нэгдмэл сангийн ангиллыг нэрлэдэг	• Монгол орны газрын нэгдмэл сангийн бүтцийг баримтад (газрын нэгдмэл сангийн статистик мэдээлэл) тулгуурлан график, диаграммаар дүрсэлдэг.	• Монгол орны газрын нэгдмэл сангийн бүтэц, газар ашиглалтын онцлогийг баримтад (газрын нэгдмэл сангийн статистик мэдээлэл) тулгуурлан график, диаграммаар дүрсэлдэг.	• Монгол орны газрын нэгдмэл сангийн бүтэц, газар ашиглалтын онцлогийг баримтад (газрын нэгдмэл сангийн статистик мэдээлэл) тулгуурлан график, диаграммаар дүрсэлэн тодорхойлдог.
2. МAA-н салбарын бүтэц, тоон өөрчлөлт, байршил, бүтээгдэхүүнийг байгалийн нөхцөл, бэлчээрийн даацтай холбон дүгнэдэг.	• МAA-н салбарын бүтцийг ялган нэрлэдэг.	• МAA-н салбарын бүтцийн тоон өөрчлөлтийг график диаграммаар тодорхойлдог	• Уламжлалт ба эрчимжүүлсэн аж ахуйн онцлогийг гарц, ашиг шим ба зардал г.м үндэслэн харьцуулдаг. (SWOT анализ хийх)	• МAA-н салбарын бүтэц (Адуу, үхэр, тэмээ, хонь ямаа, эрчимжсэн фермерийн аж ахуй, туслах аж ахуй)-н байршлыг байгалийн нөхцөл, бэлчээрийн даацтай холбон дүгнэдэг
3. Газар тариалангийн салбарын бүтэц, байршил, бүтээгдэхүүнийг байгалийн нөхцөлтэй холбон тодорхойлдог.	• Газар тариалангийн салбарын бүтэц, бүтээгдэхүүнийг ялган нэрлэдэг	• Газар тариалангийн бүтэц тэдгээрийн бүсүүдийг Газар зүйн зурагт тодорхойлдог.	• Газар тариалангийн салбарын бүтэц, байршил, бүтээгдэхүүнийг аль нэг байгалийн нөхцөл (байгалийн бүс, тунадас температур, хөрс г.м)тэй холбон тодорхойлдог.	• Газар тариалангийн салбарын бүтэц, байршил, бүтээгдэхүүнийг байгалийн нөхцөл (байгалийн бүс, тунадас температур, хөрс г.м)тэй холбон тодорхойлдог.

3.2.5. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 5. МОНГОЛ УЛСЫН ДЭД БҮТЭЦ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... дүгнэж чаддаг болсон байна: 9.5.1. Монгол орны дэд бүтцийн салбаруудын ангилал, байршил, гүйцэтгэх үүргийг мэдээлэлд тулгуурлан	1. Зам тээврийн салбарын ангилал онцлогийг мэдээлэлд тулгуурлан ялган тодорхойлдог
		2. Үйлчилгээний салбарын бүтэц, гүйцэтгэх үүргийг тодорхойлж, дүгнэдэг

Суралцахуйн үр дүн:

9.5.1. Сурагч Монгол орны дэд бүтцийн салбаруудын ангилал, байршил, гүйцэтгэх үүргийг мэдээлэлд тулгуурлан дүгнэж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Зам тээврийн салбарын ангилал онцлогийг мэдээлэлд тулгуурлан ялган тодорхойлдог	•Зам тээврийн салбарын (авто, агаарын, төмөр, усан, ердийн хөсөг г.м) ангилал тус бүрийг ялган нэрлэдэг	•Зам тээврийн зарим салбарын (авто, агаарын, төмөр, усан, ердийн хөсөг г.м) ангилал тус бүрийг ялган тодорхойлдог	•Зам тээврийн салбарын (авто, агаарын, төмөр, усан, ердийн хөсөг г.м) ангилал тус бүрийг мэдээлэлд (ачаа, зорчигч тээвэр, ачаа эргэлт, зорчигч эргэлт) тулгуурлан ялган тодорхойлдог	•Зам тээврийн салбарын (авто, агаарын, төмөр, усан, ердийн хөсөг г.м)ангилал тус бүрийн онцлогийг мэдээлэлд (ачаа, зорчигч тээвэр, ачаа эргэлт, зорчигч эргэлт) тулгуурлан ялган тодорхойлдог
2. Үйлчилгээний салбарын бүтэц, гүйцэтгэх үүргийг тодорхойлж, дүгнэдэг	• Үйлчилгээний салбарын бүтэц (холбоо мэдээлэл технологи, аялал жуулчлал)-г ялган нэрлэдэг	• Үйлчилгээний аль нэг салбарын бүтэц (холбоо мэдээлэл технологи, аялал жуулчлал), гүйцэтгэх үүргийг дүрсэлдэг	•Үйлчилгээний салбарын бүтэц (холбоо мэдээлэл технологи, аялал жуулчлал), гүйцэтгэх үүргийг тайлбарладаг	• Үйлчилгээний салбарын бүтэц (холбоо мэдээлэл технологи, аялал жуулчлал), гүйцэтгэх үүргийг тодорхойлж, дүгнэдэг

3.2.6. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 6. МОНГОЛ УЛСЫН БҮС НУТАГ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... тодорхойлж чаддаг болсон байна: 9.6.1. Сурагч нь эх сурвалжид тулгуурлан Монгол Улсын эдийн засгийн бүсүүдийн онцлогийг харьцуулан	1. Монгол Улсын эдийн засгийн бүсүүдийг байгалийн ба нийгэм эдийн засгийн онцлогоор нь харьцуулан тодорхойлдог
2	Сурагч ... тодорхойлж чаддаг болсон байна: 9.6.2. Сурагч нь тогтвортой хөгжлийн үүднээс нийгэмд тулгамдсан асуудлыг жишээгээр	1. Тогтвортой хөгжлийн үүднээс орон нутагтаа тулгамдсан асуудалд хандаж, олон нийтийг хамруулахад хувь нэмрээ оруулдаг.

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

Суралцахуйн үр дүн:

9.6.1. Сурагч эх сурвалжид тулгуурлан Монгол Улсын эдийн засгийн бүсүүдийн онцлогийг харьцуулан тодорхойлж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Монгол Улсын эдийн засгийн бүсүүдийг байгалийн ба нийгэм эдийн засгийн онцлогоор нь харьцуулан тодорхойлдог	• Монгол Улсын эдийн засгийн бүсүүд (Баруун, Зүүн, Хангайн, Төвийн, Улаанбаатар) ийг ялган нэрлэдэг	• Монгол Улсын эдийн засгийн аль нэг бүсийн байгалийн эсвэл нийгэм эдийн засгийн онцлогийг нь дүрсэлдэг	• Монгол Улсын эдийн засгийн бүсүүд(Баруун, Зүүн, Хангайн, Төвийн, Улаанбаатар)ийг байгалийн эсвэл нийгэм эдийн засгийн онцлогоор нь харьцуулан тодорхойлдог	• Монгол Улсын эдийн засгийн бүсүүд(Баруун, Зүүн, Хангайн, Төвийн, Улаанбаатар) ийг байгалийн ба нийгэм эдийн засгийн онцлогоор нь харьцуулан тодорхойлдог

Суралцахуйн үр дүн:

9.6.2. Сурагч нь тогтвортой хөгжлийн үүднээс нийгэмд тулгамдсан асуудлыг жишээгээр тодорхойлж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Тогтвортой хөгжлийн үүднээс орон нутагтаа тулгамдсан асуудалд хандаж, олон нийтийг хамруулахад хувь нэмрээ оруулдаг.	• Хүрээлэн буй орчны бохирдлын төрлүүдийг орон нутгийн түвшинд нэрлэдэг.	• Олон улсын байгууллагуудаас гаргасан тогтвортой хөгжлийн тухай ойлголт, шийдвэрлэсэн жишээнүүдийг судалдаг.	• Орон нутагтаа тулгамдаж буй асуудал (хог хаягдал, хөрсний бохирдол, худаг ширгэх г.м)-ыг илрүүлж (кейс, баримт) мэдээлэл цуглуулдаг.	• Тодорхойлсон асуудлаа орон нутгийн удирдлага, холбогдох байгууллагатай хамтран гарч буй сөрөг үр дагаврыг хороо, багийн иргэд олон нийтэд сурталчлан таниулдаг.

БҮРЭН ДУНД БОЛОВСРОЛЫН ТҮВШИН

ГАЗАР ЗҮЙ

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

Дөрөвдүгээр бүлэг - X анги
Тавдугаар бүлэг - XI анги

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. Х АНГИ

4.1. Х АНГИЙН ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ, СУРАЛЦАХУЙН ҮР ДҮН

№	Суралцахуйн зорилт	Үнэлгээний нэгж	Суралцахуйн үр дүн
1	10.1a. Газар зүйн зургийн тусгагийн төрлүүдийг ялгаж, гажилтыг тооцон, хэрэглэх зорилгодоо тохируулан сонгох 10.1б. Зурагзүйн дүрслэлийн аргуудын онцлогийг судлан газар зүйн төрөл бүрийн зураг уншихдаа ашиглах ба зураглах 10.2a. Байгаль нийгмийн юмс, үзэгдэл, өөрчлөлтийг судлахдаа Газар зүйн мэдээллийн систем (ГМС) хэрэглэх, жишээ гарган тайлбарлах 10.2б. Google Map, Google earth ашиглан сонгосон газар орныг судлах, тодорхойлох 10.3a. Нарны аймгийн шинж чанар, зүй тогтлыг дэлхийтэй харьцуулах 10.4a. Дэлхий гарагийн онцлог шинжийг судлан, хөдөлгөөний үр дагаврыг тайлбарлах 10.5a. Дэлхийн хүн амын тархалт, суурьшлийг өргөрөг, уртрагаар тодорхойлон, нөлөөлсөн хүчин зүйлсийг таамаглан нотлох 10.5б. Дэлхийн хүн амын суурьшлийн зурагт анализ хийж, шигүү ба сийрэг суудаг бүс нутгуудыг ялган, харьцуулж шалтгааныг тайлбарлах	1. Дэлхий ба гео орон зайн дүрслэл	Сурагч нь ... сонгодог байна. 10.1.1. Газар зүйн зургийн тусгаг, гажилт, дүрслэлийн аргуудыг харгалзан хэрэгцээт зургаа
			Сурагч нь ... мэдээлэл цуглуулдаг болно. 10.1.2. Сонгосон газар орны орон зай, цаг хугацааны мэдээллийг ГМС, Google Earth, Google Map ашиглан
			Сурагч нь ... харьцуулдаг болно. 10.1.3. Дэлхий гарагийн онцлог шинж чанарыг нарны аймгийн бусад гарагуудтай
			Сурагч нь ... жишээ баримтад тулгуурлан нотолдог болно. 10.1.4. Дэлхийн хүн амын шигүү ба сийрэг суурьшихад нөлөөлсөн хүчин зүйлийг (байгалийн ба нийгмийн)
2	10.6a. Дэлхийн дотоод үе давхаргын физик химийн шинж чанарыг нь ялган тус бүрийн онцлогийг тодорхойлох 10.6б. Чулуун мандлын найрлага, бүтцийг судлан эрдэс чулуулгийг ялган, онцлох шинжийг нь чулуулгийн эргэлттэй холбон тайлбарлах 10.6в. Дэлхийн дотоод хүчний үйл ажиллагаа, шалтгаан, үр дагаврыг тектоник хавтангийн хөдөлгөөнтэй холбон галт уулшил, газар хөдлөлтийн жишээн дээр тайлбарлах 10.6г. Рельефийн хэлбэрээр дэлхийн гадаад хүчний үйл ажиллагаа, төрлүүдийг тодорхойлох 10.6д. Геологийн гаралтай гамшигт үзэгдлийн газар зүйн тархалтыг тодорхойлон үр дагаврыг харьцуулах	2. Дэлхийн гадарга бүрэлдэх үйл явц	Сурагч нь ... дүрслэн тайлбарладаг болно. 10.2.1. Дэлхийн дотоод бүтэц, найрлага, эрдэс чулуулгийн гарал үүслийн ялгааг
			Сурагч нь ... жишээгээр нотолдог болно. 10.2.2. Дэлхийн дотоод ба гадаад хүчний үзэгдэл, үйл явц, үр дагаврыг

3	10.7а. Хийн мандлын найрлага, үе давхаргын зүй тогтлыг график, диаграммд үндэслэн тайлбарлах 10.7б. Дэлхийн гадарга дээрх нарны цацрагийн хуваарилалт ба өөрчлөлтийг төрлөөр нь ялгаж онцлогийг тодорхойлох 10.7в. Дэлхийн дулааны хуваарилалтыг агаарын температурын ялгаа ба өөрчлөлттэй холбон тайлбарлах 10.7г. Агаарын даралтын хуваарилалтын орон зайн болон улирлын ялгааг зураг ашиглан харьцуулж, тайлбарлах 10.7д. Агаарын ерөнхий орчил урсгал, үүсдэг шалтгаан, гарах үр дагаврыг даралтын бүслэг байдал ба дэлхийн хөдөлгөөлЦнтэй холбон тайлбарлах 10.7е. Цаг агаарын өөрчлөлтөд агаарын массын шилжилт ба фронт хэрхэн нөлөөлж байгааг синоптик зураг дээр тодорхойлон шалтгааныг тайлбарлах 10.7ж. Агаарын чийгийн үзүүлэлтийг тооцоолох замаар үүл үүсэх, тунадас унах нөхцөл бүрэлддэг шалтгааныг тодорхойлох 10.7з. Агаарын тунадасны газар зүйн хуваарилалтыг судлан орон зайн ба улирлын ялгаа үүсдэг шалтгааныг жишээн дээр тайлбарлах 10.7и. Дэлхий дээр уур амьсгалын ялгаа үүсэхэд нөлөөлдөг хүчин зүйлсийг тодорхойлж, дэлхийн дулаарлын үр дагаврыг эх сурвалж, тоо баримтад үндэслэн тайлбарлах	3. Өөрчлөгдөж буй уур амьсгал	Сурагч нь ... дүрслэн тайлбарладаг болно. 10.3.1. Хийн мандлын найрлага, үе давхарга, зүй тогтол, нарны цацрагийн хуваарилалтын ялгааг Сурагч нь ... харьцуулдаг болно. 10.3.2. Дэлхийн дулааны хуваарилалтын бүслэг байдлыг газар зүйн зураг ашиглан Сурагч нь ... шалтгааныг тайлбарладаг болно 10.3.3. Сэдэвчилсэн зураг ашиглан цаг агаарын үзэгдэл ба өөрчлөлтийн Сурагч нь ... баримтад тулгуурлан тайлбарладаг болно. 10.3.4. Уур амьсгалын өөрчлөлт, үр дагаврыг
4	10.8а. Усан мандлын бүрэлдэхүүн, шинж чанарыг тоо баримтад тулгуурлан дүгнэх 10.8б. Далайн усны шинж чанар, зүй тогтлыг газар зүйн зурагт тайлбарлах 10.8в. Далайн урсгалын төрлүүдийг ялган, байгаль нийгэмд үзүүлэх нөлөөг жишээгээр тайлбарлах 10.8г. Хуурай газрын усны төрлүүд (гол мөрөн, нуур, мөнх цас), тэдгээрийн тархалт, өөрчлөлт ба онцлогийг судлахдаа гео орон зайн дүрслэл ашиглан харьцуулах	4. Усны нөөц, хэрэглээ	Сурагч нь ... нотлон тайлбарладаг болно. 10.4.1. Усан мандлын бүрэлдэхүүнд хамаарах, далайн усны физик шинж чанарыг газар зүйн байрлалтай холбон баримтад тулгуурлан Сурагч нь ... анализ хийдэг болно. 10.4.2. Далайн усны бохирдол нь хүмүүсийн эрүүл мэнд, хүнс тэжээлийн хомсдолд нөлөөлж байгааг жишээн дээр тулгуурлан Сурагч нь ... тайлбарладаг болно. 10.4.3. Хуурай газрын усны төрлүүд, тархалт, өөрчлөлтийг мэдээлэлд тулгуурлан Сурагч нь ... графикаар илэрхийлж чаддаг болно. 10.4.4. Хүснэгтэн мэдээлэл ашиглан голын морфометрын үзүүлэлтийг

5	10.9а. Шим мандлын хүрээнд явагдах үзэгдэл, үйл явцыг газар зүйн үүднээс тайлбарлах	5. Дэлхийн амьдралын тархалт	Сурагч нь ... дүгнэдэг болно. 10.5.1. Шим мандлын хүрээнд явагдах үзэгдэл, үйл явцын харилцан хамаарлыг
	10.9б. Хөрсний бүтэц бүрэлдэхүүнийг тодорхойлон, ялгаж, нөлөөлж буй хүчин зүйлсийн хамаарлыг гарган дүгнэлт хийх 10.10а. Газар зүйн бүрхэвчийн бүрэлдэхүүн түүнд явагдах үйл явцуудын зүй тогтлыг жишээгээр тайлбарлах 10.11а. Уур амьсгал, ургамал, хөрсний шинж чанар зэрэгт үндэслэн газар зүйн бүс, бүслүүрийг ялгах, бүрэлдэх шалтгааныг жишээгээр тайлбарлах		Сурагч нь ... нэгтгэн дүгнэдэг болно. 10.5.2. Уур амьсгал, ургамал, хөрсний шинж чанар, тархалтанд үндэслэн байгалийн бүс, бүслүүрийн ялгааг

4.2. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ ТУС БҮРИЙН СУРАЛЦАХУЙН ҮР ДҮНГИЙН ШАЛГУУР, ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТҮВШИН

4.2.1. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 1. ДЭЛХИЙ БА ГЕО ОРОН ЗАЙН ДҮРСЛЭЛ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	10.1.1. Газар зүйн зургийн тусгаг, гажилт, дүрслэлийн аргуудыг харгалзан хэрэгцээт зургаа сонгодог байна.	1. Хэрэглээндээ үндэслэн гажилт багатай зургийг сонгосон учрыг тайлбарладаг
		2. Зурагзүйн дүрслэлийн аргуудын онцлогийг судлан газар зүйн төрөл бүрийн зураг уншдаг.
2	10.1.2. Сонгосон газар орны орон зай, цаг хугацааны мэдээллийг ГМС, Google Earth, Google Map ашиглан цуглуулдаг болно.	1. Байгаль нийгмийн юмс, үзэгдэл, өөрчлөлтийг судлахдаа газар зүйн мэдээллийн систем (ГМС) хэрэглэн тайлбарладаг.
		2. Google Map, Google earth ашиглан сонгосон газар орныг судлан мэдээлэл цуглуулдаг.
3	10.1.3. Дэлхий гарагийн онцлог шинж чанарыг нарны аймгийн бусад гарагуудтай харьцуулдаг болно.	1. Нарны аймгийн шинж чанар, зүй тогтлыг дэлхийтэй харьцуулдаг.
		2. Дэлхий гарагийн онцлог шинжийг судлан, хөдөлгөөний үр дагаврыг тайлбарладаг.
4	10.1.4. Дэлхийн хүн амын шигүү ба сийрэг суурьшихад нөлөөлсөн хүчин зүйлийг (байгалийн ба нийгмийн) жишээ баримтад тулгуурлан нотлодог болно.	1. Дэлхийн хүн амын суурьшил тархалтын ялгааг өргөрөг уртраг, гадаргын өндөршил, байгалийн нөхцөлд үндэслэн шинжилдэг.

Суралцахуйн үр дүн:

10.1.1. Газар зүйн зургийн тусгааг, гажилт, дүрслэлийн аргуудыг харгалзан хэрэгцээт зургаа сонгодог байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Хэрэглээндээ үндэслэн гажилт багатай зургийг сонгосон учрыг тайлбарладаг	Аль нэгэн газар нутгийг судлахдаа сонгосон газар зүйн зургийнхаа тусгагийн төрлүүд, гажилтыг ялгадаг	Аль нэгэн газар нутгийг судлахдаа сонгосон газар зүйн зургийнхаа тусгагийн төрлүүд, (гажилт)-ын заримыг тайлбарладаг	Экватор, туйл, дундад өргөрөг (Монгол)-ийн нутгийг судлахдаа сонгосон газар зүйн зургийн тусгааг болон масштабыг тайлбарладаг	Экватор, туйл, дундад өргөрөг (жишээ болгож Монгол)-ийн нутгийг судлахдаа газар зүйн зургийг зөв сонгож, үндэслэлээ (тусгагийн төрлүүд (меркатор, гүүд, ламберт г.м), гажилт (өнцгийн, талбайн, шугаман) нэрлэн юунд хэрэглэхээ тайлбарладаг
2. Зурагзүйн дүрслэлийн аргуудын онцлогийг судлан газар зүйн төрөл бүрийн зураг уншдаг.	Газар зүйн зургуудийн таних тэмдгийг нэрлэдэг	- Газар зүйн сэдэвчилсэн зургуудын таних тэмдгийг харьцуулдаг. - Газар зүйн зургаас энгийн тодорхойлолтыг уншдаг.	- Газар зүйн сэдэвчилсэн зургуудын агуулгыг харьцуулдаг. - Нэмэлт мэдээллийн тусламжтай газар зүйн зургийг баяжуулж уншдаг.	- Газар зүйн сэдэвчилсэн зургуудын (засаг захиргааны, физик газар зүйн, уур амьсгалын, ургамлын, амьтны, байгалийн бүсийн, хөрсний, ТХГН-ийн гм) агуулга, хамрах нутаг, масштаб, таних тэмдгийг ашиглан харьцуулдаг. - Нэмэлт мэдээлэл (кейс, график, картодиаграмм, зурган, тоон ба хүснэгтэн мэдээлэл)-ийн тусламжтай газар зүйн энгийн тодорхойлолт бичдэг.

Суралцахуйн үр дүн:

10.1.2. Сонгосон газар орны орон зай, цаг хугацааны мэдээллийг ГМС, Google Earth, Google Map ашиглан цуглуулдаг болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Байгаль нийгмийн юмс, үзэгдэл, өөрчлөлтийг судлахдаа газар зүйн мэдээллийн систем (ГМС) хэрэглэн тайлбарладаг	ГМС-ийн өгөгдлийг уншдаг.	- ГМС-ийн өгөгдлийг уншдаг. - Давхаргуудыг нэрлэдэг	- ГМС-ийн өгөгдлийг уншдаг - Давхаргуудыг ялгадаг.	- ГМС-ийн өгөгдлийг растер, вектор дүрслэлээр ялгадаг. - Давхаргуудыг ялгаж тайлбарладаг.
2. Google Map, Google earth ашиглан сонгосон газар орныг судлан мэдээлэл цуглуулдаг.	Google Map, Google earth -ийн зураг ашиглан тухайн газар нутгийн солбицлын мэдээллийг уншдаг.	Google Map, Google earth -ийн зураг ашиглан тухайн газар нутгийн солбицол, гадаргын өндрийн мэдээлэл цуглуулдаг.	Google Map, Google earth -ийн зураг ашиглан тухайн газар нутгийн талаар мэдээлэл цуглуулдаг.	Google Map, Google earth -ийн зураг ашиглан тухайн газар нутгийн солбицол, гадаргын өндөр, усзүй, зам тээвэр, хотжилтын талаар мэдээлэл цуглуулж, тайлбарладаг

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

Суралцахуйн үр дүн:

10.1.3. Дэлхий гарагийн онцлог шинж чанарыг нарны аймгийн бусад гарагуудтай харьцуулдаг болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Нарны аймгийн шинж чанар, зүй тогтлыг дэлхийтэй харьцуулдаг	• Нарны аймгийн гарагуудын байрлалыг харьцуулдаг	• Эх сурвалжаас түүвэрлэн нарны аймгийн гарагуудын шинж чанар (байрлал, хөдөлгөөн гм)-ыг харьцуулдаг.	• Эх сурвалжид тулгуурлан нарны аймгийн гарагуудын шинж чанар (байрлал, хэмжээ, хөдөлгөөн, нас, дагуултай эсэх гм)-ыг харьцуулдаг	• Эх сурвалжид (гарагуудын мэдээлэл бүхий хүснэгт, бүдүүвч) тулгуурлан нарны аймгийн гарагуудын шинж чанар (байрлал, хэмжээ, хөдөлгөөн, нас, дагуултай эсэх гм)-ыг дэлхийтэй харьцуулдаг
2. Дэлхий гарагийн онцлог шинжийг судлан, хөдөлгөөний үр дагаврыг тайлбарладаг	• Дэлхийн хөдөлгөөний (нарыг тойрох, тэнхлэгээ эргэх) аль нэгийг тайлбарладаг.	• Дэлхийн хөдөлгөөн (нарыг тойрох, тэнхлэгээ эргэх)-ийг тайлбарладаг.	• Дэлхийн хөдөлгөөнийг эх сурвалжид тулгуурлан (дэлхийн эргэлт, нарны тусгал, улирлын ялгаа, хэлбэр, хэмжээ) тайлбарладаг.	• Дэлхийн онцлог шинж (хэлбэр, хэмжээ, нягт, давхаргууд) болон хөдөлгөөн, үр дагаврыг эх сурвалжид тулгуурлан (дэлхийн эргэлт, нарны тусгал, улирлын ялгаа) тайлбарладаг

Суралцахуйн үр дүн:

10.1.4. Дэлхийн хүн амын шигүү ба сийрэг суурьшихад нөлөөлсөн хүчин зүйлийг (байгалийн ба нийгмийн) жишээ баримтад тулгуурлан нотлодог болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Дэлхийн хүн амын суурьшил тархалтын ялгааг өргөрөг уртраг, гадаргын өндөршил, байгалийн нөхцөлд үндэслэн шинжилдэг.	• Дэлхийн хүн амын тархалт, суурьшлийн хэлбэрүүд ба түүнд нөлөөлж буй байгалийн хүчин зүйлсийг нэрлэдэг	• Дэлхийн хүн амын тархалт, суурьшлийг өргөрөг, уртрагаар тоймлон, нөлөөлж буй байгалийн хүчин зүйлсийг ялгадаг	• Дэлхийн хүн амын тархалт, суурьшлийн төвүүдийг (гадаргын өндөршил ба өргөрөг уртрагаар) тодорхойлж, нөлөөлж буй байгалийн эсвэл нийгмийн хүчин зүйлсийг харьцуулдаг.	• Дэлхийн хүн амын тархалт, суурьшлийн төвүүдийг (гадаргын өндөршил ба өргөрөг уртрагаар) тодорхойлдог. • Нөлөөлж буй байгалийн (байгалийн нөхцөл, нөөц) болон нийгмийн хүчин зүйлсийг ялгаж, тодорхой баримт жишээгээр харьцуулдаг.

4.2.2. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 2. ДЭЛХИЙН ГАДАРГА БҮРЭЛДЭХ ҮЙЛ ЯВЦ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	10.2.1. Дэлхийн дотоод бүтэц, найрлага, эрдэс чулуулгийн гарал үүслийн ялгааг дүрслэн тайлбарладаг болно.	1. Дэлхийн дотоод бүтэц, үе, даралт, температур, найрлагын ялгааг дүрслэдэг.
		2. Эрдэс чулуулгийн шинж чанараас гарал үүслийг нь тогтоодог.
2	10.2.2. Дэлхийн дотоод ба гадаад хүчний үзэгдэл, үйл явц, үр дагаврыг жишээгээр нотолдог болно.	1. Дэлхийн дотоод хүчний үйл ажиллагаа, шалтгаан, үр дагаврыг дүгнэдэг.
		2. Рельефийн хэлбэрээр дэлхийн гадаад хүчний үйл ажиллагаа, төрлүүдийг тодорхойлдог.

Суралцахуйн үр дүн:

10.2.1. Дэлхийн дотоод бүтэц, найрлага, эрдэс чулуулгийн гарал үүслийн ялгааг дүрслэн тайлбарладаг болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Дэлхийн дотоод бүтэц, үе, даралт, температур, найрлагын ялгааг дүрслэдэг.	• Дэлхийн дотоод бүтцийн үе давхаргыг дүрсэлдэг.	• Дэлхийн дотоод бүтцийн үе давхаргын шинж чанарыг (даралт, температур, найрлагын аль нэгийг) дүрсэлдэг.	• Дэлхийн дотоод бүтцийн үе давхарга, даралт, температур, найрлагыг дүрсэлдэг.	• Дэлхийн дотоод бүтцийн үе давхарга бүрийн физик, химийн шинж чанарыг дүрсэлдэг. • Далай болон эх газрын үетэй харьцуулан тайлбарладаг.
2. Эрдэс чулуулгийн шинж чанараас гарал үүслийг нь тайлбарладаг.	• Эрдэс чулуулгийн шинж чанарыг нэрлэдэг.	• Эрдэс чулуулгийн шинж чанарыг ажиглаж, гарал үүсэлтэй нь холбож, тайлбарладаг.	• Эрдэс чулуулгийн шинж чанар (өнгө, хатуулаг, нягт гм)-ыг гарал үүсэлтэй нь холбож, тайлбарладаг.	• Эрдэс чулуулгийн шинж чанарыг чулуулгийн эргэлт, гарал үүсэлтэй нь холбож, орд газрын жишээгээр тайлбарладаг.

Суралцахуйн үр дүн

10.2.2. Дэлхийн дотоод ба гадаад хүчний үзэгдэл, үйл явц, үр дагаврыг жишээгээр нотолдог болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Дэлхийн дотоод хүчний үйл ажиллагаа, шалтгаан, үр дагаврыг хамаарлыг дүгнэдэг.	• Тектоник хавтангийн хөдөлгөөнийг галт уулшил, газар хөдлөлтийн жишээ баримт дээр тулгуурлан тайлбарладаг	• Дэлхийн дотоод хүчний үйл ажиллагаа, шалтгаан, үр дагаврыг галт уулшил, газар хөдлөлтийн жишээ баримт дээр тулгуурлан дүгнэдэг.	• Газар зүйн зураг ашиглан дэлхийн дотоод хүчний үйл ажиллагаа, шалтгаан, үр дагаврыг тектоник хавтангийн хөдөлгөөнтэй холбон дүгнэдэг.	• Газар зүйн зураг ашиглан дэлхийн дотоод хүчний үйл ажиллагаа, шалтгаан, үр дагаврыг тектоник хавтангийн хөдөлгөөн (галт уулшил, газар хөдлөлт)-тэй холбон шалтгаан, үр дагаврыг дүгнэдэг.

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

2. Рельефийн хэлбэрээр дэлхийн гадаад хүчний үйл ажиллагаа, төрлүүдийг тодорхойлдог.	• Элэгдэл, өгөршлийн жишээг нэрлэдэг.	• Газрын гадаргыг өөрчлөх гадаад хүчин зүйлсийг ялгадаг.	• Газрын гадаргыг өөрчлөх гадаад хүчин зүйлсийг рельефийн хэлбэрт үндэслэн ялгадаг. • Элэгдэл, өгөршлийн жишээгээр тайлбарладаг.	• Газрын гадаргыг өөрчлөх гадаад хүчин зүйлсийг рельефийн хэлбэрт (горст ба грабен) үндэслэн элэгдэл, өгөршлийн жишээгээр тодорхойлдог.
--	---------------------------------------	--	---	---

4.2.3. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 3. ӨӨРЧЛӨГДӨЖ БУЙ УУР АМЬСГАЛ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	10.3.1. Хийн мандлын найрлага, үе давхарга, зүй тогтол, нарны цацрагийн хуваарилалтын ялгааг дүрслэн тайлбарладаг болно.	1. Хийн мандлын найрлага, үе давхаргын зүй тогтлыг илрүүлдэг.
		2. Нарны цацрагийн төрлүүдийн газар зүйн хуваарилалтыг тайлбарладаг.
2	10.3.2. Дэлхийн дулааны хуваарилалтын бүслэг байдлыг газар зүйн зураг ашиглан харьцуулдаг болно	1. Дэлхийн дулааны хуваарилалтын газар зүйн шалтгааныг тайлбарладаг.
3	10.3.3. Сэдэвчилсэн зураг ашиглан цаг агаарын үзэгдэл ба өөрчлөлтийн шалтгааныг тайлбарладаг болно.	1. Агаарын ерөнхий орчил урсгал, агаарын даралтын газар зүйн хуваарилалтыг тайлбарладаг
4	10.3.4. Уур амьсгалын өөрчлөлт, үр дагаврыг баримтад тулгуурлан тайлбарладаг болно.	1. Цаг агаарын өөрчлөлтийн шалтгааныг агаарын массын шилжилт ба фронттой холбон тайлбарладаг.
		2. Агаарын чийгийн үзүүлэлтүүд, тунадасны газар зүйн хуваарилалтыг тайлбарладаг.
		3. Дэлхийн уур амьсгалын ялгаатай байдал, дэлхийн дулаарлын үр дагаврыг жишээгээр тайлбарладаг.

Суралцахуйн үр дүн:

10.3.1. Хийн мандлын найрлага, үе давхарга, зүй тогтол, нарны цацрагийн хуваарилалтын ялгааг дүрслэн тайлбарладаг болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Хийн мандлын найрлага, үе давхаргын зүй тогтлыг илрүүлдэг.	• Хий мандлын найрлага, физик шинж чанарыг нэрлэдэг	• Хий мандлын найрлага, физик шинж чанар, зүй тогтлыг илрүүлдэг.	• Хий мандлын физик шинж чанарт үндэслэн давхарга бүрийн зүй тогтлыг илрүүлдэг.	• Хий мандлын найрлага, физик шинж чанар, үзэгдлүүдэд тулгуурлан давхарга бүрийн шинж чанар, зүй тогтлыг харьцуулан тайлбарладаг
2. Нарны цацрагийн төрлүүдийн Газар зүйн хуваарилалтыг тайлбарладаг.	• Нарны цацрагийн төрлүүдийг нэрлэдэг	• Нарны цацрагийн төрлүүдийг ялгадаг	• Нарны цацрагийн төрлүүдийг ялгадаг • Газар зүйн хуваарилалтын онцлогийг тайлбарладаг	• Нарны цацрагийн төрлүүдийг ялгадаг • Газар зүйн хуваарилалтын онцлог болон шалтгааныг тайлбарладаг

Суралцахуйн үр дүн:

10.3.2. Дэлхийн дулааны хуваарилалтын бүслэг байдлыг газар зүйн зураг ашиглан харьцуулдаг болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Дэлхийн дулааны хуваарилалтын газар зүйн шалтгааныг тайлбарладаг	• Дэлхийн дулааны хуваарилалтыг нарны цацрагийн хуваариалттай холбон тайлбарладаг	• Дэлхийн дулааны хуваарилалтыг агаарын температурын ялгаанд үндэслэн тайлбарладаг	• Дэлхийн дулааны хуваарилалтыг агаарын температурын ялгаа (1 ба 7-р сарын болон жилийн дундаж температурын зураг) -нд үндэслэн тайлбарладаг.	• Дэлхийн дулааны хуваарилалт (жилийн дундаж, улирлаар)-ыг агаарын температурын ялгаа (1 ба 7-р сарын болон жилийн дундаж температурын зураг) -нд үндэслэн агаарын температур өөрчлөгдөх Газар зүйн шалтгааныг тайлбарладаг

Суралцахуйн үр дүн:

10.3.3. Сэдэвчилсэн зураг ашиглан цаг агаарын үзэгдэл ба өөрчлөлтийн шалтгааныг тайлбарладаг болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Агаарын ерөнхий орчил урсгал, агаарын даралтын газар зүйн хуваарилалтыг тайлбарладаг	• Агаарын даралтын газар зүйн хуваарилалтыг тайлбарладаг	• Агаарын ерөнхий орчил урсгал, агаарын даралтын хуваарилалтыг ялгадаг	• Агаарын ерөнхий орчил урсгал, агаарын даралтын газар зүйн хуваарилалтын хамаарлыг тайлбарладаг	• Агаарын ерөнхий орчил урсгал, агаарын даралтын газар зүйн хуваарилалтын ялгаатай байдлыг өөрчлөгдөх шалтгаан, үр дагаврын жишээгээр тайлбарладаг

Суралцахуйн үр дүн:

10.3.4. Уур амьсгалын өөрчлөлт, үр дагаврыг баримтад тулгуурлан тайлбарладаг болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Цаг агаарын өөрчлөлтийн шалтгааныг агаарын массын шилжилт ба фронттой холбон тайлбарладаг.	• Цаг агаарын өөрчлөлтөд нөлөөлдөг агаарын массыг нэрлэдэг	• Цаг агаарын өөрчлөлтөд нөлөөлдөг агаарын массын шилжилтийг тайлбарладаг.	• Цаг агаарын өөрчлөлтөд нөлөөлдөг агаарын массын шилжилт эсвэл фронтын шинж чанар, зүй тогтлыг тайлбарладаг.	• Цаг агаарын өөрчлөлтөд нөлөөлдөг агаарын массын шилжилт ба фронтын шинж чанар, зүй тогтлын хамаарлыг тайлбарладаг.

2. Агаарын чийгийн үзүүлэлтүүд, тунадасны газар зүйн хуваарилалтыг тайлбарладаг	• Агаарын чийг, тунадасны газар зүйн хуваарилалтыг улирлаар ялгадаг	• Агаарын чийг, тунадасны газар зүйн хуваарилалтыг аль нэг улирлын жишээгээр тайлбарладаг	• Агаарын чийгийн үзүүлэлтүүд болон тунадасны газар зүйн хуваарилалтыг тайлбарладаг	• Агаарын чийгийн үзүүлэлтүүдийг тодорхойлж, агаарын тунадасны газар зүйн хуваарилалтыг орон зайн ба улирлын ялгаанд тулгуурлан жишээгээр тайлбарладаг
3. Дэлхийн уур амьсгалын ялгаатай байдал, дэлхийн дулаарлын үр дагаврыг жишээгээр тайлбарладаг	• Дэлхийн уур амьсгалын ялгаатай байдлыг нэрлэдэг	• Дэлхийн уур амьсгалын ялгаатай байдлыг жишээгээр ялган нэрлэдэг	• Дэлхийн уур амьсгалын ялгаатай байдлыг жишээн дээр тодорхойлдог • Дэлхийн дулаарлын үр дагаврыг баримттай тайлбарладаг	• Дэлхийн уур амьсгалын ялгаатай байдлыг жишээгээр тайлбарладаг • Дэлхийн дулаарлын үр дагаврыг тодорхой жишээгээр харьцуулан тайлбарладаг

4.2.4. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 4. УСНЫ НӨӨЦ, ХЭРЭГЛЭЭ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	10.4.1. Усан мандлын бүрэлдэхүүнд хамаарах, далайн усны физик шинж чанарыг газар зүйн байрлалтай холбон баримтанд тулгуурлан нотлон тайлбарладаг болно.	1.Усан мандлын бүрэлдэхүүнд хамаарах далайн усны физик шинж чанарыг газар зүйн байрлалтай холбон баримтанд тулгуурлан нотолдог.
2	10.4.2. Далайн усны бохирдол нь хүмүүсийн эрүүл мэнд, хүнс тэжээлийн хомсдолд нөлөөлж байгааг жишээн дээр тулгуурлан анализ хийдэг болно.	1.Далайн усны бохирдлын эх үүсвэрүүдийг ангилан, хүмүүсийн эрүүл мэнд, хүнс тэжээлийн хомсдолд нөлөөлж байгааг жишээн дээр тулгуурлан анализ хийдэг.
3	10.4.3. Хуурай газрын усны төрлүүд, тархалт, өөрчлөлтийг мэдээлэлд тулгуурлан тайлбарладаг болно	1.Хуурай газрын усны төрлүүдийн тархалт, өөрчлөлтийн мэдээлэлд тулгуурлан тайлбарладаг.
4	10.4.4. Хүснэгтэн мэдээлэл ашиглан голын морфометрын үзүүлэлтийг графикаар илэрхийлж чаддаг болно	1.Томоохон голын (ай сав, цутгал, усны зарцуулга, тахирлалтын коэффициент, нягтшил, хөндлөн огтлолын талбай, урсгалын хурд, голын ёроолын хурдас, усны баланс, гүн, унал хэвгий зэрэг үзүүлэлт бүхий) хүснэгтэн мэдээлэл ашиглан голын морфометрын үзүүлэлтийг графикаар илэрхийлдэг.

Суралцахуйн үр дүн:

10.4.1. Усан мандлын бүрэлдэхүүнд хамаарах, далайн усны физик шинж чанарыг газар зүйн байрлалтай холбон баримтанд тулгуурлан нотлон тайлбарладаг болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Усан мандлын бүрэлдэхүүнд хамаарах далайн усны физик шинж чанарыг газар зүйн байрлалтай холбон баримтанд тулгуурлан нотолдог.	• Диаграмм ашиглан усан мандлын бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг нэрлэдэг • Далайн усны физик шинж чанарыг (далайн урсгал, давсжилт) газар зүйн байрлалтай холбон дүрсэлдэг.	• Диаграмм ашиглан усан мандлын бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг ялгадаг • Далайн усны физик шинж чанарыг (зөвхөн далайн урсгал, давсжилт, температур) газар зүйн байрлалтай холбон дүрсэлдэг.	• Усан мандлын бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг ялгадаг • Далайн усны физик шинж чанарыг газар зүйн байрлалтай холбон шалтгааныг тайлбарладаг.	• Усан мандлын бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг ялгадаг • Далайн усны физик шинж чанарыг (далайн урсгал, далайн ёроолын гадарга, давсжилт, температур, шүрийн риф) газар зүйн байрлалтай холбон баримтанд тулгуурлан нотолдог.

Суралцахуйн үр дүн:

10.4.2. Далайн усны бохирдол нь хүмүүсийн эрүүл мэнд, хүнс тэжээлийн хомсдол нөлөөлж байгааг жишээн дээр тулгуурлан анализ хийдэг болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Далайн усны бохирдлын эх үүсвэрүүдийг ангилан, хүмүүсийн эрүүл мэнд, хүнс тэжээлийн хомсдолд нөлөөлж байгааг жишээн дээр тулгуурлан анализ хийдэг.	• Далайн усны бохирдолын эх үүсвэрүүдээс нэрлэж, хүмүүсийн эрүүл мэнд эсвэл хүнс тэжээлийн хомсдолд нөлөөлж байгааг жишээгээр нэрлэдэг.	• Далайн усны бохирдлын эх үүсвэрүүдээс (цутгал гол, хөлөг онгоц, хог хаягдал) нэрлэдэг. • Хүмүүсийн эрүүл мэнд, хүнс тэжээлийн хомсдолд далай нөлөөлж байгааг дүрсэлдэг.	• Далайн усны бохирдлын эх үүсвэрүүдийг (цутгал гол, агаарын бохирдол, хөлөг онгоц, эрэг орчмын уурхай, хог хаягдал) нэрлэдэг. • Хүмүүсийн эрүүл мэнд, хүнс тэжээлийн хомсдолд (загас агнуур) нөлөөлж байгааг жишээн дээр (хүчил төрөгчөөр дутах, сөнөсөн бүс үүсэх гм) дүрсэлдэг.	• Далайн усны бохирдлын эх үүсвэрүүдийг (цутгал гол, агаарын бохирдол, хөлөг онгоц, эрэг орчмын уурхай, хог хаягдал) ялган ангилдаг • Хүмүүсийн эрүүл мэнд, хүнс тэжээлийн хомсдолд (загас агнуур) нөлөөлж байгааг жишээн дээр (хүчил төрөгчөөр дутах, сөнөсөн бүс үүсэх гм) тулгуурлан анализ хийдэг.

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

Суралцахуйн үр дүн:

10.4.3. Хуурай газрын усны төрлүүд, тархалт, өөрчлөлтийг мэдээлэлд тулгуурлан тайлбарладаг болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Хуурай газрын усны төрлүүдийн тархалт, өөрчлөлтийн мэдээлэлд тулгуурлан тайлбарладаг.	• Хуурай газрын усны төрлүүд (нуур, гол мөрөн), тархалт, өөрчлөлтийг мэдээлэлд тулгуурлан нэрлэдэг.	• Хуурай газрын усны төрлүүд (нуур, гол мөрөн), тархалт, өөрчлөлтийг мэдээлэлд тулгуурлан дүрсэлдэг.	• Хуурай газрын усны төрлүүд (нуур, гол мөрөн, мөнх цас, мөсөн гол, цэвдэг, намаг), тархалт, өөрчлөлтийг мэдээлэлд тулгуурлан дүрсэлдэг.	• Хуурай газрын усны төрлүүд (нуур, гол мөрөн, мөнх цас, мөсөн гол, цэвдэг, намаг), тархалт, өөрчлөлтийг мэдээлэлд тулгуурлан тайлбарладаг.

Суралцахуйн үр дүн:

10.4.4. Хүснэгтэн мэдээлэл ашиглан голын морфометрын үзүүлэлтийг графикаар илэрхийлж чаддаг болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Томоохон голын ай сав, цутгал, усны зарцуулга, тахирлалтын коэффициент, нягтшил, хөндлөн огтлолын талбай, урсгалын хурд, голын ёроолын хурдас, усны баланс, гүн, унал хэвгий зэрэг үзүүлэлт бүхий хүснэгтэн мэдээлэл ашиглан голын морфометрын үзүүлэлтийг графикаар илэрхийлж чаддаг.	• Томоохон голын ай сав, цутгал, гүн зэрэг үзүүлэлтийн графикийг уншдаг.	• Томоохон голын ай сав, цутгал, усны зарцуулга, тахирлалтын коэффициент, нягтшил, хөндлөн огтлолын талбай, урсгалын хурд, гүн, зэрэг үзүүлэлт бүхий графикийг уншдаг.	• Томоохон голын ай сав, цутгал, усны зарцуулга, тахирлалтын коэффициент, нягтшил, хөндлөн огтлолын талбай, урсгалын хурд, гүн, зэрэг үзүүлэлт бүхий хүснэгтэн мэдээлэл ашиглан голын морфометрын үзүүлэлтийг графикаар илэрхийлдэг.	• Томоохон голын ай сав, цутгал, усны зарцуулга, тахирлалтын коэффициент, нягтаршил, хөндлөн огтлолын талбай, урсгалын хурд, голын ёроолын хурдас, усны баланс, гүн, унал хэвгий зэрэг үзүүлэлт бүхий хүснэгтэн мэдээлэл ашиглан голын морфометрын үзүүлэлтийг графикаар илэрхийлдэг.

4.2.5. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 5. ДЭЛХИЙН АМЬДРАЛЫН ТАРХАЛТ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	10.5.1. Шим мандлын хүрээнд явагдах үзэгдэл, үйл явцын харилцан хамаарлыг дүгнэдэг болно.	1. Шим мандлын хүрээнд явагдах үзэгдэл (бодисын эргэлт: азотын, хүчилтөрөгчийн г.м, биомассын тархалт), үйл явцын (үзэгдэлд нөлөөлөх шууд болон дам хүчин зүйлс) газар зүйн тархалтыг жишээ баримтад тулгуурлан дүгнэдэг.
2	10.5.2. Байгалийн бүс, бүслүүрийн ялгааг онцлогоор нь илрүүлж дүгнэдэг болно.	1. Уур амьсгал, ургамал, хөрсний шинж чанар, тархалтад үндэслэн байгалийн бүс, бүслүүрийн ялгаа, зүй тогтол, илрэлийг нэгтгэн дүгнэдэг.

Суралцахуйн үр дүн:

10.5.1. Шим мандлын хүрээнд явагдах үзэгдэл, үйл явцын харилцан хамаарлыг дүгнэдэг болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Шим мандлын хүрээнд явагдах үзэгдэл (бодисын эргэлт: азотын, хүчилтөрөгчийн г.м, биомассын тархалт), үйл явцын (үзэгдэлд нөлөөлөх шууд болон дам хүчин зүйлс) газар зүйн тархалтыг жишээ баримтанд тулгуурлан дүгнэдэг.	• Шим мандлын хүрээнд явагдах үзэгдэл (бодисын эргэлт: азотын, хүчилтөрөгчийн г.м), үйл явцын (үзэгдэлд нөлөөлөх шууд болон дам хүчин зүйлс) нэрлэдэг.	• Шим мандлын хүрээнд явагдах үзэгдэл (бодисын эргэлт: азотын, хүчилтөрөгчийн г.м), үйл явцын (үзэгдэлд нөлөөлөх шууд болон дам хүчин зүйлс) тархалтыг дүрсэлдэг.	• Шим мандлын хүрээнд явагдах үзэгдэл (бодисын эргэлт: азотын, хүчилтөрөгчийн г.м, биомассын тархалт), үйл явцын (үзэгдэлд нөлөөлөх шууд болон дам хүчин зүйлс) тархалтыг жишээ баримтанд тулгуурлан дүрсэлдэг.	• Шим мандлын хүрээнд явагдах үзэгдэл (бодисын эргэлт: азотын, хүчилтөрөгчийн г.м, биомассын тархалт), үйл явцын (үзэгдэлд нөлөөлөх шууд болон дам хүчин зүйлс) тархалтыг жишээ баримтанд тулгуурлан дүгнэдэг.

Суралцахуйн үр дүн:

10.5.2. Байгалийн бүс, бүслүүрийн ялгааг онцлогоор нь илрүүлж дүгнэдэг болно.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Уур амьсгал, ургамал, хөрсний шинж чанар, тархалтанд үндэслэн байгалийн бүс, бүслүүрийн ялгаа, зүй тогтол, илрэлийг харьцуулан дүгнэдэг.	• Уур амьсгал, ургамал, хөрсний шинж чанар, тархалтанд үндэслэн байгалийн бүс, бүслүүрийн ялгаа, зүй тогтол, илрэлийг нэрлэдэг	• Уур амьсгал, ургамал, хөрсний шинж чанар, тархалтанд үндэслэн байгалийн бүс, бүслүүрийн ялгаа, зүй тогтол, илрэлийг ялгадаг	• Уур амьсгал, ургамал, хөрсний шинж чанар, тархалтанд үндэслэн байгалийн бүс, бүслүүрийн ялгаа, зүй тогтол, илрэлийг харьцуулдаг	• Уур амьсгал, ургамал, хөрсний шинж чанар, тархалтанд үндэслэн байгалийн бүс, бүслүүрийн ялгаа, зүй тогтол, илрэлийг харьцуулан дүгнэдэг

ТАВДУГААР БҮЛЭГ. XI АНГИ

5.1. XI АНГИЙН ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ, СУРАЛЦАХУЙН ҮР ДҮН

№	Суралцахуйн зорилтын код, өгүүлбэр	Үнэлгээний нэгж	Суралцахуйн үр дүн
1	11.1а. Нийгэм эдийн засгийн үзүүлэлт (хүн амын тоо, суварга, дундаж наслалт, ажил эрхлэлтийн бүтэц)-ийг график, диаграммаар илэрхийлэх 11.1б. Тодорхой судалгааны арга (тоо баримт цуглуулах, ажиглалтын арга, харьцуулалтын, хэмжилт хийх г.м)-ыг сонгон хэрэглэж, жишээгээр тайлбарлах 11.2а. Газар зүйн мэдээллийн систем (ГМС) ашиглах үйлдлүүдийг тодорхой жишээн дээр тайлбарлах 11.2б. Google Earth программыг тодорхой газар орны орон зайн мэдээ оруулах, байршил тодорхойлоход ашиглах 11.3а. Улс орнуудын хөгжлийн ялгааг эдийн засаг, нийгэм, хүн ам, ардчиллын хөгжлийн шалгуур үзүүлэлтээр харьцуулах 11.3б. Хөгжилд нөлөөлөх байгаль нийгмийн хүчин зүйлийг сонгон авсан газар нутгийн жишээн дээр тодорхойлох 11.4а. Даяаршил ба дангааршилд нөлөөлөх байгаль нийгэм эдийн засгийн хүчин зүйлсийг тодорхойлж, монгол орны жишээн дээр тайлбарлах	1. Дэлхий ба гео орон зайн дүрслэл	Сурагч ... тайлбарлаж сурсан байна 11.1.1. Нийгэм эдийн засгийн үзүүлэлтүүдийг тодорхой судалгааны арга ашиглан цуглуулж, оновчтой дүрслэлийн аргаар илэрхийлж, жишээгээр Сурагч ... тодорхойлж сурсан байна: 11.1.2. Газар зүйн мэдээллийн систем, Google Earth программ ашиглан орон зайн мэдээлэл цуглуулж, байршилыг Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна: 11.1.3. Улс орнуудын хөгжлийн ялгааг хөгжилд нөлөөлөх хүчин зүйлстэй холбон жишээн дээр
2	11.5а. Мэдээлэлд үндэслэн дэлхийн улс орнуудын хүн амын шилжилтийн загвар (тоо, өсөлт, хүн ам зүйн бодлого, нөлөөлөх хүчин зүйл, хэтийн төлөв)-ыг тодорхойлох 11.5б. Хүн амын нөхөн үйлдвэрлэлийн хэв шинжийг улс орнуудын жишээн дээр харьцуулах 11.6а. Хүн амын шилжилтийн загвар ба нас хүйсийн суварга ашиглан, дэлхийн улсуудын нийгэм эдийн засгийн хөгжлийн үе шатыг үнэлэх 11.6б. Нас хүйсийн бүтэц, хөдөлмөрийн нөөцийн хэтийн төлвийг хүн амын суварган диаграмм ашиглан загварчлах 11.7а. Газар зүйн зураг ашиглан дэлхийн улсуудын хүн амын арьстны бүтэц, ялгаа, тархалтыг дүрслэх 11.7б. Дэлхийн улсуудын голлох хүн амын хэл, шашин, соёлын ялгаа, тархалтыг бүс нутгаар тайлбарлах 11.8а. Хүн амын шилжих хөдөлгөөний төрлүүд, түүнд нөлөөлөх хүчин зүйл, чиг хандлагыг бүс нутгийн жишээгээр тайлбарлах 11.9а. Дэлхийн улсуудын хотжилт, хот байгуулалтын хэлбэрүүдийг хөгжлийн ялгаатай харьцуулан зураглах 11.9б. Мэдээлэл ашиглан томоохон хотын байршилд нөлөөлсөн хүчин зүйлийг тодорхойлох 11.9в. Хөдөөгийн хүн ам, суурингийн онцлогийг жишээн дээр харьцуулан дүгнэх	2. Дэлхийн хүн ам	Сурагч үнэлж чаддаг болсон байна 11.2.1. Мэдээлэлд (хүн ам зүйн шилжилтийн загвар, хүн амын нас, хүйсийн суварга, нөхөн үйлдвэрлэлийн хэв шинж) тулгуурлан улс орнуудын нийгэм эдийн засгийн хөгжлийн үе шатыг Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна 11.2.2. Улс орнуудын хүн амын хэл, шашин, арьстан, угсаатны бүтцийг мэдээлэлд тулгуурлан ялган тодорхойлж, тархалтыг газар зүйн зураг ашиглан дүрслэн Сурагч ... харьцуулан дүгнэж чаддаг болсон байна: 11.2.3. Хүн амын шилжих хөдөлгөөн түүнд нөлөөлөх хүчин зүйлс, хот ба хөдөөгийн суурингийн хөгжлийн ялгааг хөгжингүй ба хөгжиж буй орны жишээнд тулгуурлан

3	11.11а. Мал аж ахуй, газар тариалангийн бүтэц, байршилд нөлөөлөх хүчин зүйлийн хамаарлыг жишээгээр тоймлон дүгнэх	3. Дэлхийн хөдөө аж ахуй	Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна 11.3.1. Мал аж ахуй, газар тариалангийн бүтэц, орон зайн хуваарилал -тад нөлөөлөх байгалийн хүчин зүйлсийг тодорхойлж, шалтгааныг Сурагч ... дүгнэж чаддаг болсон байна 11.3.2. Мал аж ахуй, газар тариалангийн бүтэц, орон зайн хуваарилалтад нөлөөлөх нийгмийн болон эдийн засгийн хүчин зүйлсийг тодорхойлж, баримтад тулгуурлан
4	11.10а. Мэдээлэл ашиглан үйлдвэрлэлийн хэв шинжийн ангилал, ялгаа, хөгжил байршил, орон зайн хуваарилалтад нөлөөлөх хүчин зүйлсийг тодорхойлох 11.10б. Түүхий эдийн нөөц, ажиллах хүчний чадавх, дэд бүтцийн хөгжил үйлдвэрлэлийн хөгжилд хэрхэн нөлөөлж буйг тодорхой үйлдвэрлэлийн жишээгээр тайлбарлах 11.10в. Үйлдвэрлэлийн салбарын хөгжил ба экологийн тэнцвэртэй байдлыг хэрхэн хангаж байгааг тодорхой жишээн дээр дүгнэх	4. Дэлхийн аж үйлдвэр	Сурагч ... тайлбарлаж сурсан байна 11.4.1. Үйлдвэрлэлийн хөгжилд нөлөөлөх байгаль, нийгэм, эдийн засгийн хүчин зүйлсийг тодорхой жишээ ашиглан тайлбарладаг Сурагч ... дүгнэж чаддаг болсон байна 11.4.2. Өндөр технологийн үйлдвэрлэлийн салбарын хөгжилтэй холбоотойгоор байгаль экологид бий болсон бохирдлыг хэрхэн бууруулж байгааг жишээ ашиглан
5	11.12а. Өгөгдсөн эх сурвалжид тулгуурлан тээврийн төрлүүдийн онцлог ач холбогдлыг тодорхойлох 11.13а. Үйлдвэрлэлийн гуравдагч, дөрөвдөгч хэв шинжийн ялгааг тодорхойлж, нөлөөлөх хүчин зүйлсийн хамаарлыг тодорхой жишээгээр гаргах 11.13б. Үйлчилгээний салбар улс орнуудад ялгаатай хөгжихөд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг тайлбарлах	5. Дэлхийн дэд бүтэц	Сурагч ... тодорхойлж чаддаг болсон байна 11.5.1. Тээврийн төрлүүдийн ангилал, үүрэг, ач холбогдлыг баримтад тулгуурлан Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна 11.5.2. Үйлчилгээний салбарын хөгжлийн ялгаатай байдалд нөлөөлөх газар зүйн хүчин зүйлсийг улс орон, бүс нутгийн жишээ ашиглан
6	11.14а. Уур амьсгалын өөрчлөлт (Агаарын бохирдол, усны хомсдол, хөрсний доройтол,цэвдгийн гэсэлт),-д дасан зохицох арга замыг тодорхой жишээгээр тайлбарлах 11.15а. Усны хомсдлыг бүс нутгаар илрүүлж, сэргийлэх арга замыг тодорхой жишээгээр тодорхойлох 11.16а. Хөрсний доройтлыг тодорхой газар орны жишээн дээр харьцуулан, хамгаалах арга замыг тодорхойлох	6. Байгаль нийгмийн хамаарал	Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна 11.6.1. Уур амьсгалын өөрчлөлт, усны хомсдол, хөрсний доройтлын жишээн дээр тулгуурлан бүс нутгийн тулгамдсан асуудлыг илрүүлж, урьдчилан сэргийлэх, нөхөн сэргээх, дасан зохицох,арга замыг

5.2. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ ТУС БҮРИЙН СУРАЛЦАХУЙН ҮР ДҮНГИЙН ШАЛГУУР, ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТҮВШИН

5.2.1. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 1. ДЭЛХИЙ БА ГЕО ОРОН ЗАЙН ДҮРСЛЭЛ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... тайлбарлаж сурсан байна: 11.1.1. Нийгэм эдийн засгийн үзүүлэлтүүдийг тодорхой судалгааны арга ашиглан цуглуулж, оновчтой дүрслэлийн аргаар илэрхийлж, жишээгээр	1. Нийгэм эдийн засгийн цаг хугацаа, орон зайн ялгаатай мэдээллүүдийг тодорхой судалгааны арга ашиглан цуглуулж, тохиромжтой дүрслэлийн аргаар илэрхийлдэг
		2. Нийгэм эдийн засгийн цаг хугацаа, орон зайн ялгаатай мэдээллийг задлан шинжлэж, шалтгааныг тайлбарладаг
2	Сурагч ... тодорхойлж сурсан байна: 11.1.2. Газар зүйн мэдээллийн систем, Google Earth программ ашиглан орон зайн мэдээлэл цуглуулж, байршилыг	1. Газар зүйн юмс үзэгдлийн байршлыг цаг хугацаа, орон зайн хамааралд тодорхойлж чаддаг
3	Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна: 11.1.3. Улс орнуудын хөгжлийн ялгааг хөгжилд нөлөөлөх хүчин зүйлстэй холбон жишээ ашиглан	1. Улс орнуудын хөгжлийн ялгааг байгаль, нийгэм, эдийн засгийн хүчин зүйлстэй холбон, тэдгээрийн хамаарлыг ялган тайлбарладаг
		2. Даяаршил ба дангаарчлал ялгарах нийгэм, эдийн засгийн шалтгааныг жишээгээр тайлбарладаг

Суралцахуйн үр дүн:

11.1.1. Сурагч нь нийгэм эдийн засгийн үзүүлэлтүүдийг тодорхой судалгааны арга ашиглан цуглуулж, оновчтой дүрслэлийн аргаар илэрхийлж, жишээгээр тайлбарлаж сурсан байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Нийгэм эдийн засгийн цаг хугацаа, орон зайн ялгаатай мэдээллүүдийг тодорхой судалгааны арга ашиглан цуглуулж, тохиромжтой дүрслэлийн аргаар илэрхийлдэг*	Нийгэм эдийн засгийн асуудлыг нэрлэж, цаг хугацаа (өнгөрсөн ба одоо үеийн) эсвэл орон зайн ялгаатай (төв зам ба туслах замын ачааллыг судлах гэх зэрэг) мэдээллүүдийг цуглуулдаг	Нийгэм эдийн засгийн асуудлыг нэрлэж, цаг хугацаа (өнгөрсөн ба одоо үеийн) эсвэл орон зайн ялгаатай (төв зам ба туслах замын ачааллыг судлах гэх зэрэг) мэдээллүүдийг судалгааны арга ашиглан (ажиглалтын, тоо баримт цуглуулах) цуглуулж, дүрслэлийн аргаар (тойргон диаграмм, харьцуулсан багана график) илэрхийлдэг	Нийгэм эдийн засгийн асуудлыг тодорхойлж, цаг хугацаа (өнгөрсөн ба одоо үеийн), орон зайн ялгаатай (төв зам ба туслах замын ачааллыг судлах гэх зэрэг) мэдээллүүдийг судалгааны арга ашиглан (ажиглалтын, тоо баримт цуглуулах) цуглуулж, дүрслэлийн аргаар (тойргон диаграмм, харьцуулсан багана график) илэрхийлдэг	Нийгэм эдийн засгийн асуудлыг тодорхойлж, цаг хугацаа (өнгөрсөн ба одоо үеийн), орон зайн ялгаатай (төв зам ба туслах замын ачааллыг судлах гэх зэрэг) мэдээллүүдийг тохиромжтой судалгааны арга ашиглан (ажиглалтын, тоо баримт цуглуулах) цуглуулж, оновчтой дүрслэлийн аргаар (тойргон диаграмм, харьцуулсан багана график, картограмм г.м.) илэрхийлдэг

2. Нийгэм эдийн засгийн цаг хугацаа, орон зайн ялгаатай мэдээллийг задлан шинжлэж, шалтгааныг тайлбарладаг*	Нийгэм эдийн засгийн цаг хугацаа, орон зайн ялгаатай мэдээллийг цуглуулахдаа хэрэглэх аргаа нэрлэдэг	Нийгэм эдийн засгийн цаг хугацаа, орон зайн ялгаатай мэдээллийг цуглуулахдаа хэрэглэх аргаа сонгож, сонгосон шалтгаанаа тоочдог	Нийгэм эдийн засгийн цаг хугацаа, орон зайн ялгаатай мэдээллийг цуглуулахдаа хэрэглэх аргаа сонгож, яагаад тухайн аргыг сонгож байгаагаа тайлбарладаг.	Нийгэм эдийн засгийн цаг хугацаа, орон зайн мэдээллүүд нь хоорондоо ялгаатай болохыг задлан шинжлэж, мэдээлэл цуглуулахдаа хэрэглэх аргаа сонгож, яагаад тухайн аргыг сонгож байгаагаа тайлбарладаг.
---	--	---	--	--

* Бүтээлийн сангаар үнэлэх боломжтой бөгөөд сурагчийн бие даан судлах, гүйцэтгэх хугацааг тооцоолох шаардлагатай.

Суралцахуйн үр дүн:

11.1.2. Сурагч нь Газар зүйн мэдээллийн систем, Google Earth программ ашиглан орон зайн мэдээлэл цуглуулж, байршил тодорхойлж сурсан байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Газар зүйн юмс үзэгдлийн байршлыг цаг хугацаа, орон зайн хамааралд тодорхойлдог*	Орон зайн эсвэл цаг хугацааны хамаарал бүхий мэдээллийг цахим хэрэглэгдэхүүн ашиглан (Google Earth, GPS) цуглуулдаг.	Зааварчилгааны дагуу орон зайн эсвэл цаг хугацааны хамаарал бүхий мэдээллийг цахим хэрэглэгдэхүүн ашиглан (Google Earth, GPS) цуглуулдаг.	Зааварчилгааны дагуу орон зай, цаг хугацааны хамаарал бүхий мэдээллийг цахим хэрэглэгдэхүүн ашиглан (Google Earth, GPS) цуглуулдаг.	Зааварчилгааны дагуу орон зай, цаг хугацааны хамаарал бүхий үнэн зөв мэдээллийг цахим хэрэглэгдэхүүн ашиглан (Google Earth, GPS) цуглуулж, үүндээ тулгуурлан юмс үзэгдлийн байршлыг тодорхойлдог

* Сургалтын орчин, орон зайн ялгаатай байдлаас хамаарч бүтээлийн сангаар үнэлэх боломжтой. Багш урьдчилан ажлын зааварчилгаа бүхий ажлын хуудас бэлтгэх нь зүйтэй.

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

Суралцахуйн үр дүн:

11.1.3. Сурагч нь улс орнуудын хөгжлийн ялгааг хөгжилд нөлөөлөх хүчин зүйлстэй холбон жишээ ашиглан тайлбарлаж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Улс орнуудын хөгжлийн ялгааг байгаль, нийгэм, эдийн засгийн хүчин зүйлстэй холбон, тэдгээрийн хамаарлыг ялган тайлбарладаг	Улс орнуудын хөгжлийн ялгаанд нөлөөлдөг хүчин зүйлсийг нийгэм эсвэл эдийн засгийн хүчин зүйлийг нэрлэдэг / тоочдог	Улс орнуудын хөгжлийн ялгаанд нөлөөлдөг хүчин зүйлсийг нийгэм, эдийн засагтай холбон дүрсэлдэг	Улс орнуудын хөгжлийн ялгаанд нөлөөлдөг хүчин зүйлсийг байгаль, нийгэм, эдийн засагтай холбон жишээгээр тайлбарладаг	Улс орнуудын хөгжлийн ялгаанд нөлөөлдөг хүчин зүйлсийг байгаль, нийгэм, эдийн засаг, хүн ам зүйтэй холбон тодорхой жишээгээр тайлбарладаг
2. Даяаршил ба дангаарчлал ялгарах нийгэм, эдийн засгийн шалтгааныг жишээгээр тайлбарладаг	Даяаршил эсвэл дангаарчлал ялгарах нийгэм, эдийн засгийн шалтгааныг нэрлэдэг	Даяаршил эсвэл дангаарчлал ялгарах нийгэм, эдийн засгийн шалтгааныг дүрсэлдэг	Даяаршил ба дангаарчлал ялгарах нийгэм, эдийн засгийн шалтгааныг жишээнүүдээр тайлбарладаг	Даяаршил ба дангаарчлал ялгарах нийгэм, эдийн засгийн шалтгааныг ялгаатай жишээнүүдээр тайлбарладаг

5.2.2. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 2. ДЭЛХИЙН ХҮН АМ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч үнэлж чаддаг болсон байна: 11.2.1. Мэдээлэлд (хүн ам зүйн шилжилтийн загвар, хүн амын нас, хүйсийн суварга, нөхөн үйлдвэрлэлийн хэв шинж) тулгуурлан улс орнуудын нийгэм эдийн засгийн хөгжлийн үе шатыг	1. Улс орнуудын хүн амын тоо, өсөлт, нас хүйсийн бүтэц (хүн амын нас, хүйсийн суварга), дундаж наслалт, нөхөн үйлдвэрлэлийн хэв шинжийг / зурган/ мэдээлэлд тулгуурлан харьцуулан дүрсэлдэг 2. Хүн ам зүйн бодлого, хүн ам зүйн шилжилтийн загварыг харьцуулан, нөлөөлөх хүчин зүйлс, хэтийн төлвийг эх сурвалжид тулгуурлан үнэлдэг
2	Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна: 11.2.2. Улс орнуудын хүн амын хэл, шашин, арьстан, угсаатны бүтцийг мэдээлэлд тулгуурлан ялган тодорхойлж, тархалтыг газар зүйн зураг ашиглан дүрслэн	1. Улс орнуудын хүн амын хэл, шашин, арьстан, угсаатны бүтцийг мэдээлэлд тулгуурлан (ялган тодорхойлох, тархалтыг газар зүйн зураг ашиглан) дүрслэн тайлбарладаг
3	Сурагч ... харьцуулан дүгнэж чаддаг болсон байна: 11.2.3. Хүн амын шилжих хөдөлгөөн түүнд нөлөөлөх хүчин зүйлс, хот ба хөдөөгийн суурингийн хөгжлийн ялгааг хөгжингүй ба хөгжиж буй орны жишээн дээр тулгуурлан	1. Хүн амын шилжих хөдөлгөөн түүнд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг тодорхой жишээ ашиглан тайлбарладаг 2. Хот ба хөдөөгийн суурингийн хөгжлийн ялгааг хөгжингүй ба хөгжиж буй орны жишээн дээр тулгуурлан харьцуулан дүгнэдэг

Суралцахуйн үр дүн:

11.2.1. Сурагч нь мэдээлэлд (хүн ам зүйн шилжилтийн загвар, хүн амын нас, хүйсийн суварга, нөхөн үйлдвэрлэлийн хэв шинж) тулгуурлан улс орнуудын нийгэм эдийн засгийн хөгжлийн үе шатыг үнэлж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Улс орнуудын хүн амын тоо, өсөлт, нас хүйсийн бүтэц (хүн амын нас, хүйсийн суварга), дундаж наслалт, нөхөн үйлдвэрлэлийн хэв шинжийг /зурган/ мэдээлэлд тулгуурлан харьцуулан дүрсэлдэг	Улс орнуудын хүн амын тоо, өсөлт, нас хүйсийн бүтэц дундаж наслалтыг мэдээлэлд тулгуурлан нэрлэдэг	Улс орнуудын хүн амын тоо, өсөлт, нас хүйсийн бүтэц дундаж наслалтыг мэдээлэлд тулгуурлан дүрсэлдэг	Улс орнуудын хүн амын тоо, өсөлт, нас хүйсийн бүтэц (хүн амын нас, хүйсийн суварга), дундаж наслалт, нөхөн үйлдвэрлэлийн хэв шинжийг мэдээлэлд тулгуурлан дүрсэлдэг	Улс орнуудын хүн амын тоо, өсөлт, нас хүйсийн бүтэц (хүн амын нас, хүйсийн суварга), дундаж наслалт, нөхөн үйлдвэрлэлийн хэв шинжийг тоон болон зурган мэдээлэл, Газар зүйн зурагт тулгуурлан харьцуулан дүрсэлдэг
2. Хүн ам зүйн бодлого, хүн ам зүйн шилжилтийн загварыг харьцуулан, нөлөөлөх хүчин зүйлс, хэтийн төлвийг эх сурвалжид тулгуурлан үнэлдэг	Хүн ам зүйн бодлого эсвэл хүн ам зүйн шилжилтийн загварт нөлөөлөх хүчин зүйлсийг эх сурвалжид тулгуурлан нэрлэдэг	Хүн ам зүйн бодлого (хүн амын өсөлтийг дэмжих, хязгаарлах), хүн ам зүйн шилжилтийн загварыг харьцуулан, нөлөөлөх хүчин зүйлс (нийгэм, эдийн засаг), хэтийн төлвийг эх сурвалжид тулгуурлан дүрсэлдэг	Хүн ам зүйн бодлого (хүн амын өсөлтийг дэмжих, хязгаарлах), хүн ам зүйн шилжилтийн загварыг харьцуулан, нөлөөлөх хүчин зүйлс (нийгэм, эдийн засаг), хэтийн төлвийг эх сурвалжид тулгуурлан тайлбарладаг	Хүн ам зүйн бодлого (хүн амын өсөлтийг дэмжих, хязгаарлах), хүн ам зүйн шилжилтийн загварыг харьцуулан, нөлөөлөх хүчин зүйлс (нийгэм, эдийн засаг), хэтийн төлвийг эх сурвалжид тулгуурлан үнэлдэг

Суралцахуйн үр дүн:

11.2.2. Сурагч нь улс орнуудын хүн амын хэл, шашин, арьстан, угсаатны бүтцийг мэдээлэлд тулгуурлан ялган тодорхойлж, тархалтыг газар зүйн зураг ашиглан дүрслэн тайлбарладаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Улс орнуудын хүн амын хэл, шашин, арьстан, угсаатны бүтцийг (ялган тодорхойлж, тархалтыг газар зүйн зураг ашиглан) дүрслэн тайлбарладаг	Сурагч нь улс орнуудын хүн амын хэл, шашин, арьстан, угсаатны бүтцийг тархалтыг газар зүйн зураг ашиглан тоочдог / нэрлэдэг	Сурагч нь улс орнуудын хүн амын хэл, шашин, арьстан, угсаатны бүтцийг тархалтыг газар зүйн зураг ашиглан дүрсэлдэг	Сурагч нь улс орнуудын хүн амын хэл, шашин, арьстан, угсаатны бүтцийг мэдээлэлд тулгуурлан ялган тодорхойлж тархалтыг газар зүйн зураг ашиглан дүрсэлдэг	Сурагч нь улс орнуудын хүн амын хэл, шашин, арьстан, угсаатны бүтцийг мэдээлэлд тулгуурлан ялган тодорхойлж, тархалтыг газар зүйн зураг ашиглан дүрслэн тайлбарладаг болсон байна

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

Суралцахуйн үр дүн:

11.2.3. Сурагч нь хүн амын шилжих хөдөлгөөн түүнд нөлөөлөх хүчин зүйлс, хот ба хөдөөгийн суурингийн хөгжлийн ялгааг хөгжингүй ба хөгжиж буй орны жишээн дээр тулгуурлан харьцуулан дүгнэдэг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Хүн амын шилжих хөдөлгөөн түүнд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг тодорхой жишээ ашиглан тайлбарладаг	Хүн амын шилжих хөдөлгөөний хэлбэрүүдийг (гадаад дотоод, сайн дурын, албадлагын г.м.) нэрлэдэг	Хүн амын шилжих хөдөлгөөн түүнд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг (татах, түлхэх хүчин зүйлсийг) дүрсэлдэг	Хүн амын шилжих хөдөлгөөн түүнд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг (татах, түлхэх хүчин зүйлсийг) тайлбарладаг	Хүн амын шилжих хөдөлгөөн түүнд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг (татах, түлхэх хүчин зүйлсийг) тодорхой жишээ ашиглан тайлбарладаг
2. Хот ба хөдөөгийн суурингийн хөгжлийн ялгааг хөгжингүй ба хөгжиж буй орны жишээн дээр тулгуурлан харьцуулан дүгнэдэг	Хот ба хөдөөгийн суурингийн хөгжлийн ялгааг (нягтшилт, үүрэг, бүтэц, шатлал, хэлбэр) нэрлэдэг	Хот ба хөдөөгийн суурингийн хөгжлийн ялгааг (нягтшилт, үүрэг, бүтэц, шатлал, хэлбэр) хөгжингүй ба хөгжиж буй орны жишээгээр дүрсэлдэг	Хот ба хөдөөгийн суурингийн хөгжлийн ялгааг (нягтшилт, үүрэг, бүтэц, шатлал, хэлбэр) хөгжингүй ба хөгжиж буй орны жишээн дээр тулгуурлан тайлбарладаг	Хот ба хөдөөгийн суурингийн хөгжлийн ялгааг (нягтшилт, үүрэг, бүтэц, шатлал, хэлбэр) хөгжингүй ба хөгжиж буй орны жишээн дээр тулгуурлан харьцуулан дүгнэдэг

5.2.3. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 3. ДЭЛХИЙН ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ)

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна 11.3.1. Мал аж ахуй, газар тариалангийн бүтэц, орон зайн хуваарилалтад нөлөөлөх байгалийн хүчин зүйлсийг тодорхойлж, шалтгааныг	1. Мал аж ахуй, газар тариалангийн бүтэц, байршилд нөлөөлөх байгалийн хүчин зүйлс, шалтгааныг тайлбарладаг
2	Сурагч ... дүгнэж чаддаг болсон байна 11.3.2. Мал аж ахуй, газар тариалангийн бүтэц, орон зайн хуваарилалтад нөлөөлөх нийгмийн болон эдийн засгийн хүчин зүйлсийг тодорхойлж, баримтад тулгуурлан	1. Мал аж ахуй газар тариалангийн бүтэц, байршил, хөгжилд нөлөөлөх нийгэм эдийн засгийн хүчин зүйлсийг (газар, ажиллах хүч, техник технологи, хөрөнгө, зах зээл г.м) баримтад тулгуурлан дүгнэдэг.

Суралцахуйн үр дүн:

11.3.1. Сурагч нь мал аж ахуй, газар тариалангийн бүтэц, орон зайн хуваарилалтад нөлөөлөх байгалийн хүчин зүйлсийг тодорхойлж, шалтгааныг тайлбарладаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Мал аж ахуй, газар тариалангийн бүтэц, байршилд нөлөөлөх байгалийн хүчин зүйлс, шалтгааныг тайлбарладаг	Мал аж ахуй, газар тариалангийн бүтэц, байршилд нөлөөлөх байгалийн хүчин зүйлсийг нэрлэдэг	Мал аж ахуй, газар тариалангийн бүтэц, байршилд нөлөөлөх байгалийн хүчин зүйлсийг тодорхойлдог	Мал аж ахуй, газар тариалангийн бүтэц, байршилд нөлөөлөх байгалийн хүчин зүйлс, шалтгааныг дүрсэлдэг	Мал аж ахуй, газар тариалангийн бүтэц, байршилд нөлөөлөх байгалийн хүчин зүйлс, шалтгааныг тайлбарладаг

Суралцахуйн үр дүн:

11.3.2. Сурагч нь мал аж ахуй, газар тариалангийн бүтэц, орон зайн хуваарилалтад нөлөөлөх нийгмийн болон эдийн засгийн хүчин зүйлсийг тодорхойлж, баримтад тулгуурлан дүгнэдэг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Мал аж ахуй газар тариалангийн бүтэц, байршил, хөгжилд нөлөөлөх нийгэм эдийн засгийн хүчин зүйлсийг (газар, ажиллах хүч, техник технологи, хөрөнгө, зах зээл г.м) баримтад тулгуурлан дүгнэдэг.	Мал аж ахуй газар тариалангийн бүтэц, байршил, хөгжилд нөлөөлөх нийгэм эдийн засгийн хүчин зүйлийг (газар, ажиллах хүч, техник технологи, хөрөнгө, зах зээл г.м) нэрлэдэг	Мал аж ахуй газар тариалангийн бүтэц, байршил, хөгжилд нөлөөлөх нийгэм эдийн засгийн хүчин зүйлийг (газар, ажиллах хүч, техник технологи, хөрөнгө, зах зээл г.м) баримтад тулгуурлан дүрсэлдэг	Мал аж ахуй газар тариалангийн бүтэц, байршил, хөгжилд нөлөөлөх нийгэм эдийн засгийн хүчин зүйлийг (газар, ажиллах хүч, техник технологи, хөрөнгө, зах зээл г.м) баримтад тулгуурлан тайлбарладаг	Мал аж ахуй газар тариалангийн бүтэц, байршил, хөгжилд нөлөөлөх нийгэм эдийн засгийн хүчин зүйлсийг (газар, ажиллах хүч, техник технологи, хөрөнгө, зах зээл г.м) баримтад тулгуурлан дүгнэдэг

5.2.4. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 4. ДЭЛХИЙН АЖ ҮЙЛДВЭР

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... тайлбарлаж сурсан байна 11.4.1. Үйлдвэрлэлийн хөгжилд нөлөөлөх байгаль, нийгэм, эдийн засгийн хүчин зүйлсийг тодорхой жишээ ашиглан	1. Аж үйлдвэрийн байршил, хэв шинж, хөгжилд нөлөөлөх байгалийн (рельеф, уур амьсгал, ус зүй, ашигт малтмалын ордын тархалт), нийгмийн эдийн засгийн (цахилгаан эрчим хүч, зам харилцаа, ажиллах хүчин, зах зээл, боомт г.м.) хүчин зүйлсийг жишээ ашиглан тайлбарладаг
2	Сурагч ... дүгнэж чаддаг болсон байна 11.4.2. Өндөр технологийн үйлдвэрлэлийн салбарын хөгжилтэй холбоотойгоор байгаль экологид бий болсон бохирдлыг хэрхэн бууруулж байгааг жишээ ашиглан	1. Үйлдвэрлэлийн салбарын үйл ажиллагаатай холбоотой бий болсон байгаль орчны бохирдол, экологийн тэнцвэрт байдалд сөргөөр нөлөөлж буй тухай мэдээллийг задлан шинжилдэг. 2. Өндөр технологийн үйлдвэрлэлийн салбарын хөгжил нь экологийн тэнцвэрт байдлыг хэрхэн хангаж байгааг жишээнд тулгуурлан дүгнэдэг

Суралцахуйн үр дүн:

11.4.1. Сурагч нь үйлдвэрлэлийн хөгжилд нөлөөлөх байгаль, нийгэм, эдийн засгийн хүчин зүйлсийг тодорхой жишээ ашиглан тайлбарлаж сурсан байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Аж үйлдвэрийн байршил, хэв шинж, хөгжилд нөлөөлөх байгалийн (рельеф, уур амьсгал, ус зүй, ашигт малтмалын ордын тархалт), нийгмийн эдийн засгийн (цахилгаан эрчим хүч, зам харилцаа, ажиллах хүчин, зах зээл, боомт г.м.) хүчин зүйлсийг жишээ ашиглан тайлбарладаг	Аж үйлдвэрлэлийн байршилд нөлөөлөх байгаль (газар зүйн байршил, түүхий эд, уур амьсгал г.м.) эсвэл, нийгмийн (хөрөнгө, ажиллах хүч, тээвэр, харилцаа холбоо, зах зээл г.м.) хүчин зүйлсийг нэрлэдэг	Аж үйлдвэрийн байршил (томоохон гол, нуурын эрэг дагуу, төмөр замын ойролцоо г.м.), байршилд нөлөөлөх байгалийн (рельеф, уур амьсгал, ус зүй, ашигт малтмалын ордын тархалт), нийгмийн эдийн засгийн (цахилгаан эрчим хүч, зам харилцаа, ажиллах хүчин, зах зээл, боомт г.м.) хүчин зүйлсийг дүрсэлдэг	Аж үйлдвэрийн байршил (томоохон гол, нуурын эрэг дагуу, төмөр замын ойролцоо г.м.), хэв шинж, хөгжилд нөлөөлөх байгалийн (рельеф, уур амьсгал, ус зүй, ашигт малтмалын ордын тархалт), нийгмийн эдийн засгийн (цахилгаан эрчим хүч, зам харилцаа, ажиллах хүчин, зах зээл, боомт г.м.) хүчин зүйлсийг жишээ ашиглан дүрсэлдэг	Аж үйлдвэрийн байршил (томоохон гол, нуурын эрэг дагуу, төмөр замын ойролцоо г.м.), хэв шинж, хөгжилд нөлөөлөх байгалийн (рельеф, уур амьсгал, ус зүй, ашигт малтмалын ордын тархалт), нийгмийн эдийн засгийн (цахилгаан эрчим хүч, зам харилцаа, ажиллах хүчин, зах зээл, боомт г.м.) хүчин зүйлсийг жишээ ашиглан тайлбарладаг

Суралцахуйн үр дүн:

11.4.2. Сурагч нь өндөр технологийн үйлдвэрлэлийн салбарын хөгжилтэй холбоотойгоор байгаль экологид бий болсон бохирдлыг хэрхэн бууруулж байгааг жишээ ашиглан дүгнэж чаддаг болсон байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Үйлдвэрлэлийн салбарын үйл ажиллагаатай холбоотой бий болсон байгаль орчны бохирдол, экологийн тэнцвэрт байдалд сөргөөр нөлөөлж буй тухай мэдээллийг задлан шинжилдэг.*	Үйлдвэрлэлийн салбарын (цөмийн эрчим хүч үйлдвэрлэл, уул уурхайн олборлох үйлдвэрлэл) үйл ажиллагааны сөрөг нөлөөг нэрлэдэг	Үйлдвэрлэлийн салбарын (цөмийн эрчим хүч үйлдвэрлэл, уул уурхайн олборлох үйлдвэрлэл) үйл ажиллагааны сөрөг нөлөөг дүрсэлдэг	Үйлдвэрлэлийн салбарын (цөмийн эрчим хүч үйлдвэрлэл, уул уурхайн олборлох үйлдвэрлэл) үйл ажиллагаатай холбоотой бий болсон байгаль орчны бохирдол (хөрс, ус, агаар г.м), экологийн тэнцвэрт байдалд сөргөөр нөлөөлж буй тухай мэдээлэлд тулгуурлан шалтгааныг тайлбарладаг	Үйлдвэрлэлийн салбарын (цөмийн эрчим хүч үйлдвэрлэл, уул уурхайн олборлох үйлдвэрлэл) үйл ажиллагаатай холбоотой бий болсон байгаль орчны бохирдол (хөрс, ус, агаар г.м), экологийн тэнцвэрт байдалд сөргөөр нөлөөлж буй тухай мэдээлэлд тулгуурлан шалтгаан, үр дагаврыг тайлбарладаг (венийн диаграмм, Т – хүснэгт зэрэг мэдээллийг харьцуулан шинжлэх боломжтой аргуудыг ашиглан*).
2. Өндөр технологийн үйлдвэрлэлийн салбарын хөгжил нь экологийн тэнцвэрт байдлыг хэрхэн хангаж байгааг жишээнд тулгуурлан дүгнэдэг	Өндөр технологийн үйлдвэрлэлийн салбарын хөгжил нь экологийн тэнцвэрт байдлыг хэрхэн хангаж байгааг жишээнд тулгуурлан ач холбогдлыг нь нэрлэдэг	Өндөр технологийн үйлдвэрлэлийн салбарын хөгжил нь экологийн тэнцвэрт байдлыг хэрхэн хангаж байгааг жишээнд тулгуурлан ач холбогдлыг нь дүрсэлдэг	Өндөр технологийн үйлдвэрлэлийн салбарын хөгжил нь экологийн тэнцвэрт байдлыг хэрхэн хангаж байгааг жишээнд тулгуурлан ач холбогдлыг нь тайлбарладаг	Өндөр технологийн үйлдвэрлэлийн салбарын хөгжил нь экологийн тэнцвэрт байдлыг хэрхэн хангаж байгааг жишээнд тулгуурлан үнэ цэнэ, ач холбогдлыг нь дүгнэдэг / үнэлдэг/

* Сургалтын орчин, орон зайн ялгаатай байдлаас хамаарч бүтээлийн сангаар үнэлэх боломжтой. Багш урьдчилан ажлын зааварчилгаа бүхий ажлын хуудас бэлтгэх нь зүйтэй.

5.2.5. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 5. ДЭЛХИЙН ДЭД БҮТЭЦ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... тодорхойлж чаддаг болсон байна 11.5.1. Тээврийн төрлүүдийн ангилал, үүрэг, ач холбогдлыг баримтад тулгуурлан	1.Тээврийн төрлүүдийн ангилал, үүрэг, ач холбогдлыг баримтад тулгуурлан тодорхойлдог
2	Сурагч ... тайлбарлаж чаддаг болсон байна 11.5.2. Үйлчилгээний салбарын хөгжлийн ялгаатай байдалд нөлөөлөх газар зүйн хүчин зүйлсийг улс орон, бүс нутгийн жишээгээр	1.Үйлчилгээний салбарын хөгжлийн ялгаатай байдалд нөлөөлөх газар зүйн хүчин зүйлсийг улс орон, бүс нутгийн жишээгээр тайлбарладаг 2.Аялал жуулчлалын салбарын хөгжилд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг жишээгээр тайлбарладаг

Суралцахуйн үр дүн:

11.5.1. Сурагч нь тээврийн төрлүүдийн ангилал, үүрэг, ач холбогдлыг баримтад тулгуурлан тодорхойлж сурсан байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Тээврийн төрлүүдийн ангилал, үүрэг, ач холбогдлыг баримтад тулгуурлан тодорхойлдог	Тээврийн төрлүүдийн ангилал (авто зам, агаар, усан зам, төмөр зам, дамжуулах хоолой), давуу ба сул талыг нэрлэдэг	Тээврийн төрлүүдийн ангилал (авто зам, агаар, усан зам, төмөр зам, дамжуулах хоолой), давуу ба сул талыг харьцуулдаг	Тээврийн төрлүүдийн ангилал (авто зам, агаар, усан зам, төмөр зам, дамжуулах хоолой), үүрэг (бараа бүтээгдэхүүнийг нэг газраас нөгөө газарт түргэн шуурхай хүргэх), ач холбогдлыг дүрсэлдэг	Тээврийн төрлүүдийн ангилал (авто зам, агаар, усан зам, төмөр зам, дамжуулах хоолой), үүрэг (бараа бүтээгдэхүүнийг нэг газраас нөгөө газарт түргэн шуурхай хүргэх), ач холбогдлыг баримтад тулгуурлан тодорхойлдог

Суралцахуйн үр дүн:

11.5.2. Сурагч нь үйлчилгээний салбарын хөгжлийн ялгаатай байдалд нөлөөлөх газар зүйн хүчин зүйлсийг улс орон, бүс нутгийн жишээгээр тайлбарлаж сурсан байна.

11.5.3. Сурагч нь аялал жуулчлалын салбарын хөгжилд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг жишээгээр тайлбарлаж сурсан байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Үйлчилгээний салбарын хөгжлийн ялгаатай байдалд нөлөөлөх газар зүйн хүчин зүйлсийг улс орон, бүс нутгийн жишээгээр тайлбарладаг	Үйлчилгээний салбарын хөгжилд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг нэрлэдэг	Үйлчилгээний салбарын (гуравдагч, дөрөвдөгч салбар) хөгжлийн ялгаатай байдалд нөлөөлөх газар зүйн хүчин зүйлсийг (цаг хугацаа, орон зайн) дүрсэлдэг	Үйлчилгээний салбарын (гуравдагч, дөрөвдөгч салбар) хөгжлийн ялгаатай байдалд нөлөөлөх газар зүйн хүчин зүйлсийг (цаг хугацаа, орон зайн) тайлбарладаг	Үйлчилгээний салбарын (гуравдагч, дөрөвдөгч салбар) хөгжлийн ялгаатай байдалд нөлөөлөх газар зүйн хүчин зүйлсийг (цаг хугацаа, орон зайн) улс орон, бүс нутгийн жишээгээр тайлбарладаг
2. Аялал жуулчлалын салбарын хөгжилд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг (уур амьсгал, тээвэр, үйлчилгээ, үзмэр г.м.) тайлбарладаг	Аялал жуулчлалын салбарын хөгжилд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг (уур амьсгал, тээвэр, үйлчилгээ, үзмэр г.м.) нэрлэдэг	Аялал жуулчлалын салбарын хөгжилд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг (уур амьсгал, тээвэр, үйлчилгээ, үзмэр г.м.) дүрсэлдэг	Аялал жуулчлалын салбарын хөгжилд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг (уур амьсгал, тээвэр, үйлчилгээ, үзмэр г.м.) тайлбарладаг	Аялал жуулчлалын салбарын хөгжилд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг (уур амьсгал, тээвэр, үйлчилгээ, үзмэр г.м.) жишээгээр тайлбарладаг

5.2.6. ҮНЭЛГЭЭНИЙ НЭГЖ 6. БАЙГАЛЬ НИЙГМИЙН ХАМААРАЛ

№	Суралцахуйн үр дүн	Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур
1	Сурагч ... тодорхойлж / тайлбарлаж чаддаг болсон байна 11.6.1. Уур амьсгалын өөрчлөлт, усны хомсдол, хөрсний доройтлын жишээн дээр тулгуурлан бүс нутгийн тулгамдсан асуудлыг илрүүлж, урьдчилан сэргийлэх, нөхөн сэргээх, дасан зохицох, арга замыг	1.Байгаль орчны тулгамдсан асуудлуудыг илрүүлэн тайлбарладаг
		2.Уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох, усны хомсдол, хөрсний доройтлоос урьдчилан сэргийлэх, нөхөн сэргээх арга замыг жишээ ашиглан тодорхойлдог

ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР

Суралцахуйн үр дүн:

11.6.1. Сурагч нь байгаль орчны тулгамдсан асуудлуудыг илрүүлэн тайлбарлаж сурсан байна.

11.6.2. Сурагч нь уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох, усны хомсдол, хөрсний доройтлоос урьдчилан сэргийлэх, нөхөн сэргээх арга замыг жишээ ашиглан тодорхойлж сурсан байна.

Гүйцэтгэлийн түвшний шалгуур

Суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур	Гүйцэтгэлийн түвшин			
	I	II	III	IV
1. Байгаль орчны тулгамдсан асуудлуудыг илрүүлэн тайлбарладаг	Байгаль орчны тулгамдсан асуудлуудыг (агаарын бохирдол, хөрсний бохирдол гэх мэт) нэрлэдэг	Байгаль орчны тулгамдсан асуудлуудыг (агаарын бохирдол, хөрсний бохирдол гэх мэт) дүрсэлдэг	Байгаль орчны тулгамдсан асуудлуудыг (цөлжилт, ой хээрийн түймэр, гол, нуурын ширгэлт, гэх мэт) тайлбарладаг	Байгаль орчны тулгамдсан асуудлуудыг (цөлжилт, ой хээрийн түймэр, ойгүйжих, гол, нуурын ширгэлт, мөнх цас, мөсөн гол хайлах гэх мэт) илрүүлэн, тайлбарладаг
2. Уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох, усны хомсдол, хөрсний доройтлоос урьдчилан сэргийлэх, нөхөн сэргээх арга замыг жишээ ашиглан тодорхойлдог	Усны хомсдол, хөрсний доройтлоос урьдчилан сэргийлэх, нөхөн сэргээх арга замыг нэрлэдэг	Уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох, усны хомсдол, хөрсний доройтлоос урьдчилан сэргийлэх, нөхөн сэргээх арга замыг нэрлэдэг	Уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох, усны хомсдол, хөрсний доройтлоос урьдчилан сэргийлэх, нөхөн сэргээх арга замыг тодорхойлдог	Уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох, усны хомсдол, хөрсний доройтлоос урьдчилан сэргийлэх, нөхөн сэргээх арга замыг жишээ ашиглан тодорхойлдог

“ЕБС-ийн Газарзүй хичээл, сургалтын үр дүнг үнэлэх шалгуур”-ыг боловсруулсан ажлын хэсэг:

Г.Юмчмаа	МУИС, ШУС, БУС-ийн Газарзүйн тэнхимийн багш, доктор (Ph.D), дэд профессор
Б.Алтансүх	Боловсролын хүрээлэнгийн секторын ЭША, магистр
З.Баярмаа	“Монгол тэмүүлэл” олон улсын сургуулийн багш, магистр

Хөндлөнгийн шинжээч:

Ц.Цэндсүрэн	МУИС, ШУС, БУС-ийн Газарзүйн тэнхимийн багш, магистр
-------------	--

Техникийн редактор:

М.Болдсайхан	Боловсролын үнэлгээний төвийн Шалгалт судалгаа хариуцсан хэлтсийн дарга
--------------	---

Хэвлэлийн эх бэлтгэсэн дизайнер:

Э.Сансартуяа	“Хас дизайн пресс” ХХК-ийн дизайнер
Л.Алтансүх	Боловсролын үнэлгээний төвийн ахлах мэргэжилтэн

БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
БОЛОВСРОЛЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТӨВ

БОЛОВСРОЛЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТӨВ

Улаанбаатар хот, Баянзүрх дүүрэг, 6-р хороо
Энхтайваны өргөн чөлөө, Арслантай гүүр
“ОЮУНЫ УНДРАА” группийн байр

Утас: 70119498, 70118485
И-мэйл: info@eecs.mn